

«Selv om du har status som mistenkt så skal du liksom bli møtt på en annen måte? Det er jo et barn som sitter der...»

Rådgiver ved et av landets barnehus, høsten 2021

En kvalitativ studie om barnehusrådgiveres forståelser av sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn i en norsk barnehus-kontekst.

Maria Machholm

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i sosialt arbeid

Antall ord: 26316

25.05.2022

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
Abstract	7
Forord	9
1 Introduksjon	10
1.1 Formål og innhold	12
1.2 Problemstilling	12
1.2.1 Begrepsavklaring og avgrensing	13
1.2.2 Bakgrunn for valg av tema	14
1.3 Sosialfaglig relevans	15
1.4 Kort om barnehusene og rådgiver-posisjonen	15
1.5 Kunnskapsstatus – redegjørelse for søk og oppsummering av relevant forskning	16
1.5.1 Oppsummering av kunnskapsfunnene	17
1.6 Annen litteratur av betydning for oppgaven	19
1.7 Oppgavens videre oppbygging	21
2 Teoretisk forankring	22
2.1 Sosialkonstruksjonisme	22
2.2 Posisjoneringsteori	24
2.3 Synet på barn og barndom gjennom tidene	27
2.4 Barn mistenkt for seksuallovbrudd	30
2.5 Barns grunnleggende rettigheter	31
2.6 Barns særlige behov for anerkjennelse	34
3 Metode	37
3.1 Kvalitativ metode	37
3.1.1 Forskningsspørsmålene	38
3.2 Rekrutteringsprosessen som avgjørende for endelig utvalg	38

3.3 Fokusgruppeintervju	39
3.3.1 Til gjennomføringen.....	40
3.3.2 Intervjuguide.....	42
3.4 Transkribering	43
3.5 Gyldighet, generalisering og overførbarhet	44
3.5.1 Egen posisjon og for-forståelse i forskerrollen	45
3.6 Tematisk analyse.....	47
3.7 Dataanalyse – faktisk gjennomføring	48
3.8 Forskningsetiske hensyn og vurderinger	51
4 Fremstilling av temaer	54
4.1 Muligheter i rådgivernes posisjon	55
4.1.1 Posisjonen «imellom».....	55
4.1.2 Særlig kompetanse	57
4.2 Begrensinger i rådgivernes posisjon	58
4.2.1 Formelle føringer og organisatoriske rammer	58
4.2.2 Beslutninger som skaper faglige dilemmaer	59
4.2.3 Lokasjon og fasiliteter	61
4.2.4 Foresatte som bisittere.....	62
4.3 Barnets posisjon.....	63
4.3.1 Det sårbare barnet.....	63
4.3.2 Det unike barnets behov.....	65
5 Drøfting av funn	67
5.1 Rådgivernes forståelse av egen posisjon som å balansere ulike hensyn	67
5.2 Rådgivernes forståelse av egen posisjon som en særlig kompetanse.....	70
5.3 Rådgivernes forståelse av egen og barnets posisjon som styrt av formelle rammer	72

5.4 Rådgivernes forståelse av barnets posisjon som at barn er barn uavhengig av sine handlinger	75
5.5 Oppsummering	80
5.6 Implikasjoner for praksis	81
6 Oppsummering og avslutning	83
6.1 Svakheter ved studien.....	83
Etterord.....	85
Litteraturliste	86
Vedlegg	98
Invitasjon til deltagelse i prosjektet (Vedlegg 1)	98
Intervjuguide til fokusgruppe (Vedlegg 2).....	102
Meldeskjema til NSD med godkjenning (Vedlegg 3)	104

Sammendrag

Introduksjon: Denne masteroppgaven utforsker hvordan sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus i Norge forstår muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av barn mistenkt for seksuallovbrudd, i lys av sine posisjoner.

Barnehusene tilbyr tverrfaglig og samlokalisert arbeid i politianmeldte saker om vold og overgrep mot barn og særlige sårbare voksne.

De sosialfaglige rådgiverne ansatt ved barnehusene utgjør masteroppgavens empiriske informasjonsgrunnlag. Rådgiverne er ansvarlige for å tilrettelegge for den strafferettslige prosessen og for å sikre at barna som kommer til avhør får god og koordinert oppfølging i etterkant.

Formål: Formålet med oppgaven er å utforske sosialfaglig ivaretagelse av barn mistenkt for seksuallovbrudd i en norsk barnehus-kontekst. Kunnskap om posisjoner rådgiverne ved Statens barnehus styres av, som kan gi utslag i hvordan mistenkte barn blir ivaretatt, står sentralt.

Metode: Oppgaven bygger på et sosialkonstruksjonistisk perspektiv og har et kvalitativt forskningsdesign. Fokusgruppeintervjuer med 7 rådgivere ved 2 ulike Barnehus i Norge danner datagrunnlaget. Tematisk analyse ble valgt som analyseform. Jeg har latt meg inspirere av diskursbegrepet, med særlig vekt på posisjoneringsteori som teoretisk forankring for undersøkelsen. Funnene er diskutert i lys av teorier om posisjonering og anerkjennelse, samt forskning på mistenkte barn og teori om ivaretagelse av sårbare og utsatte barn.

Resultater: Det er særlig tre temaer som gjør seg gjeldende i datamaterialet:

- Muligheter i rådgivernes posisjoner som omhandler balansering av ulike posisjoner og interesser hvor rådgivernes fordel dreier seg deres mulighet til å tilby noe «ekstra» i anledning å ivareta mistenkte barn basert på deres særlige kompetanse.
- Begrensinger i rådgivernes posisjoner som i stor grad handler om de formelle føringene og organisatoriske rammene som definerer rådgivernes posisjon i møte med mistenkte barn.

- Barnas posisjon som preges av rådgivernes syn på barna som særlige sårbare med behov for anerkjennelse og støtte i kraft av å være barn, på lik linje med barn som er fornærmede i en straffesak.

Nøkkelord: Mistenkte barn, Statens barnehus, sosialfaglige rådgivere, sosialfaglig ivaretagelse, barneperspektiv, kvalitativ undersøkelse, posisjoneringsteori, anerkjennelsesteori, diskursbegrepet.

Abstract

Introduction: This master's thesis goes in debt about how social work counsellors at Statens barnehus in Norway understands their possibilities and boundaries for social care of children suspected of sexual offenses, considering their positions.

Barnehusene offers interdisciplinary and co-located work in reported cases to the police about violence and sexual assaults towards children and much vulnerable adults.

The social work counsellors working at barnehusene constitutes this master's thesis' empirical information base. The counsellors have the responsibility to facilitate for the criminal justice process and to ensure that the children who are questioned receive sufficient and coordinated follow-up afterwards.

Purpose: I have been interested in exploring the social care of children suspected of sexual offenses in a Norwegian barnehus context. Knowledge about positions the counsellors at Statens barnehus are governed by, that can be reflected in how suspected children are taken care of, is central.

Method: The task builds on a social constructionistic perspective and has a qualitative research design. Focus-group interviews with seven counsellors at two different barnehus in Norway sets the empirical information base. Thematic analysis was chosen as analysis method. I have let myself get inspired by the concept of discourse, with especially weight on positions theory as theoretically ground for the survey. The findings are discussed considering the theories about positioning and recognition, as well as science on suspected children and theories about how the vulnerable and exposed children are taken care of.

Results: There are especially three topics that are applicable in the data material:

- Possibilities at the counsellors' positions that concerns their occasion to take care of suspected children based on their particularly competence which is the best for the children.
- Boundaries at the counsellors' positions that to a large extent handle the formal guidelines and organizational framework that define the counsellors' positions when meeting with suspected children.

- The children's positions, which is characterized by the counsellors' view of the children as especially vulnerable with the same need for recognition and support by virtue of being a child, in the same way as children who are offended in a criminal case.

Key words: Suspected children, Statens barnehus, social work counsellors, social care, child perspective, qualitative survey, positioning theory, recognition theory, the concept of discourse.

Forord

De siste månedene har jeg latt meg overraske av egen posisjon når jeg har forsøkt å se meg selv utenfra. At jeg skulle sitte inne på de varmeste og mest solrike vårdagene for å skrive masteroppgave virket helt fjernt bare for noen år siden. At jeg i det hele tatt skulle ta en mastergrad var fjernt. Nå sitter jeg altså her likevel, og det er mange som skal ha takk for det:

Først og fremst alle rådgiverne som har stilt sin kompetanse, sine erfaringer og sin tid tilgjengelig for meg. Det har vært utrolig inspirerende og lærerikt å høre på, diskutere, le og tenke nye tanker sammen med dere. Takk for at dere ga meg muligheten og for deres tillit! Uten dere hadde ikke oppgaven kunne realiseres.

Så må jeg få takke førsteamanuensis Ellen Syrstad, min stødige og kunnskapsrike veileder gjennom hele masteroppgave-forløpet. Takk for oppmuntrende, beroligende og kloke ord, men også utfordrende innspill, pirk og helhetlig blick.

En særlig takk til deg Berit. Da jeg stod fast, var forvirret og syntes det hele så håpløst ut, meldte du deg på. Din kompetanse spenner vidt, og det er meg en ære å takke deg for dine barnerettslige, sosialfaglige, språklige og strukturelle innspill.

Daniel; takk for at du gjorde meg oppmerksom på de mistenkte barna. Takk også for forståelse, handlingsrom, kost og losji i perioder hvor masterisolasjon og skrivestue-behovet har meldt seg.

Silje Terese; tusen takk for kloke betraktninger, drøftinger og korrekturlesing. Du imponerer meg stadig!

Jentene mine fortjener også en stor takk for tålmodighet og raushet når jeg tidvis har vært mindre lydhør og mer vimsete. Fremover lover jeg å lytte med hele meg når dere deler av stort og smått!

Alle andre venner og kollegaer som har bidratt på ulike måter; korrekturlesing, språkvask og ellers andre nyttige betraktninger. Takk for at dere har heiet meg frem til dagen hvor innlevering er et faktum!

1 Introduksjon

Statens barnehus skal bidra til å styrke ivaretagelsen av særlig sårbare fornærmede og vitners rettssikkerhet (Bakketeig et al., 2012). Med særlig sårbare fornærmede menes barn og unge opp til 16 år som kan ha vært utsatt for, eller er vitne til, seksuallovbrudd, kjønnslemlestelse, mishandling i nære relasjoner, drap og kroppsskade, herunder også voksne med psykisk utviklingshemming eller annen funksjonsnedsettelse som kan ha vært utsatt for hendelser som nevnt over. Målsetningen er at de særlige sårbare ikke skal utsettes for unødig belastninger i forbindelse med politiavhør, og at de skal få god og koordinert oppfølging. Barn og deres omsorgspersoner, skal bli møtt med høy faglig kompetanse i trygge og tilrettelagte omgivelser (Politidirektoratet et al., 2016).

Barn som ofre for seksuallovbrudd og ofre for eller vitner til vold har en lovbestemt rett på tilretteleggingen (Forskrift om tilrettelagte avhør, 2015). Barn som er mistenkt for seksuallovbrudd har ikke samme rett. Fornes (2014) uttaler at det er nødvendig å være oppmerksom på at barn har særlige behov, ikke bare i straffeutmålingen, men også i straffeprosessen, da barn har andre behov enn voksne.

Min påstand er at hvorvidt Statens barnehus kommer i kontakt med barn som er mistenkt for seksuallovbrudd baserer seg på tilfeldigheter. Barnehusene kan vurdere behovet for oppfølging eller behandling av disse barna, men i dag har de ikke mandat, kapasitet eller ressurser til å tilby langvarig oppfølging (NKVTS, 2017).

Flere innen fagfeltet har uttrykt sin bekymring for manglende oppfølging av de mistenkte barna. Allerede i 2017 var Barneombudet bekymret for at disse barna ikke har god nok tilgang til vern og hjelp, og ba samfunnet huske på at disse barna er sårbare (Solheim, 2017). Sentrale avhørsekspertene har også vært bekymret for mistenkte barns manglende ivaretagelse knyttet til avhørsmetode og oppfølgingstilbud (Medalen, 2017). Temaet «ivaretagelse av mistenkte barn» var dessuten høyaktuelt i samfunnsdebatten i forbindelse med Asbjørn Rachlews (2021) gjennomgang av en drapssak fra 1994 hvor tre barn på henholdsvis 4, 5 og 6 år ble siktet for å ha drept sin jevnaldrende venninne. Rachlew foretok en kritisk analyse av saken, og konkluderte med følgende:

«Det hefter alvorlige problemer med etterforskningen generelt, og avhørene av de mistenkte barna spesielt» (s. 10). I sin gjennomgang sammenlikner Rachlew utviklingen av

politiets avhør av mistenkte barn med utviklingen knyttet til politiets avhør av fornærmede barn. Han viser til at forskjellen mellom disse er stor, og at dette er et område som kan ses på som en av politiets svakeste sider (s. 17).

I Barne- og likestillingsdepartementets forslag til «Opptappingsplan mot vold og overgrep» var et av punktene å styrke rettssikkerheten til «unge overgripere» og utrede muligheten for at disse ble avhørt på barnehus (Prop.12S, 2016-2017, s. 79). Det ble konkludert med at kapasitetssituasjonen ved de fleste barnehusene var krevende, og at en tilførsel av nye oppgaver ville kreve ytterligere ressurser. Før en eventuell endring kunne besluttes var det nødvendig å utrede ressursbehovet. Hva som ble resultatet av dette synes fremdeles uavklart.

Ifølge Straffesaksregisteret sto 6250 barn i aldersgruppen 15-17 år for 11630 lovbrudd i 2018, hvorav 3080 saker omhandlet vold eller seksuallovbrudd (Oslo Politidistrikt, 2019). Til tross for dette ble det kun tatt om lag 275 politiavhør av mistenkte barn mellom 12 – 18 år på barnehus i 2018 (Politidirektoratet, 2019). Tall fra 2014 viser at barn og unge utgjorde en betydelig andel av de som ble siktet for seksuallovbrudd dette året. 142 barn i alderen fem til 14 år og 185 ungdommer i alderen 15 til 17 år ble da siktet for et seksuallovbrudd (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Samtidig viser Kjellgren (2009) til at omkring 90 prosent av overgrep mot barn begått av et annet barn ikke blir anmeldt, og at det derfor kan se ut til at vi har å gjøre med et skjult problem.

I 2012 og 2021 ble det gjennomført en landsomfattende evaluering av de statlige barnehusene (Bakketeig et al., 2012/2021). Evalueringen av 2021 viste at det gjøres mye bra arbeid ved barnehusene, men at det også er forbedringsområder. Barnehusene fremstår som et viktig, høykompetent og godt innarbeidet tilbud til barn og unge i politianmeldte saker om vold og overgrep. Barnehusmodellen ser ut til å ha funnet sin form når det gjelder oppgaver og involverte aktører. Samtidig er det en økende tendens til at barn og unge ikke får den oppfølgingen de kan ha behov for når politiavhørene ved barnehusene er ferdig. Barnehusmodellen trues i tillegg av en straffesaksdominans som kan bidra til å underminere det helhetlige og samordnede tilbudet for både mistenkte barn og barn som har vært utsatt for straffbare handlinger. Evalueringen gir uttrykk for at de ansatte på barnehusene er frustrerte og bekymret for utviklingen. Det understrekes at utfordringen ikke ligger hos de

ansatte, men på systemnivå. Barnehusene er i dag forankret i Justis- og beredskapsdepartementet og selve organiseringen er langt nede i politiorganisasjonen (NOVA, 2021).

Ovenstående redegjørelse viser en oppsummering av bakgrunnen for denne masteroppgavens opphav. I det følgende går jeg nærmere inn i redegjørelse for oppgavens formål og fremgangsmåte.

1.1 Formål og innhold

Masteroppgaven tar sikte på å kartlegge muligheter og begrensinger for sosialfaglig ivaretagelse av barn mistenkt for seksuallovbrudd i en norsk barnehus-kontekst. Dette vil bli gjort gjennom å utforske og identifisere hvilken posisjon rådgiverne ved barnehusene omgir seg med og inntar i møter med mistenkte barn. Målet er at ny viten knyttet til kompleksiteten rundt disse barna kan løftes frem. Jeg håper en synliggjøring av dette vil bidra til refleksjon over og diskusjon av hvordan hensynet til barneperspektivet kan ivaretas i Barnehusenes arbeid med mistenkte barn.

For å forklare rådgivernes posisjon knyttet til muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn, benytter jeg meg av diskursbegrepet (Foucault, 1999), posisjoneringsteori (Harré & Langenhove, 1998) og prinsipper fra anerkjennelsesteori (Honneth, 2008). Dette vil bli viet større oppmerksomhet senere i oppgaven.

1.2 Problemstilling

Hovedproblemstilling jeg ønsker belyst er:

Hvordan forstår sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus sine muligheter og begrensninger for ivaretagelse av mistenkte barn?

To forskningsspørsmål er formulert for å spesifisere problemstillingen:

1. Hvordan forstår rådgiverne sin posisjon i møter med mistenkte barn, og barnas posisjon i møte med dem?
2. Hvordan påvirkes barnas posisjon av rådgivernes posisjon, slik rådgiverne ser det?

1.2.1 Begrepsavklaring og avgrensning

Begrepet barn benyttes om mindreårige personer mellom 0 og 18 år, jf. FNs konvensjon om barnets rettigheter og lov om vergemål.

Masteroppgaven avgrenses til å omhandle barn som er mistenkt for seksuallovbrudd, og ikke andre former for kriminelle handlinger. Denne avgrensingen har sitt utgangspunkt i hvilken form for lovbrudd barnehusets mandat allerede omfavner, altså volds- og seksuallovbrudd begått mot barn. Jeg kunne valgt å skrive om barn som er mistenkt for å ha begått lovbrudd knyttet til alvorlige voldshendelser. Det viste seg imidlertid gjennom informasjonen gitt av rådgiverne at barnehusene i mindre grad kommer i kontakt med denne typen saker, og at hovedfokuset ligger på saker som omhandler seksuallovbrudd. Dette begrunner min utvelgelse av type lovbrudd barna er mistenkt for i den videre omtalen i oppgaven.

I internasjonal faglitteratur har barn som begår seksuallovbrudd blitt omtalt på en rekke måter; «juvenile sex offender», «young abuser» og «adolescent perpetrator». I norsk sammenheng har uklare begreper som «unge pedofile», «unge overgripere» og «unge seksualforbrytere» vært brukt, definisjoner som kan oppfattes stigmatiserende (NKVTS, 2017, s. 26). I dag blir mer presise og mindre stigmatiserende begrep med vekt på beskrivelser av atferd blir i større grad tatt i bruk. Barn som begår seksuallovbrudd omtales gjerne med skadelig seksuell atferd, forkortet til SSA (Jensen et al., 2016). Jeg benytter meg av SSA i den videre omtalen av barnas atferd gjennom masteroppgaven. SSA kan defineres slik:

HSB is defined as “one or more children engaging in sexual discussions or acts that are inappropriate for their age or stage of development. These can range from using sexually explicit words and phrases, inappropriate touching, using sexual violence or threats to full penetrative sex with other children and adults (Rich, 2011.).

Jeg velger ikke å differensiere mellom gutter og jenter som omtales med skadelig seksuell atferd, SSA. Hovedvekten av barn innenfor denne kategorien viser seg imidlertid å være gutter. Min oppfatning er at barna vil være i behov av den samme kompetanse og den samme tilrettelegging som barnehusene kan tilby, uavhengig av kjønn. Det man imidlertid skal være oppmerksomme på er at det kan være tall på seksuallovbrudd begått av jenter og

kvinner som er underrapportert på grunn av det stigmaet dette representerer (Bremnes, 2009).

Uttrykt på norsk og noe oppsummert; handlinger som innebærer seksuell atferd hos barn som ikke er utviklingsmessig adekvat, og som kan være skadelig for barnet selv eller andre, eller som kan innebære misbruk av andre barn, unge eller voksne (Hackett, 2014). I denne masteroppgaven dekker SSA alle former for seksuelle overgrep (Myhre, Thoresen, & Hjemdal, 2015).

Hvorvidt en person har begått en kriminell handling og dermed betraktes som mistenkt varierer utfra kriterier i det enkelte lands lovgivning (Kjellgren, 2009). Med mistenkt i denne sammenheng menes der hvor politiet har en konkret mistanke mot noen om at et straffbart forhold er begått, og det er innrettet etterforskning mot vedkommende. Den kriminelle lavalderen i Norge er satt til 15 år, slik at barn under 15 år som utfører kriminelle handlinger kan ikke straffes (Straffeloven, 2015, § 46). Den seksuelle lavalderen i Norge er satt til 16 år. Seksuell omgang med barn under 16 år er dermed straffbart i Norge, jf. Straffelovens § 196 første ledd. Politiet har likevel etterforskningsplikt av seksuallovbrudd begått av barn over 12 år (Straffeprosessloven, 2015, § 224, annet ledd). Masteroppgavens mistenkte barn vil derfor omhandle barn i aldergruppen 12-18 år.

1.2.2 Bakgrunn for valg av tema

Jeg jobber som sosialkonsulent i interkommunal barnevernvakt og som fagleder i kommunal barneverntjeneste, hvor jeg også har erfaring som saksbehandler. De fagfeltene som kommunalt barnevern og barnehusene forankres i har mange sammenfallende dilemmaer ved seg. De møter også gjerne mange av de samme barna, også barna mistenkt for seksuallovbrudd. Gjennom mine ulike roller i barnevernet har jeg erfart saker hvor barnehusene har vært involvert, og saker hvor barnehusene ikke har vært involvert. Jeg har i enkeltsaker ment at barnehusene burde vært involvert, og har derfor undret meg over hva som ligger til grunn for deres fravær. Det er særlig sistnevnte som gir utslag i valg av tema for oppgaven. Min hypotese var at hvorvidt mistenkte barn ivaretas ved Statens barnehus baserer seg på tilfeldigheter. Hvorfor er praksisen ulik mellom barn som ofre for, og barn som utøvere av vold og/eller seksuallovbrudd? Hvilke konsekvenser får slik praksis for barna?

Mitt utgangspunkt for studien ligger derfor i det jeg mener er et behov for større kritisk bevissthet og refleksjon når det gjelder ulike forståelser av sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. En naturlig del av dette er en kritisk bevissthet og refleksjon også over hvordan barnehusene selv forholder seg til dette. På denne måten kan man rette oppmerksomheten mot hvordan barnegruppen kan behandles som barn, på lik linje med andre barn, uavhengig av sine handlinger.

Rachlew (2021) påpeker at måten politiet gjennomfører sine avhør på, har avgjørende betydning for rettsikkerheten og rettsprosessen for det mistenkte barnet. Hvordan barnets perspektiv forstås, kan få betydning for graden av ivaretagelse, som handler om noe mer enn å sikre bevis i en straffesak. Dette finner jeg nyttig som bakteppe når jeg skal belyse mistenkte barns muligheter for sosialfaglig ivaretagelse, og i hvilken grad rådgivernes posisjon vil være relevant.

1.3 Sosialfaglig relevans

Masteroppgaven forankres innen sosialt arbeid gjennom sitt blikk på sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn i en norsk barnehus-kontekst. Sosialt arbeids formål er å fremme sosial endring og utvikling, sosialt samhold, myndiggjøring og frigjøring av mennesker (FO, 2019).

Gjennom å løfte frem rådgivernes forståelser av hvordan mistenkte barn ivaretas ved barnehusene ønsker jeg å synliggjøre et område innen sosialt arbeid som etter min mening vies for liten oppmerksomhet. Økt kunnskap om hvordan mistenkte barn ivaretas, kan danne noe av grunnlaget for å styrke tjenestetilbudet til barna og sikre bedre ivaretagelse der hvor det viser seg nødvendig. Dette kan være avgjørende for å hindre at barnet begår flere videre overgrep, og slik bidra til å redusere skjevutvikling og hindringer for gode voksenliv.

1.4 Kort om barnehusene og rådgiver-posisjonen

Statens barnehus innehar spesialkompetanse på tilrettelegging rundt avhør av barn, og de kan bistå pårørende og øvrig hjelpeapparat med råd og veiledning i situasjoner under

avdekking og i oppfølging i tiden etter avhør. Barnehusene er designet med tanke på barn, og utstyrt slik at de kan virke avstressende for barn i tilknytning til avhørssituasjonen (Flack, 2019, s. 14). Virksomheten ved barnehusene skal ivareta ulike spor: straffesakssporet som handler om å koordinere og tilrettelegge rundt straffesaken og oppfølgingssporet som handler om å sikre barn og sårbare voksne oppfølging/behandling i etterkant.

Rådgiverne ved barnehusene skal ha «erfaring og fagbakgrunn innen helse- og sosialfag eller andre barnefaglige områder», eksempelvis som kliniske sosionomer, kliniske barnevernspedagoger eller «annen lignende og relevant fagbakgrunn på høyskole- eller universitetsnivå». Rådgiverne skal også ha «særlig kunnskap om seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner» og god systemforståelse (Politidirektoratet et al., 2016, s. 12).

Rådgivernes arbeid utøves innenfor det som må kunne betegnes som en spesielt tverrfaglig handlingskontekst preget av ulike aktører, logikker, hensyn og oppgaver, på ulike tidspunkter i arbeidet med en sak (Andersen, 2019). De skal ha en koordinerende rolle i denne sammenhengen, og har i tillegg gjerne en rolle i alle ledd av arbeidet med sakene som kommer til barnehuset. Rådgiverrollen kom som et supplement til representantene fra instansene som allerede eksisterte forut for barnehus, og som hadde oppgaver i forbindelse med politianmeldte saker om vold og overgrep mot barn (Politidirektoratet et al., 2016).

I det videre presenterer jeg kunnskapsstatus relatert til oppgavens tematikk.

1.5 Kunnskapsstatus – redegjørelse for søk og oppsummering av relevant forskning

I dette kapitlet redegjør jeg for mine forskningssøk i tilknytning til oppgavens tematikk. Avslutningsvis oppsummerer jeg funn fra det jeg vurderer som relevante studier i lys av oppgavens problemstilling.

I mine søk etter forskning på området har jeg benyttet følgende begreper fra problemstillingen som søkeord: *mistenkte barn, mistenkt, barnehus, rådgivere, sosialfaglig ivaretagelse*. I tillegg har jeg benyttet søkeord som grenser opp mot eller er synonyme med begreper hentet direkte fra problemstillingen: *unge lovbrøyttere, barn med skadelig seksuell atferd, barn som begår overgrep, unge overgripere, unge anmeldte, mindreårige mistenkte*. Engelske søkeord som: *suspected children, children who commit sexual abuse, childrens*

rights, harmful sexual behaviour har blitt brukt for å undersøke om det finnes internasjonal forskning på området som det er nærliggende for oss i Norge å sammenlikne oss med.

Følgende søkemotorer er brukt til mine innledende søk: Google Scholar, VIDs bibliotek, Bufdirs bibliotek, Oria, helsebiblioteket.no. Videre er Idunn og SocINDEX brukt som databaser for samme søk.

Kriterier som har avgrenset søkene mine har handlet om det konkrete fagområdet; *sosialt arbeid, barnefaglig arbeid, barnevennlighet*. Geografisk område; Norge, ref. norsk barnehuskontekst, og egenskaper ved brukergruppen: *mistenkte barn*, ikke barn som begår straffbare handlinger.

Resultatet av mine søk etter tidligere forskning på området ga funn knyttet til studier som omhandler barnehus og samhandling mellom aktuelle aktører, og ellers avhandlinger innenfor det juridiske eller politisære feltet når det gjelder barn som ofre for og vitner til lovbrudd. Det kan se ut til at det er forsket lite på sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn innenfor en norsk barnehus-kontekst, noe som ytterligere kan begrunne mitt valg om løfte dette som tema.

Som henvisning til brukererfaringer vil jeg enkelte steder i oppgaven vise til Forandringsfabrikken. Få dager før masteroppgaven leveres rettes det kritikk mot Forandringsfabrikken som organisasjon og deres metoder og retorikk. Min henvisning til Forandringsfabrikkens rapporter i denne oppgaven har handlet om å belyse brukererfaringer. Kritikken som nå løftes frem er dermed, slik jeg ser det, ikke av betydning for oppgaven da henvisningene ikke er tillagt særlig vekt i verken kunnskapsgrunnet eller implikasjoner for praksis.

1.5.1 Oppsummering av kunnskapsfunnene

Ifølge Bendiksby (2008) er det behov for mere forskning knyttet til barn med SSA. Han hevder at den forskningen som nå foreligger baserer seg på overfladiske beskrivelser, og at mer dyptgående studier muligens kan bidra med svar i tilknytning til å forstå bakgrunnen for barnas handlinger. Dette vil kunne øke den generelle forståelsen for barna, og slik bidra til

bedre og mer effektiv behandling enn det som tilbys i dag innenfor det kliniske arbeidet (Bendiksby, 2008). Det er i denne sammenheng mine påstander knyttet til den sosialfaglige ivaretagelsen barnehusene kan og bør tilby trer frem. Barna har rett til å få hjelp til å endre vanskelig atferd, og ikke bare utfra preventive hensyn som at samfunnet må vernes (Kruse, 2011).

En kartleggingsundersøkelse gjort av NKVTS i 2016 viste til at det finnes ivaretagende tilbud for barnegruppen masteroppgaven vil omhandle, men at andelen spesialiserte tilbud er lav. Ulike enheter som behandler barn med problematisk eller skadelig seksuell atferd, etterlyser mer kompetanse og kunnskap (Holt et al., 2016).

Artikkelen «The victims and juvenile perpetrators of child sexual abuse – assessment and intervention» (Vizard, 2013) hevder at ofre og gjerningspersoner innenfor SSA-spekteret byr på utfordringer for profesjonell intervensjon. Det fastslås at en systematisk og tverrfaglig tilnærming er nødvendig av sikkerhetsmessige årsaker, og for å håndtere avdekking av eventuelle nye overgrep som regelmessig oppstår med denne klientgruppen.

Kompleksiteten knyttet til deres behov krever at barna ivaretas av høyt utdannende hjelpere. Barnas alder og umodenhet utgjør også en særlig sårbarhet, samtidig som det gir dem muligheter til å ta tak i problemsymptomer og endre disse før det blir for sent. Det understrekes at nøkkelen til å lykkes her er tidligst mulig intervensjon. Dette samsvarer med hva Holt et al., (2016) påpeker; flere i hjelpeapparatet beskriver tematikken som utfordrende å jobbe med. Mange opplever også å være mindre komfortable med å spørre om overgrepstatferd enn utsatthet. Dette sammenfaller med hva Jensen et al., (2020) fant i sin studie basert på et norsk klinisk utvalg av ungdom som hadde vist skadelig seksuell atferd ovenfor yngre barn enn dem selv. Forskerne mente at tematikken og utfordringsbildet til disse barna er krevende for klinikere og andre fagutøvere som blir avhengige av et bredt vurderings- og intervensjonsfokus.

Også utenfor Norges grenser har man sett nærmere på ivaretagelse av mistenkte barn i tilknytning til avhørssituasjonen. Artikkelen «What Happens in the Beginning, Matters in the End: Achieving Best Evidence with Child Suspects in the Police Station» (Gooch & von Berg, 2019) belyser at et kritisk stadium av strafferettsprosessen omhandler hvordan politiavhøret av mistenkte barn forløper. Det fremkommer også at fravær av en barnevennlig håndtering

ikke bare er i utakt med internasjonal lovgivning, men innebærer en reell risiko med hensyn til ivaretagende kommunikasjon og barnets egen deltagelse.

I Regjeringens strategirapport «Barndommen kommer ikke i reprise» (2014-2017), vises det til internasjonale studier som sier at så mye som en tredjedel av alle kjente overgrep mot barn begås av andre barn under 18 år. Av norske studier fra 2013 vises det til at 17% av alle anmeldte overgrep var begått av barn og unge opp til 20 år. Terskelen for å anmelde slike overgrep kan synes å være påvirket av tabu, følelser som skam og skyld, og det faktum at flesteparten av overgrep skjer i familier eller nær omgangskrets (Mossige & Stefansen, 2016; Finkelhor et al., 2009). Dette er forhold som kan føre til stor grad av underrapportering.

1.6 Annen litteratur av betydning for oppgaven

Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) har publisert flere studier som omhandler barn mistenkt for seksuallovbrudd, både direkte og indirekte. Rapporten «Tverretattlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd» (2018) påpeker at det er viktig å avklare hvordan politiavhør av mistenkte barn skal organiseres, og hvilken rolle Statens barnehus skal ha. Det bør klargjøres hvilket ansvar ansatte ved Statens barnehus skal ha for oppfølging og behandling av barn som begår straffbare seksuelle handlinger.

NKVTS (2017) gir en oversikt over eksisterende behandlingstilbud til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd (SSA) og hvordan tilbudene er organisert i de nordiske landene Danmark, Sverige, Finland og Island samt Storbritannia. Ingen av landene som har inngått i denne undersøkelsen har lyktes med å etablere offentlige landsdekkende strukturer for å sikre likeverdig behandling til barn med SSA. Dette kan tolkes som et tegn på den kompleksitet hjelpeapparatet står ovenfor i møte med disse barna.

I 2018 utga NKVTS rapporten «Også disse barnas beste» på oppdrag fra Redd barna. Rapporten tar for seg kommunalt barneverns arbeid med barnegruppen. Også denne rapporten konkluderer blant annet med at det er nødvendig med en avklaring av de statlige barnehusenes rolle og mandat i arbeidet med denne gruppen barn og unge (NKVTS, 2018).

Kripos-rapporten «Mindreårige anmeldt for voldtekt i 2016» underbygger at de «unge anmeldte» selv kan ha vært utsatt for seksuelle overgrep eller vold i familien. Barna

representerer en sammensatt gruppe med ulike behov for tiltak. Det er viktig å identifisere de barna og ungdommene som har størst behov for hjelp. Rapporten viser til at et økt barneperspektiv under etterforskningen av mindreårige i voldtektssaker vil kunne bidra til å forebygge nye seksuelle overgrep blant personer i denne gruppen.

En studie fra Australia gjennomført i 2017 av McKibbin et al., tok sitt utgangspunkt i intervjuer av 14 ungdommer som hadde begått overgrep eller krenkelser ovenfor andre barn. 13 av 14 ungdommer rapporterte om en eller annen form for vold eller overgrep fra egen barndom. Ungdommene uttalte at de hadde et stort behov for å bearbeide og motta behandling for disse traumene. I refleksjon over sine erfaringer og handlinger mente ungdommene at det var mindre sannsynlig at de ville utvikle skadelig seksuell atferd dersom de hadde blitt møtt på en mer sensitiv og støttende måte. De beskrev handlingene som utøvelse av makt og krenkelse, og som en reaksjon på hva de selv hadde vært utsatt for. De hadde et ønske om å få hjelp til å beskrive eller «finne ord» for å bearbeide traumene. Rapporten påpeker at det vil være preventivt å jobbe mer aktivt inn i familier som er preget av vold og omsorgssvikt, da ungdommene selv vurderte sin skadelige seksuelle atferd som en direkte årsaksfaktor fra oppveksten.

Masteroppgaver og doktorgradsavhandlinger som tar sitt utgangspunkt i den norske barnehus-konteksten har også blitt relevante og viktige kunnskapssupplement. Jeg vil her særlig trekke frem Sigrid Buseths masteroppgave fra 2020. Til tross for at studien «bare» er en masteroppgave, vil den bli vist til som en del av kunnskapsgrunnlaget i oppgaven, nettopp på bakgrunn av dens kontekstforankring. Buseths studie viser til det som kan forstås som påfallende store kontraster i reglene som gjelder avhør av mistenkte barn sammenlignet med reglene som gjelder fornærmede barn i Norge. Fornærmede barn og vitner får nyte godt av barnefaglig kompetanse på barnehus gjennom deres lovfestede adgang til barnehusene (Straffeprosessloven, 2015, § 239).

Jeg har nå presentert et lite knippe av et større utvalg forskning jeg finner relevant for oppgaven. Presentasjonen er på ingen måte uttømmende, men står i direkte sammenheng med problemstillingen min. Oppsummert viser kunnskapsgrunnlaget at det er behov for grundige avklaringer knyttet til rolle og ansvarsfordeling, samt at de avgjørelser som må tas skal sees i lys av prinsippet om barnets beste, og at mistenkte barn også er sårbare barn i

behov av særlige ivaretagelse og anerkjennelse. Det er i dette landskapet masteroppgavens tema står sentralt; hvordan barn mistenkt for seksuallovbrudd møtes av barnehusets rådgivere som skal håndtere handlingene, men først og fremst møte barnet bak handlingen(e). Slik jeg leser studien fra Australia, så etterlyser ungdommene mer varme, mer kjærlighet og anerkjennelse. Teori om anerkjennelse er dermed blitt avgjørende for oppgavens teoretiske innfallsvinkel som jeg vil ta for meg i neste kapittel, i tillegg til å presentere ulike syn på barn gjennom tidene. Med dette sagt, vil jeg aller først redegjøre for oppgavens videre oppbygging.

1.7 Oppgavens videre oppbygging

I kapittel to presenterer jeg teori relevant for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Jeg presenterer og begrunner masteroppgavens vitenskapsteoretiske forankring, sosialkonstruksjonisme. I forlengelsen av dette redegjør jeg for posisjoneringsteori som forståelsesramme knyttet til mine funn og videre drøfting av disse senere i oppgaven. redegjør videre for synet på barn og barndom gjennom tidene, som et grunnlag for hvordan barn som mistenkt kan forstås i dag. Deretter gir jeg en presentasjon av fellesnevner hos barn mistenkt for seksuallovbrudd. Jeg belyser også barns grunnleggende rettigheter, og avslutningsvis i kapittelet redegjør jeg for barns særlige behov for anerkjennelse, hvor anerkjennelsesteori også blir presentert.

Kapittel tre består av valg av metode og begrunnelse for hvordan jeg har gått frem metodisk i oppgaven. Jeg redegjør her for forskningsdesign og analysestrategier for metoden som er valgt. Jeg diskuterer så styrker og svakheter ved datainnsamling og materiale, samt etiske sider ved undersøkelsen. Avslutningsvis i kapittelet fremgår analysen.

Jeg fremstiller og redegjør for mine empiriske funn i kapittel fire, før jeg i kapittel fem drøfter funnene mine i lys av tidligere forskning og teoretisk rammeverk som er presentert i oppgaven. Her presenterer jeg også mine begrunnede implikasjoner for praksis.

Kapittel seks består av oppsummerende og avsluttende betraktninger med redegjørelse for svakheter og styrker ved studien. Etterord, litteraturliste og vedlegg av betydning for helhetsvurdering av oppgaven runder av og «lukker» det hele.

2 Teoretisk forankring

I det følgende redegjør jeg for oppgavens teoretiske forankring. Sosialkonstruksjonisme blir brukt både som vitenskapsteoretisk og metodisk perspektiv i oppgaven. Jeg vil i dette kapittelet redegjøre for hvordan sosialkonstruksjonismen utgjør oppgavens vitenskapsteoretiske forståelsesramme, som utgangspunkt for å forstå mitt materiale. I forlengelsen av sosialkonstruksjonismen som teoretisk perspektiv i oppgaven vil jeg løfte frem posisjoneringsteori og hvordan denne springer ut av diskursbegrepet. Sosialkonstruksjonisme som metodisk perspektiv kommer jeg tilbake til i oppgavens metodekapittel.

Videre i kapittelet presenterer jeg teori relevant for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn som blir anvendt i masteroppgaven. Teorien danner også grunnlag for senere å forstå mine konstruerte temaer identifisert gjennom analysen. Her vil jeg belyse ulike syn på og oppfatninger av barn og barndom gjennom tidene. Deretter tar jeg for meg rettslige rammer for ivaretagelse av mistenkte barn. Avslutningsvis presenterer jeg anerkjennelsesteori med videre begrunnelse for hvorfor nettopp denne teorien anses relevant i tilknytning til avhandlingens problemstilling.

2.1 Sosialkonstruksjonisme

Til grunn for masteroppgaven ligger et syn på virkeligheten som sosialt konstruert, slik vi finner det innenfor sosialkonstruksjonismen. Her vektlegges kontekst, språket og den sosiale interaksjonen som betydning for vår virkelighetsoppfattelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 75). Rasborg (2013, s.403) formulerer dette slik; den virkelighet vi søker å erkjenne, er ikke en «virkelig virkelighet», snarere en fortolket virkelighet.

Sosialkonstruksjonismen føres gjerne tilbake til Berger og Luckmanns «The social construction of reality» (1966). Tilnærmingen trekker blant annet på symbolsk interaksjonisme, som har som grunnleggende idé at mennesker konstruerer sine egne og andres identiteter gjennom hverdagens møter med hverandre i sosial interaksjon. Vår kunnskap om verden sees ikke som et speilbilde av virkeligheten og som objektiv sannhet, men som et produkt av vår måte å kategorisere verden på. Vårt syn på og kunnskap om

verden er alltid kulturelt og historisk forankret, og kan endres over tid. Kunnskap og forståelse utvikles og opprettholdes av sosiale prosesser (Lock & Strong, 2014).

Sosialkonstruksjonismen setter kunnskap og sosial handling i sammenheng. Forskjellige konstruksjoner av virkeligheten fører til ulike handlinger (Burr, 2003; Jørgensen & Phillips, 1999). Dette kan relateres til de sosiale handlinger rådgiverne foretar seg, gitt deres kunnskap formidlet gjennom gjeldende lovverk og mandat.

Innenfor det sosialkonstruksjonistiske perspektivet begrenses ikke meninger til få kategorier og ideer, de blir sett på som varierte og mangeartede (Creswell, 2014, s. 8). I lys av dette, og i barnehuskonteksten, kan man forstå rådgivernes posisjon som definert i et samspill av verdier, tankemåter og praksiser. Hvordan rådgiverne bruker språket til å posisjonere seg i den sosiale konteksten «i møter med mistenkte barn i en norsk barnehus-kontekst», kan gi en forståelse av hvordan de konstruerer fenomenet (Harré et al., 2009; Thomassen, 2006).

I møte med rådgiverne og deres forståelser må jeg i rollen som forsker være lydhør for hva de er opptatt av. Samtidig må jeg være meg bevisst at deres subjektive meninger er forhandlet frem historisk og sosialt i interaksjon (Creswell, 2014, s. 8). Slik sett ansees kunnskap som fleksibel og påvirket av flere faktorer. Pragmatiske, konstruksjonistiske og diskursive tilnærminger oppfatter sosial kunnskap som sosialt historisk kontekstualiserte måter å forstå og handle i verden på. Det er altså ikke nødvendigvis slik at vitenskapelig kunnskap må være universell og gyldig til alle steder på alle tidspunkter, for alle mennesker til all tid (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 289; Rasborg, 2013). Masteroppgaven setter søkelys på en spesifikk kontekst ved å se direkte på barnehusrådgiverne og deres varierte erfaring med saker hvor mistenkte barn er involvert. Videre er det sentralt å skape en bevissthet rundt hva et barn er, hvilke måter man snakker om barn på og hvordan barn forstås, slik dette vil bli redegjort for senere i dette kapittelet. Språket, dets betydning og interaksjonen vektlegges for etablering av vår selvforståelse og virkelighetsoppfattelse (Thomassen, 2006, s. 180). I lys av sosialkonstruksjonismen vil enhver forståelse om hva barnet er eller hva et barn er, fjerne muligheter for alternative forståelsesmåter og dermed også begrense muligheter for handlingsrom. Ifølge Amundsen (2003, s.49) blir viktige spørsmål i denne sammenheng hva det er som ikke blir sagt, hvem sine stemmer som er fraværende og hvilke

konsekvenser dette får for virkelige barn. Altså, hvordan en oppfatning av mistenkte barn som mistenkte fastholdes, utelukker andre mulige oppfatninger av barna.

Ifølge Goffman (1959) og Potter (1996) vil man kunne anta at mennesker alltid konstruerer sine individuelle fortellinger og forståelse i forhold til sine sosiale relasjoner. Rådgiverne vil derfor kunne møte og forstå barn på ulike måter, avhengig av den språklige konstruksjonen. Forståelsen av barn konstrueres gjennom den mening de tolkes inn i. Barndom kan forstås som en sosial konstruksjon i den forstand at barndom som institusjon skaper en fortolkende ramme for å forstå menneskenes første leveår. Kulturens betydning settes opp mot et universelt syn på utvikling. Et syn på barn som aktive i konstruksjonen av sine egne sosiale liv, settes opp mot et syn på barn som passive mottakere (Sandbæk, 2004, s. 99).

Vitenskapelige problematiseringer, den offentlige og pedagogiske diskursen, og de hverdagslige forhandlinger som skjer barn imellom og i møtet mellom barn og voksne spiller alle en viktig rolle i vår forståelse av fenomenene. Antagelsen er at kunnskap om barnet produseres i en mellommenneskelig kontekst. Kunnskapen skapes mellom subjekter; rådgiverne, og mellom dem og verden (Thomassen, 2006, s. 180).

I lys av sosialkonstruksjonismen anses oppgavens sosiale fenomener; «barn» og «mistenkt» som produsert gjennom samtale og samtalelignende aktiviteter, på bakgrunn av kulturens forestillinger om barn og mistenkte. Harré og Langenhove (1999a) hevder at sosiale fenomener, slik de fremstår for oss, er resultat av diskursive prosesser. Disse kan dermed ikke forstås løsrevet fra sin historiske og kulturelle kontekst. Posisjonerings-teori søker å forstå måtene slike psykologiske og sosiologiske fenomener produseres gjennom diskurs. Denne tankegangen har sitt utspring fra ideen om at "the constant flow of everyday life in which we all take part, is fragmented through discourse into distinct episodes that constitute the basic elements of both our biographies and of the social world" (Harré og Langenhove 1999, s.4). Dette leder meg over til å presentere posisjonerings-teorien som ramme for å forstå rådgivernes posisjoner.

2.2 Posisjonerings-teori

Innenfor sosialkonstruksjonismen karakteriseres posisjonerings-teori som "the analysis of fine-grained symbolically mediated interactions between people, both from their own individual

standpoints and as representatives or even exemplars for groups” (Harré og Langenhove 1999, s.1).

Begrepet *posisjoner* finnes innenfor den sosialkonstruksjonistiske forståelsen som en del av diskursbegrepet (Foucault, 1999). Diskursbegrepet står i samsvar med sosialkonstruksjonistisk teori gjennom en felles forståelse om at «virkeligheten» blir til innenfor sosiale fellesskap (Syrstad, 2020). Foucault (1999) kalte fellesskapet som denne virkeligheten blir til gjennom for diskurser (Syrstad, 2020). Jørgensen og Phillips (1999) definerer en diskurs som «en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på» (s. 9). Diskurser foregår på ulike nivåer og kan utvikle seg rundt spesifikke temaer. Ulike diskurser kan videre produsere ulike, noen ganger konkurrerende, realiteter. Diskursbegrepet viser til hvordan individer posisjonerer seg i lys av de diskursene som er tilgjengelig for dem (Davies & Harrés, 1990). Diskursene vil påvirke hva som er tillatt å si, hvem som kan si hva og når innenfor de ulike sosiale fellesskapene (Foucault, 1999). Harré og Langenhove (1998) hevder at man innenfor en bestemt diskurs både får tildelt, og aktivt og strategisk inntar ulike posisjoner, og gjennom samhandling med andre vil den enkeltes posisjon stå i forhold til og avhenge av hvordan den andre er posisjonert eller har posisjonert seg selv. Dette kan relateres til at rådgivernes posisjon vil gi mening både for rådgiverne selv og andre aktører, fordi posisjonene er begrunnet gjennom rådende diskurser. Posisjonene og forståelsen av egen identitet og rolle kan endre seg i møte med nye personer og situasjoner i og med at posisjoner alltid står i forhold til andre mennesker (Hollway, 1984). Dette kan skape andre forståelser av hvordan man skal tilnærme seg det gitte fenomenet i det sosiale fellesskapet. Posisjoneringsbegrepet er dynamisk og fanger opp hvordan relasjoner blir opplevd, og hvordan individer handler ut fra ulike posisjoner (Davies & Harrés, 1990).

I henhold til denne oppgavens problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål har jeg vært opptatt av å belyse både hvordan rådgiverne posisjonerer seg selv, hvordan de posisjonerer barnet, men også hvilke posisjoner de tillegges innenfor forståelsen av sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Jeg har derfor brukt posisjoneringsbegrepet til å kaste lys over rådgivernes forståelser av en moralsk orden, om ulikheter i fordelingen av oppgave, makt og myndighet. Begrepene sier også noe om individets plass i et hierarki (Söderström, 2020, s. 134). Posisjoneringsteori regnes ikke som en generell teori med

forhåndsbestemte sammenhenger mellom fenomenene, men som et utgangspunkt for refleksjon rundt hvordan mennesker er posisjonert i forhold til hverandre (Harré & Langenhove, 1998 i Syrstad, 2020, s. 30). Posisjoneringsteorien bidrar altså med en forståelse av de posisjonene rådgiverne inntar og tildeles i saker hvor barn er mistenkt for seksuallovbrudd. Videre hvilke posisjoner rådgivere og påtalemyndighet får overfor hverandre, og hvordan disse påvirker hverandres posisjoner i et gjensidig samspill. Å reflektere rundt egne posisjoner står sentralt i sosialt arbeid (FO, 2019). Dette øker teoriens relevans for oppgaven da den bidrar til å forklare noe jeg ønsker å få frem innenfor det sosialfaglige feltet.

Posisjoner er dynamiske og kan endre seg i henhold til hva individet opplever å trenge her og nå og hvilke muligheter det har til å posisjonere seg på et gitt tidspunkt.

For å beskrive endringer i posisjoner rådgiverne beveger seg mellom kan Harré og Langenhoves (1991) forståelse av skillet mellom første-, andre-, og tredjeordens posisjonering hjelpe oss; når rådgiverne handler i overenstemmelse med den defineringen som foretas av en av partene i interaksjonen oppstår en førsteordens posisjonering. For eksempel når påtalemyndigheten ber rådgiverne om å gjøre noe, og rådgiverne gjør som de blir bedt om. Altså når rådgiverne opptre utfra de føringer som settes for deres arbeid og posisjoneringen opprettholdes.

Dersom rådgiverne ikke godtar sin posisjon, eller ikke lenger ønsker å posisjonere seg på den måten som er forventet av den andre, vil en annenordens posisjonering kunne tre i kraft. Eksempelvis når rådgiverne benytter seg av erfaringer knyttet til ivaretagelse av barn som fornærmede inn i arbeidet med mistenkte barn. Posisjoneringen endres.

Påtvungne posisjoner fremstår begrensende for rådgivernes evne, vilje og kompetanse til å yte sosialfaglig ivaretagelse av de mistenkte barna. Hvorvidt rådgiverne velger sin posisjon eller blir posisjonert av andre, kan være avgjørende for deres identitetsdannelse. For eksempel kan en frivillig posisjon være en strategisk måte å fremme egen identitet, mens en påtvunget posisjon i verste fall kan fremstå som fremmedgjørende.

Når en rådgiver diskuterer sin posisjon ovenfor påtalemyndigheten i en samtale med en avhører har vi å gjøre med en tredjeordens posisjonering. Hvordan posisjoner endrer seg ved å reflektere over dem i et fellesskap på et meta-nivå, er sentralt her.

Jeg har nå redegjort for oppgavens vitenskapsteoretiske forankring, sosialkonstruksjonismen og hvordan dette perspektivet kan relateres til oppgavens problemstilling. I tillegg har jeg presentert posisjoneringsteori som en sentral forankring for oppgavens analyse, funn og drøfting. I det videre vil jeg presentere teori relevant knyttet til sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Aller først ser jeg nærmere på synet på barn og barndom gjennom tidene.

2.3 Synet på barn og barndom gjennom tidene

Barn har blitt betraktet forskjellig til ulike tider, i ulike kulturer og i ulike sosiale sammenhenger (Steinholt & Øksnes, 2003, s.21).

Barndom er historisk, kulturelt og sosialt bevegelig. Barndomshistorikeren Hugh Cunningham omtalte det «romantiske» synet på barndom (Ericsson, 2009). I løpet av 1700-tallet begynte man å se på barndommen som en livsfase med verdi i seg selv. Sentralt her var en overbevisning om at barndommen burde være lykkelig, og et håp om at barndommens kvaliteter, hvis de kunne opprettholdes inn i voksen alder, kunne virke frigjørende for den voksne verden (Ericsson, 2009, s. 11).

Begreper eller uttrykk som «statens barn» og «nasjonens barn» innebærer noe annet (Ericsson, 2009). Her sees barnet på som statens og nasjonens framtid. Ifølge Ericsson (2009) står det romantiske synet på barndommen og «statens og nasjonens barn» i et motsetningsfylt forhold til hverandre. Motsetninger mellom vektlegging av barnets verdi i seg selv, og barndommen som en lykkelig og bekymringsløs periode, versus barnet som investering i statens og nasjonens framtid. Arbeidet med å få de lavere klassenes barn vekk fra offentligheten og bringe dem under kontroll ble sett på som et tiltak for å gi barn beskyttelse på den ene siden, og hindre at de utviklet seg til en samfunnsfare gjennom kriminalitet eller annen uro på den andre siden (s. 14).

I norsk sammenheng står den sosialpolitiske pioneren Johan Castberg som eksempel på ønsket om å verne barna som ble satt i sammenheng med bestrebelsene for å styrke stat og nasjon. «De castbergske barnelover» ble opprettet og vedtatt før og etter 1900-tallet med sikte på å bedre uektefødte barns stilling, skjerpe fedres økonomiske ansvar og styrke tilsynet med pleiebarn (Ericsson, 2009).

Med FNs barnekonvensjon av 1989 ble barns rettigheter synliggjort politisk, og man fikk markert et endret syn på barn og barndom gjennom å fremheve at barn har behov for særlig beskyttelse (Skevik, 2004; Sølvberg, 2008).

Synet på barnet som «det autonome barnet» er av nyere dato. Det autonome barnet er hovedperson i sitt eget liv, det opptrer som aktør i verden og blir ikke bare formet av voksne. Barnet er verken familiens eller statens eiendom, men et eget individ med egne rettigheter som samfunnsborger (Ericsson, 2009). Med samfunnsborger i denne sammenheng menes hvilke rettigheter og plikter stat og barn har ovenfor hverandre (Larsen & Slåtten, 2015). Når begrepet samfunnsborger brukes om barn blir deltagelse begrenset til innenfor et definert miljø, for eksempel barnehusene. Synet forplikter voksne til å anlegge et barneperspektiv i sine møter med barn (Ericsson, 2009). Den norske barneforskeren Per-Olav Tiller omtalte barneperspektivet slik: «Med barneperspektivet tenker jeg først og fremst helt konkret på hvordan verden ser ut for barn. Det er dette som barn ser, hører, opplever og kjenner som deres virkelighet» (Tiller, 1991, s. 72).

Ivaretagelse av barneperspektivet kan forstås på ulike måter; å ivareta det man forstår som barnets interesser eller å avdekke barnets egne perspektiver, meninger og opplevelser i forhold til deres eget liv med hensikt om å bruke denne forståelsen til å optimalisere barnets vilkår og dagligliv (Brottveit, 2003; Strandbu, 2011). I forlengelsen av dette står NKVTS rapport «Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd» (2017) sentral, som nettopp understreker viktigheten av å ivareta barneperspektivet når barn har begått seksuelle overgrep.

Det autonome barnet har særlig fått sitt talerør gjennom det som kan kalles den moderne barndomssosiologien. Her forstås barn som handlende subjekter, sosiale aktører, både i sin egen utviklingsprosess og i samfunnet rundt seg. Barna imiterer ikke bare voksne, men er handlende subjekter som konstruerer sin sosiale virkelighet og er som voksne også handlende vesener som tar initiativ til ulike handlinger (Qvortrup 1994, s.3; Wartofsky 1981, s. 199 i Sandbæk, 2004, s. 99).

Prout (2008) hevder at det mest fremtredende med den moderne forståelsen av barndommen er skillet mellom voksne og barn. Gjennom at barnet blir ansett uskyldig,

sårbar og inkompetent med behov for beskyttelse, dannes forståelsen av motsetningen barn-voksen (Prout, 2008). Barn er altså ikke som voksne, og bør dermed heller ikke behandles slik (Steinsholt & Øksnes, 2003). Med dette utgangspunktet kan man anse det som en viktig sosialpolitisk oppgave å forebygge kriminalitet på en slik måte at barn og unge blir en investering for fremtiden fremfor en trussel. Utfra en slik forståelse vil barn som begår kriminalitet kunne skrives inn i en offerrolle. Det blir vanskeligere å tenke at barn kan gjøre «onde» handlinger, dersom oppmerksomheten er rettet mot barn som «gode». Det er innenfor en slik tankegang man vil kunne si at mistenkte barn har vært uheldige, urasjonelle, påvirket av ytre faktorer, eller har hatt en vanskelig oppvekst. Barna kan på denne måten betraktes som offer for sin egen kriminalitet. De mistenkte barna kan dermed forstås i en dobbeltrolle-posisjon; offer og overgriper (Kruse, 2011 i NKVTS 2017).

Myhre (2003) mener vi i dag tenker annerledes rundt rettigheter, plikter, forventinger, belønning og straff som et resultat av endring i oppfatningen rundt barn og barndom. Om barndom forstås som sosialt konstruert vil det si at voksne sosialiserer barn innen de rammene vår forståelse av barndom gir. Dersom barndommen betraktes som et sosialt og kulturelt produkt, vil dette kunne medføre variasjon i rammene som definerer hvilken barndom barn skal sosialiseres inn i, avhengig av den enkelte kultur (James & Prout 1997; James & James 2004; Gulbrandsen 2016). Synet på barn og barndom preges i stor grad av det vi kan kalle informasjonssamfunnet, hvor informasjon er tilgjengelig uavhengig av samfunnslag og aldersgrupper. Barn i dag vokser opp med en enorm og endeløs tilgang til alt av informasjon og det er grunn til å spørre seg om dette medfører at de blir tidligere voksne? Forskere på ungdomsvold-området viser til at sosiale medier og filming av voldsepisoder kan forsterke allerede eksisterende konflikter. Det blir vanskeligere å forholde seg nøytral når slike episoder publiseres offentlig (NOVA, 2021). Selv om det her er snakk om voldshandlinger, er det grunn til å tro at det samme gjelder for seksuelle handlinger. Ifølge NICE (2016) finnes det få studier på koblingen mellom aggressiv atferd, seksuelle krenkelsers og bruk av sosiale medier, men det fastslås en betydelig økning i visning av nettpornografi og publisering og distribuering av seksuelle bilder.

Alle de nevnte syn på barnet og barndom er av betydning for oppgaven. Den romantiske oppfatningen av barndommen som beskyttet, avhengig og adskilt fra voksenlivet, kan sies å

inspirere forståelsen av at mistenkte barn må beskyttes og behandles adskilt fra voksne mistenkte. Statens og nasjonens framtid avhenger av at også sårbare og utsatte barn vokser opp og blir sunne, sterke og nyttige voksne. Det autonome barnet på samme måte, gjennom å sette sitt preg på styrking av barns rettigheter.

Med dette som bakgrunn ser jeg i det følgende nærmere på barn mistenkt for seksuallovbrudd.

2.4 Barn mistenkt for seksuallovbrudd

I det følgende redegjør jeg for perspektiver som er nyttige i forståelsen av mistenkte barn.

Historisk sett har overgrep mot barn og unge oftest vært forbundet med voksne mannlige overgripere. I de senere tiår har det vokst frem en økende grad av klinisk bevissthet, forskning og litteratur som viser at 30-50% av seksuelle overgrep mot barn er utført av andre barn/unge (Ryan et al., 1996; Hackett, 2014). Aakvaag et al. (2016) understreker at seksuelle overgrep kan skje mellom jevnaldrende barn eller begås av barn som er yngre enn den som utsettes. Når seksuelle overgrep blir begått mellom mindreårige, har aldersforskjell mellom den utsatte og overgriper ofte blitt satt som et kriterium for alvorlighetsgraden, og da gjerne med en aldersforskjell på fem år (Kleive & Garbo, 2015; Kruse, 2011). Utover 90-tallet kom det etter hvert forskning og erfaringer fra klinisk arbeid som viste at disse barna og deres pårørende hadde behov for egne utviklingssensitive, brede og helhetlige verktøy og tilnærminger (NKVTS, 2017).

Flere av barna mistenkt for alvorlige seksuallovbrudd kommer fra familier med mange belastninger, og har gjerne vansker på flere områder (FHI, 2020). Å være utsatt for eller vitne til fysisk vold og rusmisbruk i familien, gjengmedlemskap, suicidal atferd, tidlig seksuell debut, offer for seksuelt overgrep og bruk av pornografi er fremtredende faktorer i denne forskningen (Jensen et al., 2016).

Buseth (2020) henviser til forskning om at mistenkte barn ofte har mange tilleggsutfordringer som lavere IQ, lavere utdanning, rus og mulig utsatt for omsorgssvikt. De har dermed en ekstra sårbarhetsfaktor ved seg, og kan betegnes som «de meste sårbare av de sårbare» (Gooch & von Berg, 2019; Lamb & Sim, 2013; Williams, 2020, i Buseth, 2020, s.60). Til sammenlikning viste en norsk undersøkelse gjort av Forandringsfabrikken (2020) at

en stor del av barna som utøvde vold, selv hadde blitt utsatt for dette hjemme. Funn fra Jensen et al., (2020) viste i tillegg at flere av de mistenkte barnas omsorgspersoner hadde vansker med å erkjenne barnets behov for støtte og behandling, noe som kan forstås som en belastning i seg selv for barnet.

På bakgrunn av disse nevnte tilleggsbelastningene er det lett å mene at mistenkte barn bør avhøres av dyktige og spesialtrente avhørere som har særlig kunnskap om barn (Lamb & Sim, 2013). Dette er dessuten kun én side av ivaretagelsen av disse barna. Noe annet er også hva de sosialfaglige rådgiverne kan tilby avhørene når det gjelder særlig barnevennlig tilnærming, og dermed også hva rådgiverne kan tilby barna. Sammen vil man kunne tenke seg at de spesialtrente avhørerne og rådgiverne vil kunne tilrettelegge for det enkelte barns sårbarhet på lik linje med det som gjøres i avhør av barn som er utsatt for kriminelle handlinger.

Tilbudet til barna i dag fremstår som fragmentert og mangelfullt. Det viser seg også å være stor grad av variasjon med tanke på hva det enkelte barn gis tilgang til av oppfølging, og at er få spesialiserte tilbud. Flesteparten av klinikerne mangler kompetanse og kunnskap om behandling av barna. De beskriver tematikken som utfordrende å jobbe med, og mange opplever å være mindre komfortable med å snakke om overgrepstater enn utsatthet (Holt, et al., 2016). Gitt barnas sammensatte utfordringer blir hjelpeapparatet stilt overfor betydelige utfordringer. Klinikere trenger økt kunnskap og bevissthet om barn som utfører seksuelle overgrep for å kunne hjelpe dem og deres familier (Innes & Kleive, 2011). Under en slik forståelse vil disse barna kunne defineres som særlig sårbare og utsatte, på lik linje med de barna som i dag allerede ivaretas ved barnehusene. De mistenkte barna bør derfor ha de samme rettighetene vedrørende avhørs-situasjonen og den videre oppfølgingen. Dette leder meg over til neste delkapittel, barns grunnleggende rettigheter.

2.5 Barns grunnleggende rettigheter

Det følger av FNs barnekonvensjon om barns rettigheter, (heretter omtalt som barnekonvensjonen) artikkel 40, at barn har rett til å bli behandlet med verdighet uansett hva det er anklaget for:

Ethvert barn som beskyldes, anklages for eller finnes å ha begått et straffbart forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og som tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet. (Barnekonvensjonen art.40).

Artikkelen omfavner også de barna som er mistenkt for seksuallovbrudd.

Barnekonvensjonen vektlegger videre at barn, i likhet med voksne også har status som medborgere med grunnleggende sosiale, sivile og politiske rettigheter. Barn har rett til å bli hørt, de skal tas på alvor som individer, deres mening og tanker er av betydning og dermed nødvendig å ta hensyn til. Barn har rett til å si sin mening og denne skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og utvikling. Disse rettighetene er forankret i både barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1 og artikkel 12, samt i Grunnlovens § 104.

Prinsippet om barnets beste kommer blant annet til uttrykk i Grunnlovens § 104 annet ledd, og skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barnet. Ved bruk av prinsippet skal det tas utgangspunkt i det enkelte barns behov og forutsetninger. Strandbu (2011) minner oss på at prinsippet om barnets beste henviser til den enkelte voksnes ansvar når det gjelder ivaretagelse av barnets interesser.

De nevnte bestemmelsene over viser til at barnet har rett til deltagelse. Hva som menes konkret med deltagelse er ikke klart definert gjennom barnekonvensjonen. Deltagelse som begrep kan, ifølge Ulvik (2009), forstås gjennom to delvis overlappende tilganger: den juridiske diskurs om barns rettigheter, og en utviklingsorientert diskurs. Den juridiske diskursen legger opp til en gradering mellom deltagelse, ikke-deltagelse, og litt eller mye deltagelse. Hvordan barnets synspunkter blir til, hvem de blir til sammen med eller konteksten de blir til i, problematiseres ikke her. Barn meninger og synspunkter formes gjennom deres interaksjon med andre, en interaksjon som er forankret i meningssystemer. Uansett om barnet forholder seg aktivt eller passivt, har innflytelse eller ikke, er i en makt- eller avmaktsposisjon forstås handling og premiss som deltagelse. Ulvik (2009) hevder at dersom barnets deltagelse kun begrunnes gjennom den juridiske diskurs, så vil deltagelsen fort kunne bli mekanisk. Derfor er det nødvendig å supplere med den utviklingsorienterte

diskursen som tilbyr en mer prosessorientert, interaksjonell og kontekstuell forståelse av barnets deltagelse mener hun. Ifølge Ulvik (2009) er det først når deltagelse defineres som det å fremme barnets utvikling og trivsel, fremfor kun håndheve barnets rettigheter, at barnekonvensjonens intensjoner om barnets beste ivaretas.

Jeg har valgt å trekke frem Ulviks to nevnte diskurser fordi jeg mener de kan bidra til å sette søkelys på hvilke formål som kan motivere barnehusene til å innlemme også de mistenkte barna i sitt mandat. Diskursene tillegger konteksten og barnets interaksjon med de profesjonelle betydning for dannelsen av barnets perspektiv, og kan derfor ikke ses på uavhengig av hverandre (Ulvik, 2009).

Justis- og beredskapsdepartementet la i 2014 frem forslag om endringer i straffeprosessloven knyttet til avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner. Dette medførte endringer i loven gjeldende fra 2015. Disse la tydelig vekt på at barn er sårbare i kraft av å være barn, og at de har et særlig behov for eget vern (O'Mahony, 2018). Barn mistenkt for volds- og seksuallovbrudd ble likevel ikke inkludert i dette særskilte vernet for beskyttelse og styrket rettssikkerhet. De er verken omfattet i forskriften eller som hovedregel tatt inn på barnehusene ved avhør (Larsen, 2016). I de senere år har både politiet og samfunnet ellers oppdaget at mistenkte barn har blitt værende i et vakuum. De blir behandlet som voksne når det kommer til hvem som skal avhøre dem, hvor dette skal foregå og hvilke rettigheter de blir presentert (Dagbladet, 2017; Kripos, 2017; NTB, 2017; Rachlew, 2021).

Flertallet av barn som vokser opp i Norge i dag har et særlig godt vern og søkelyset på å sikre deres rettigheter holdes høyt. 8.januar 1991 ratifiserte Norge FNs barnekonvensjon som en del av landets grunnleggende bestemmelser, i tillegg til at vi har en egen barnelov og barnevernlov. Sistnevnte skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg i rett tid, samt at barn og unge skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og sikres trygge oppvekstvilkår (barnevernloven § 1-1).

Grunnlaget i norsk lovgivning er altså at barns interesser er et hovedhensyn. Likevel viser det seg norske regler ikke er i overensstemmelse med internasjonalt lovverk når det gjelder de mistenkte barna. Dette kan forstås i lys av manglende anerkjennelse av mistenkte barns

verdi som barn, hvor deres erfaringer og synspunkter ikke gyldiggjøres gjennom fravær av barnehusenes ivaretagelse.

Jeg vil i forlengelsen av dette ta for meg teori om anerkjennelse som betydning for ivaretagelsen av de mistenkte barna. Teorien danner grunnlag for senere å kunne forstå mine drøftinger av oppgavens tematiske funn.

2.6 Barns særlige behov for anerkjennelse

I lys av funn i tidligere forskning (McKibbin et al., 2017) og hva mistenkte barn selv sier (Forandringsfabrikken, 2021), finner jeg det relevant å belyse barnas behov for sosialfaglig ivaretagelse i lys av den tyske filosofen Axel Honneths anerkjennelsesteori. Teorien kan anvendes som perspektiv på menneskets deltagelse i samfunnet for ulike grupper, hvor ulike grupper kan oppleve sosial krenkelse i ulike former (Skjefstad, 2012). Krenkelse i denne sammenheng kan ifølge Honneth (i Lysaker, 2011, s. 108) forstås som «skade på allerede etablerte anerkjennelsesrelasjoner eller et brudd med ennå ikke innfridde forventinger om gjensidig anerkjennelse».

Muligheten for dannelse av en intakt identitet og muligheten for selvrealisering ødelegges av krenkelser, og er dermed svært alvorlige (Skjefstad, 2012). I henhold til problemstillingens mistenkte barn, setter jeg denne teorien i sammenheng med det som kan legges til grunn fra forskningen om at mistenkte barn også kan være krenkede barn. I tillegg kan de ha erfart mulig krenkelse gjennom ikke å ha de samme rettighetene som andre krenkede barn når vi snakker om barnehus-konteksten.

Anerkjennelsen formuleres som en universell betingelse for at et menneske kan utvikle en vellykket identitet (Høilund & Juul, 2015, s.16). Honneths teori om anerkjennelse handler om den moralske motiverende kamp hos et menneske, hvor drivkraften er manglende opplevelse av sosial anerkjennelse. Jeg tar utgangspunkt i Honneths teori basert på en dynamisk forståelse der tre former for anerkjennelse henger sammen og spiller på hverandre, for å forstå individets kamp om å bli inkludert som samfunnsborger (Thrana, 2015).

Den første formen for anerkjennelse finner vi i de menneskelige primærrelasjonene, i den private sfære. Disse består av sterke følelsesmessige bindinger mellom få og nære personer, og omtales som kjærlighet basert på følelsesmessig og kroppsbasert anerkjennelse (Honneth, 2008, s. 104; Høilund og Juul, 2015, s. 27; Skjefstad, 2012). Det er den som gjør oss hele som mennesker og danner grunnlaget for en trygg selvfølelse, og danner basis for vår lydhørhet også overfor andres behov. Denne forståelsen av kjærlighet bygger på mønstre fra tilknytningsteoriene (Thrana, 2013, s. 7). Kjærlighetens motsats er de kroppslige krenkelser ifølge Honneth (2008). Fravær av kjærlighetsbasert anerkjennelse kan resultere i kroppslig krenkelse, som igjen kan skade vedkommendes selvtilit og tillit til andre (Lysaker, 2011). I de tilfeller mistenkte barn har vokst opp under forhold hvor kjærlighetsanerkjennelsen har vært fraværende er det grunn til å tro deres selvilde og selvtilit kan være marginal. Når et menneske blir krenket fysisk eller seksuelt mister mennesket grepet om seg selv, og kan begynne en selvutslettende prosess - hos seg selv, eller projisert over til andre (Skjefstad, 2012). Dette står i direkte sammenheng til hva forskningen trekker frem av betydning for de mistenkte barnas handlinger (McKibbin, et al., 2017).

Uten en reell anerkjennelse av det enkelte individs rett og verdi i samfunnet, har ikke formelle rettigheter noen hensikt. Denne formen for anerkjennelse, kalt rettighetsanerkjennelsen bereder grunnen for selvrespekt (Honneth, 2008). Selvrespekt har samme betydning for rettsforholdet som selvtilit har for kjærlighetsrelasjonen. Dette gjennom at rettigheter kan forstås som anonymiserte tegn på sosial respekt, på samme måte som kjærlighet kan begripes som det affektive uttrykket for hengivenhet. Mens kjærligheten fremskaffer det psykiske grunnlaget i ethvert menneske for å kunne stole på sine egne behovsimpulser, skaper selvrespekten en bevissthet i mennesket om at det kan respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av alle andre (Honneth, 2008, s. 128).

Sosial verdsettelse eller solidaritet er den tredje formen for anerkjennelse (Honneth, 2008, s. 130; Thrana, 2013, s. 8; Skjefstad, 2012). Her handler det om å bli verdsatt for sine ytelser i de sosiale fellesskapene mennesket lever sitt liv i, altså anerkjennelse i den sosiale sfære. Det legger grunnlaget for utvikling av selvtilit. Sosial verdsetting gjør det mulig å forholde seg positivt til sine konkrete egenskaper og ferdigheter. Denne formen for gjensidig anerkjennelse er knyttet til forutsetningen om en sosial livssammenheng hvor deltakerne

danner et verdifelleskap i kraft av å orientere seg mot felles mål (Honneth, 2008, s. 130). Mennesket streber etter individuell prestisje og anerkjennelse. Det enkelte barn kan her bli anerkjent som en person som innehar evner av grunnleggende verdi for et konkret felleskap (Høilund og Juul, 2015, s. 28). Solidaritetsanerkjennelsen kan også individualiseres og den sosiale respekten som individet kan oppnå i kraft av sine prestasjoner kan da relateres positivt til individet selv. Erfaringen av sosial verdsetting under slike betingelser rommer en følelsesmessig tiltro til at individet kan frembringe prestasjoner eller inneha ferdigheter som anerkjennes som verdifulle av de andre samfunnsmedlemmene (Honneth, 2008, s. 138). Nedverdiggelse som krenkelse kan medføre at en person ikke verdsetter seg selv eller andre samfunnsmedlemmer (Lysaker, 2011).

Hvordan mistenkte barn anerkjennes kan få betydning for deres posisjoner, og deres posisjoner kan få betydning for hvordan de anerkjennes.

3 Metode

Jeg vil nå beskrive valgt metodisk fremgangsmåte i oppgaven, i lys av oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted. Jeg vil redegjøre for hvorfor jeg vurderer kvalitativ metode som velegnet til å belyse problemstillingen min. Deretter vil jeg gjøre rede for den praktiske gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene, som ble benyttet til som datainnsamlingsprosedyre. Jeg tar så for meg tematisk analyse og hvordan denne kan bidra til å besvare problemstillingen, etterfulgt av en beskrivelse av hvordan analysen ble gjennomført i praksis. Avslutningsvis reflekterer jeg over forskningsetiske dilemmaer og hensyn.

3.1 Kvalitativ metode

Metode kan sies å være læren om å samle inn, organisere, bearbeide, analysere og tolke sosiale fakta eller kunnskap om virkeligheten på en systematisk måte, slik at forskningen blir troverdig (Halvorsen 1989 i Garsjø, 2003; s.115; Thomassen, 2006, s.63). Når formålet med en studie er å innhente varierte og brede beskrivelser, særlig med hensyn til tolkninger og meninger ved ulike temaer og fenomener, ansees kvalitativ metode som best egnet (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvalitativ metode handler om hvordan noe skjer eller oppleves (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 151) og brukes i oppgaven for at jeg skal oppnå dypere innsikt i rådgivernes forståelser av egne posisjoner knyttet til sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn, erfart av dem selv i deres naturlige kontekst, barnehuset (Malterud, 2012; Thagaard, 2013).

Valget om kvalitativ metode kan i tillegg sies å gå godt sammen med mitt vitenskapsteoretiske ståsted. Både kvalitativ metode og sosialkonstruksjonismen tar sitt utgangspunkt i at avdekking av virkeligheten alltid er en fortolkning av denne. Ifølge Rasborg (2013, s.431) handler den kvalitative metoden nettopp om konstruksjon av viten i et livsverdensperspektiv, hvor forskeren ikke er en nøytral iakttager, men derimot en aktiv og medskapende deltaker. Mitt empiriske materiale er dermed et resultat av samproduksjon mellom meg som forsker og mine informanter (Kvale, 1996). Kunnskapen er sosialt konstruert og en følge av interaksjonen mellom deltakerne i fokusgruppen, både meg og rådgiverne (Sæterstrand, 2007). Med tanke om at forskning ikke er noe som er gitt, men

som skapes i samhandling med de jeg forsket på, påvirket også dette perspektivet min forskerposisjon. Dette vil jeg utdype nærmere i kapittel 3.5.1.

Jeg vil nå gå over til å presentere videre metodisk fremgangsmåte med videre utgangspunkt i oppgavens to forskningsspørsmål i lys av den overordnede problemstillingen.

3.1.1 Forskningsspørsmålene

De to forskningsspørsmålene jeg har i masteroppgaven er overlappende. Samtidig krever de innsikt fra ulike perspektiver. For å kunne besvare disse fant jeg det nyttig å gjennomføre fokusgruppeintervjuer av sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus. Det ble så nødvendig å reflektere over hva slags type empiri som ville bli relevant, og hvilke utfordringer jeg kunne komme til å møte på i dette. Disse spørsmålene vil jeg besvare i de følgende underkapitler.

3.2 Rekrutteringsprosessen som avgjørende for endelig utvalg

Jeg benyttet meg av et strategisk utvalg av personer fra målgruppen som skulle delta i undersøkelsen (Johannessen & Tufte 2002). Viktige spørsmål jeg stilte meg i denne fasen var; hva er tilgjengelig for meg, hvilke informanter får jeg tak i, hvilke informanter er mest relevante? Her måtte jeg gjennomgå en del inklusjons- og eksklusjonskriterier, som for eksempel ansatte ved barnehus med sosialfaglig utdanningsbakgrunn, og ansatte med og uten erfaring fra saker hvor barn i aldersgruppen 12-18 år har status som mistenkt i straffesak knyttet til seksuallovbrudd.

Informasjon om prosjektet med invitasjon til deltagelse ble sendt ledere ved to av landets barnehus. Lederne ble bedt om å rekruttere ansatte med sosialfaglig bakgrunn til å dele sine forståelser knyttet til masteroppgavens tematikk. Denne måten å rekruttere på kan skape noen dilemmaer. Hva baserer leder sin utvelgelse på? Vil leder foreta et utvalg med bakgrunn i en «skjult agenda»? Består leders utvalg av særlig tilfredse ansatte som utelukkende har fått til god sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn? Eller et utvalg som vil omtale temaet utelukkende på den ene eller andre måten, i Barnehusets favør? Eller vil leder basere utvalget sitt på deltagere med mer kritiske stemmer?

Rekrutteringsprosessen viste seg å bli mer omfattende enn jeg først antok. Jeg hadde opprinnelig avtalt fokusgruppeintervju med to ulike barnehus sentralt på Østlandet. Tett opp mot gjennomføring avlyste det ene barnehuset, og valgte også å trekke seg helt ut av prosjektet. Begrunnelsen var kapasitetsutfordringer. Da startet en ny runde med rekruttering som var preget av manglende eller sen respons.

Jeg hadde opprinnelig planlagt å innlemme rådgivere med variert erfaring fra møter med mistenkte barn. Variasjon i erfaring kunne gi variasjon i rådgivernes forståelser, og slik kunne jeg få belyst problemstillingen min fra ulike perspektiver. Det viste seg som nevnt å være vanskelig å finne Barnehus som hadde kapasitet til deltagelse, og som samtidig oppfylte dette kriteriet. Jeg valgte derfor å inkludere ansatte som faktisk ble gjort tilgjengelig for meg, uavhengig av erfaringer med mistenkte barn.

Utvalget i masteroppgaven endte opp med å bestå av to fokusgruppeintervju ved to av landets barnehus med god geografisk spredning. Barnehusene som deltok i undersøkelsen bestod totalt av 9 informanter, hvorav alle var ansatt som rådgivere med sosialfaglig utdanningsbakgrunn.

Dette leder meg over til å presentere fokusgruppeintervju som innsamlingsprosedyre i oppgaven.

3.3 Fokusgruppeintervju

Valgt innsamlingsprosedyre for mitt empiriske materiale i oppgaven var kvalitative fokusgruppeintervju med sosialfaglige rådgivere ved to av landets barnehus.

Fokusgruppeintervjuer er gode å benytte når det skal produseres data om sosiale grupperes fortolkninger, interaksjoner og normer (Bloor et al., 2001). Fokusgruppeintervju gir muligheter til å stille spørsmål i en organisasjon og er en god måte til å se på samspillsdynamikk, som kan stimulere til nytenkning og endring. Dette kunne gi meg innblikk i den kultur som er gjeldende ved barnehusene knyttet til oppgavens tema (Jørgensen & Phillips, 1999).

Fokusgruppeintervjuet rommer større grad av variasjon, motsigelser og flere stemmer som jeg vurderte som sentralt for å løfte masteroppgavens tema opp på systemnivå, heller enn

individnivå (Jørgensen & Phillips, 1999). Min oppmerksomhet var ikke rettet mot den enkelte forståelser, men rådgivernes forståelser samlet sett. Den sosiale interaksjonen rådgiverne imellom er altså kilden til det empiriske materialet, og også det som utgjør fokusgruppers styrke. Gjennom deltagernes interaktive diskusjon, avdekkes variasjonen av perspektiver og erfaringer (Morgan & Hoffman, 2018). Intervjuformen er velegnet til å undersøke et nytt område. I tillegg kan utveksling av ord og tanker i gruppe bringe frem mer sterke og emosjonelle synspunkter enn individuelle intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2015).

Samtidig har intervjumetoden sine begrensninger. Gruppespillet i fokusgruppeintervjuet kan medføre at jeg som leder av intervjuet, moderatoren, mister kontrollen over intervjuforløpet gjennom det livlige spillet. Intervjuet kan dermed få et kaotisk preg (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette kan medføre en risiko for at enkeltdeltakerne ikke får uttrykt eller ikke ønsker å si sin mening i en større gruppe. Verdifull informasjon kan dermed gå tapt (Malterud, 2012). Fokusgruppeintervju er slikt sett mindre effektive i å produsere data om det individuelle menneskets livsverden (Haliker, 2010). Da dette ikke er formålet med masterprosjektet, ser jeg ikke på det som en relevant ulempe eller begrensning. Det jeg imidlertid var oppmerksom på er det Thagaard (2013, s.99) påpeker, nemlig at det kan være fare for at de mest dominerende synspunktene fremmes i gruppesituasjonen, fordi personer med avvikende synspunkter kan vegre seg for å presentere dem i gruppen. Med dette sagt, vil jeg nå gå over til den faktiske gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene.

3.3.1 Til gjennomføringen

I gjennomføringen av fokusgruppeintervjuet måtte jeg i rollen som forsker skape en bestemt form for sosialt rom hvor rådgivernes erfaringer, fortolkninger og forståelser kunne komme til uttrykk. Ved å dele sine forståelser kunne rådgiverne vise hva som er likt og hva som er forskjellig dem imellom (Morgan & Hoffman, 2018). Dette kunne gi meg innsikt i hva og hvorfor rådgiverne tenker og handler som de gjør.

Tilgangen til temaene rådgiverne omtalte, og disse temaenes betydning for praksis, er begrenset til det rådgiverne sa i intervjuet. Det de sa i intervjuet var påvirket av selve intervjusituasjonen, hvilke relasjoner og forforståelser rådgiverne hadde til temaene i undersøkelsen, til meg som intervjuer og deres oppfatning av hva jeg "ville" med

undersøkelsen. Videre til hvordan og hvilke spørsmål jeg stilte. Fortellinger om praksis kan alltid fortelles på mange måter. Hvilken fortelling som til enhver tid deles er avhengig av hvem som forteller og hvem som lytter, relasjonen mellom de to og i hvilken kontekst fortellingen utspiller seg (Bruner 1987; Sagatun 2005). Hva som blir sagt og ikke sagt i intervjusituasjonen er altså påvirket av flere forhold (Jørgensen & Philips 1999; Willig 2001). Her var det fagpersoner og kolleger som møttes, en relasjon og kontekst som kunne bidra til å sette rammer for hva som ble sagt og ikke sagt.

Fokusgruppeintervjuet var delvis preget av at jeg som moderator søkte å styre diskusjonen inn på bestemte temaer av forskningsmessig interesse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 355). Samtidig valgte jeg en ikke-styrende intervjustil, som dermed medførte mer flyt i gruppediskusjonen. Målet var først og fremst å bringe frem forskjellige synspunkter om rådgivernes tilnærming og håndtering av saker med mistenkte barn, dermed også deres forståelser, og å legge til rette for ordveksling. Formålet var altså ikke å komme til enighet om, eller presentere løsninger på de spørsmålene som ble diskutert. Dette forsøkte jeg å være meg bevisst gjennom måten jeg styrte diskusjonen på, og jeg oppmuntret alle til å delta der dette krevdes.

Intervjuene ble avtalt gjennom deltagerne i fokusgruppen direkte, etter at barnehusleder hadde opprettet kontakt mellom meg som masterstudent og aktuelle deltagere. Jeg gjennomførte et intervju stedlig og et digitalt grunnet restriksjoner knyttet til koronapandemi. Jeg benyttet meg av lydopptak under begge intervjuene.

Jeg opplevde to veldig ulike intervju. Dette tenker jeg først og fremst hadde sin klare sammenheng med fysisk tilstedeværelse versus digital gjennomføring, men også preget av min for-forståelse basert på erfaringer fra første intervju. Dette kommer jeg tilbake til når jeg redegjør for intervjuguiden.

Felles for begge intervjuene var at rådgiverne ble invitert til å forholde seg til ulike temaer knyttet til sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn, slik den semi-strukturerte intervjuguiden la opp til. Denne vil jeg redegjøre for under.

3.3.2 Intervjuguide

Jeg utarbeidet en semi-strukturert intervjuguide med åtte åpne hovedspørsmål (vedlegg nr. 2). Thagaard (2013) beskriver dette som «tre-grener-modellen». Stammen i treet representerer hovedtemaet, og de enkelte teamene grenene. Veileder gav tilbakemeldinger på intervjuguiden i tidlig fase av prosjektet, og jeg gjorde nødvendige justeringer deretter.

Spørsmålene var organisert i en bestemt rekkefølge med ulike temaer i tråd med oppgavens problemstilling; rådgivernes beskrivelser av møter med mistenkte barn, refleksjoner knyttet til beslutninger om tilbud ved barnehuset, spørsmål knyttet til formelle føringer og organisatoriske rammer, forhold rundt tilrettelegging og gjeldende lovverk, samt spørsmål om samarbeid og relasjon knyttet til barna og deres omsorgspersoner.

Temaene med tilhørende spørsmål ble konstruert for å innby til refleksjoner over ulike perspektiver som utgangspunkt for sosialfaglig ivaretagelse. Samtidig ivaretok den fleksible formen rundt spørsmålene den enkelte intervjupersonens forutsetninger, for eksempel deres ulike bakgrunn og erfaringer med barnegruppen (Thagaard, 2013).

Jeg introduserte hovedspørsmålene overordnet for å skape en åpen og fri diskusjon mellom rådgiverne. Her kunne de selv komme frem med temaer som var relevante og viktige for dem. Dette ga meg muligheten til å stille spørsmål som ikke allerede var en del av intervjuguiden. Jeg erfarte at det dukket opp andre viktige temaer fra rådgiverne relatert til problemsstillingen som intervjuguiden ikke ivaretok, men som var viktig å forfølge eller utdype med tanke på å få innhentet mest mulig bredde i informasjonen (Bryman, 2012; Kvale & Brinkmann, 2015).

I det første intervjuet erfarte jeg at rekkefølgen på temaene i intervjuguiden ble ivaretatt underveis, selv om dialogen i gruppen var åpen og fri. Jeg blandet meg minst mulig da deltagerne var svært aktive, og valgte heller å følge rådgivernes fortellinger. Samtidig sørget jeg for at temaer som ikke var omtalt som var viktige for problemstillingen, ble diskutert i løpet av intervjusamtalen. Jeg opplevde ellers at det var god gruppedynamikk og at alle kom til ordet.

Ved det andre barnehuset, hvor intervjuet ble gjennomført digitalt, måtte jeg være mer aktivt deltagende og intervjuguiden ble fulgt mer «slavisk». Det var utfordrende å få til den frie og åpne dialogen. Jeg tenker dette først og fremst handlet om barrierer ved digital

gjennomføring, den distansen som naturligvis oppstår gjennom en skjerm. Samtidig hadde nok mine forventninger og min forforståelse fra gjennomføring av første intervju en betydning. Jeg forventet at intervjuet skulle «gå av seg selv», da det nettopp gjorde det ved det første barnehuset jeg besøkte. Når dette da ble annerledes ble jeg nok litt overrasket, og evnet nok ikke raskt nok å tilpasse meg. I dette kan jeg ha gått glipp av viktig informasjon. Når det er sagt fikk jeg erfare nytteverdien i å ha utformet en solid og relevant intervjuguide. Fokusgruppeintervjuene frembragte et stort omfang av empirisk materiale, som så be gjenstand for transkripsjon. Dette forklares nærmere i det følgende.

3.4 Transkribering

Transkribering handler om konkret omdanning av muntlig samtale til skriftlig tekst. Fokusgruppeintervjuene ble tatt opp på lydbånd, noe som i seg selv er en bearbeiding av det opprinnelige datamaterialet, da det non-verbale, som kroppsspråk og gester blir utelukket (Kvale, 2004). Informasjonen fra opptaket ble også redusert gjennom min transkribering til tekst. Til tross for dette, forsøkte jeg likevel å foreta en så nøyaktig oversettelse som mulig for å sikre størst grad av pålitelighet. I transkripsjonen inkluderte jeg pauser, tause perioder, uttrykk for enighet og avbrytelser slik de fremstod i lydopptaket (Jørgensen & Phillips, 1999). Ord og dialekter som kjennetegner en eller flere av rådgiverne luket bort, og uforståelige setninger er omgjort av anonymitetshensyn.

Jeg erfarte at opptaket hvor jeg var fysisk til stede er av bedre kvalitet enn det digitalt gjennomførte. Slik sett kan det hende jeg har gått glipp av ord eller annen informasjon i dette intervjuet. Jeg lyttet til opptakene flere ganger, og det var de samme usikkerhetsmomentene som gjentok seg grunnet dårlig kvalitet på opptaket, men også fordi enkelte steder hadde hørt feil. Andre utfordringer som når slutter en setning, når er det pause, hvor lang tid må det gå før stillhet blir til en pause i samtalen er også vanskelig å finne ut av helt konkret (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 211). Transkripsjonene er derfor konstruksjoner og tolkninger, selv om de behandles som selve grunnlagsmaterialet i dataanalysen (Kvale, 2004).

Det er ulike regler for tale og skrift, slik at man uansett nøyaktighet vil stå ovenfor et validitetsdilemma (Kvale, 2004). I tillegg kan man tenke seg at forskjellige intervjuere får

forskjellige resultater. Enkelte av informantenes sitater vil bli løsrevet fra sin kontekst og informanter vil kunne føle seg misforstått, uansett hvor nøyaktig jeg foretar transkriberingen. Dette bringer meg over til neste delkapittel som vil ta for seg oppgavens gyldighet, generalisering og overførbarhet.

3.5 Gyldighet, generalisering og overførbarhet

I arbeidet mitt med å samle inn empiri, bearbeide og analysere dette, har jeg måttet oppfylle visse krav for at masterprosjektet skal regnes som forskning. Jeg må gi et bilde av rådgivernes virkelighet slik den er skapt i det sosiale fellesskap, blant rådgiverne, og slik jeg fortolker den gjennom deltagelse i deres sosiale fellesskap. Jeg har derfor ikke kunnet samle inn empiri vilkårlig som støtter mitt eget verdisyn eller egen hypotese (Garsjø, 2003, s. 122).

Johannessen og Tufte (2002) mener at studiens gyldighet knytter seg til måten det empiriske materiale er samlet inn, bearbeidet og benyttet. Innsamlingen i denne oppgaven styres av samtalene fokusgruppeintervjuene hadde sitt utgangspunkt i. Når det gjelder studiens pålitelighet blir det avgjørende at jeg synliggjør mine fremgangsmåter. Jeg må derfor fremstå transparent slik at man kan følge mine vurderinger og valg (Kvale & Brinkmann, 2015).

Ifølge Andenæs (2000) gjelder det å kunne vise til at liknende fenomener som er presentert i min studie også er beskrevet andre steder. Dette for å sikre studiens overførbarhet og generalisering. Den forskningen jeg har lagt til grunn i oppgaven min viser til flere studier som omtaler liknende forhold som min oppgave også belyser. Samtidig er oppgavens temaer fortolket i sin kontekst, hvilket kan sette overførbarheten på prøve. Likevel kan man si at overførbarheten avhenger av om mine funn kan være nyttige utover denne ene oppgaven (Malterud, 2012; Thagaard, 2013). Mine observasjoner er dessuten verdiladet og preget av observasjonens kontekst. I tillegg bruker jeg også meg selv som instrument i forskerrollen med min erfaringsbakgrunn. På hvilken måte dette kan ha påvirket studien tar jeg for meg i det følgende.

3.5.1 Egen posisjon og for-forståelse i forskerrollen

Ifølge Tjora (2010) er det viktig å gjøre rede for hvordan min egen posisjon i forskerrollen kan prege forskningsarbeidet. Dette for å styrke kvalitative studiers pålitelighet. Når det gjelder plassering av meg selv og min forskerposisjon forstår jeg denne i lys av sosialkonstruksjonismen som vitenskapsteoretisk perspektiv, slik tidligere nevnt i oppgavens teorikapittel. Kunnskapen som fremkommer av oppgaven er ikke objektiv eller verdinøytral (Storhaug, 2015). Dette kan begrunnes med at jeg selv i forskerrollen er en del av en samskappingsprosess sammen med rådgiverne, fremfor at jeg skal forsøke å finne eller avdekke noe bestemt. Kvale og Brinkmann (2015) omtaler en slik forskerrolle som «den reisende» som møter verden på en mer åpen og utforskende rolle.

Da jeg gikk inn i masterprosjektet hadde jeg imidlertid en hypotese om at sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn baserte seg på tilfeldigheter og at det fantes flere begrensinger ved barnehusenes mandat som umuliggjorde sosialfaglig ivaretagelse av barna. Dette kan forstås som at jeg i starten av studien hadde inntatt en forskerrolle som Kvale & Brinkmann (2015) omtaler som «gruvearbeideren», hvor jeg søkte å avdekke mine hypoteser. Dette førte til at jeg stilte oppfølgingsspørsmål og viste særlig engasjement rundt det jeg fanget opp i tilknytning til at ivaretagelsen ikke var god nok. Underveis i studien fikk jeg, blant annet gjennom rådgivernes fortellinger, økt innsikt i tematikkens kompleksitet. Dette medførte at jeg «la fra meg» mine første antagelser, og dermed inntok en mer åpen og utforskende tilnærming i intervju nummer to, og til datamaterialet for øvrig. En slik bevissthet er sentral i studier inspirert av sosialkonstruksjonismen fordi man som forsker er aktiv i å konstruere kunnskap sammen med deltakerne (Berner-Rodoreda et al., 2020 i Syrstad, 2020, s. 62). Vi påvirker hverandre stadig i en sirkulær eller gjensidig prosess og forskning på mennesker innebærer at forskeren bidrar til den virkeligheten som studeres (Hegel, 1807/1977, 1821/ 1991 i Schibbye, 2009, s. 38). Jeg stod altså i et gjensidig samspill med rådgiverne. På denne måten utvikles og endres min forståelse og kunnskap. Samtidig kan min relasjon til rådgiverne knyttes til hvordan jeg posisjonerte meg i forhold til dem (Thagaard, 2013). Jeg var derfor opptatt av at rådgivernes forståelser skulle komme tydelig upåvirket frem og jeg etterstrebet derfor å stille åpne og undrende spørsmål. Påstander basert på egne erfaringer forsøkte jeg å holde tilbake, slik at svar på oppgavens problemstilling kunne besvares minst mulig forført av min forforståelse.

Bakgrunnen min fra barnevernsfeltet ga meg flere faglige preferanser og erfaringer som gjorde meg i stand til å gjenkjenne deler av barnehusenes praksis. Jeg kunne, slik Syrstad (2020) også beskriver det, gjenkjenne dilemmaer og lettere forstå deres kompleksitet basert på mine erfaringer fra feltet. Dette førte nok til at jeg stilte andre spørsmål enn jeg ville gjort uten en slik innsidekunnskap. Dialogen fløt trolig også bedre på grunn av dette, da rådgiverne blant annet ikke trengte å forklare meg hva et tilrettelagt avhør innebærer og jeg kunne komme med oppfølgingsspørsmål rundt måten å jobbe på i tråd med min forkunnskap og erfaring fra samarbeid med barnehus i egen jobb (Kvale & Brinkmann, 2015).

Faren ved å inneha innsidekunnskap er imidlertid at man kan ta kunnskap for gitt (Thomassen, 2006). Hadde jeg vært mer uvitenhet på feltet, kunne dette muligens økt min nysgjerrighet og bidratt til flere spørsmål om ting jeg nå tok for gitt. Samtidig ville nok dette ha preget studien min i enda større grad om det var min egen barnevernfaglige praksis jeg forsket på.

Hvorvidt studien min kan anses som troverdig avhenger av de ovennevnte forholdene og ifølge Johannessen og Tufte (2002) av i hvilken grad mine fremgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien, og hvordan rådgivernes forståelser presenteres. Med dette menes hvordan jeg har gjennomført analysen, hvor nøyaktig jeg har forholdt meg til den i den videre forskningsprosessen og om analysen fanger opp de egenskapene jeg ønsker at problemstillingen skal avklare. Kravene om gyldighet og pålitelighet kan komme i konflikt med hverandre, dersom jeg måler noe annet enn det jeg egentlig er interessert i å analysere (Johannessen & Tufte, 2002). Sagt med andre ord; jeg må sørge for at funnene mine er et resultat av den faktiske forskningen, og ikke av mine subjektive oppfatninger (Kvale & Brinkmann, 2015). Dermed blir det viktig at jeg beskriver hvordan jeg har tenkt, vurdert og besluttet underveis i hele forskningsprosessen.

Faktisk dataanalyse redegjøres for i det følgende, etter at jeg har beskrevet valgt analysemetode; tematisk analyse.

3.6 Tematisk analyse

Jeg har latt meg inspirere av tematisk analyse i tilnærmingen til mitt empiriske materiale. Tematisk analyse er kanskje ikke et naturlig valg innenfor en studie med et sosialkonstruksjonistisk ståsted, da tematisk sortering kan fremstå som uforenelig med en prosessorientert tenkning som innebærer at verden er i kontinuerlig endring (Syrstad, 2021). Braun og Clarke (2006) har imidlertid argumentert for at tematisk analyse var en metode, og ikke en metodologi. Dette gjør den mulig å knytte til ulike vitenskapsteoretiske perspektiver, også sosialkonstruksjonismen (Syrstad, 2021, s. 54).

De underliggende regler for hvordan rådgiverne innenfor sin kultur i barnehuset snakker om bestemte temaer er sentralt i masteroppgaven. Hvilken forståelse har rådgiverne av egen posisjon knyttet til muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn? Hvilke temaer dominerer som bakgrunn for posisjoner rådgiverne inntar, og hvilke posisjoner de plasseres i? Temaene rådgiverne fremsnakker kan sies å være sosialt konstruerte, gjennom måten temaene løftes frem av rådgiverne i deres sosiale interaksjon med hverandre. Finnes det noen motsetninger mellom de ulike temaene som ble representert i måten rådgiverne uttrykket seg på (Thagaard, 2013)? Jeg har sett etter hvilken betydning det hadde for rådgiverne om de var posisjonert i et symmetrisk eller asymmetrisk forhold til øvrigheten, og hvorvidt deres posisjon var frivillig eller påtvungen. Dette kaller Davies og Harré (1990, s.45) refleksiv og interaktiv posisjonering. Den refleksive viser til rådgivernes posisjonering av seg selv. For eksempel uttaler rådgiverne seg på en måte hvor de posisjonerer seg selv som særlig kompetente i samarbeidet med politiet. Eksempel på den interaktive, som viser til posisjonering av andre, er når rådgiverne posisjonerer påtalemyndigheten eller avhører som enerådende når det gjelder straffesakssporet.

Gjennom å innta en slik tilnærming til datamaterialet kunne jeg få tak i rådgivernes forståelser knyttet til oppgavens tema, og identifisere rådgivernes posisjoner og hvordan disse var styrende knyttet til rådgivernes muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av barn mistenkt for seksuallovbrudd. Jeg var her nysgjerrig på hvilke posisjoner rådgiverne var styrt av i tilknytning til hvordan noe var eller fungerte, i lys av deres profesjonelle praksis. Disse forholdene ble sentrale når jeg så gikk i gang med den faktiske analyse-gjennomføringen som er det neste jeg vil redegjøre for.

3.7 Dataanalyse – faktisk gjennomføring

Utgangspunktet for masteroppgaven var en diskursanalytisk problemstilling knyttet til hvilke tanke sett rådgiverne hadde om den sosialfaglige ivaretagelsen av mistenkte barn innenfor den rammen Statens barnehus representerer i dag. Gjennom det omfattende arbeidet med å analysere og tolke empirien så jeg etter hvert hvordan jeg leste andre ting ut av empirien min enn først antatt. Dette satte meg på sporet av rådgivernes forståelser rundt sin profesjonelle praksis, hva de står i ved møter med mistenkte barn. Da det ikke var diskurser jeg opplevde som mest fremtredende for det å få formidlet og analysert datamaterialet, men heller temaer knyttet til rådgivernes posisjoner, falt valget på tematisk analyse. Denne analytiske tilnærming synes tydeligere å få frem rådgivernes fremsnakkede temaer heller enn hvilke diskurser som styrte deres måte å snakke på. Problemstillingen ble derfor endret. Jeg lot empirien styre mitt analytiske blikk, og benyttet meg av en induktiv tilnærming til materialet. Empirien styrte valg av fokus og teori, og slik ble temaene systematisert (Thomassen, 2006). Når jeg forlot tanken om diskursanalyse var jeg imidlertid allerede blitt opptatt av posisjoner som diskursivt begrep, slik at dette ble meg videre i oppgaven.

Analysen ble utført basert på inspirasjon fra Braun and Clarks (2006) tematiske analyseform, inndelt i seks faser:

Fase 1 bestod av grundig gjennomlesing av empirien (transkripsjonen) og notering av begynnende ideer til temaer i min leting etter mening og mønster (Braun & Clarke, 2006, s. 87).

Fase 2 innebar å lage en liste over de ideer og tanker jeg fikk om hvilke temaer jeg hadde oppdaget i datamaterialet. Her trakk jeg frem det jeg fant interessant og meningsfullt i datamaterialet i henhold til fenomenet som studeres (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Jeg sorterte materialet mitt ut fra følgende spørsmål:

- Hva ved rådgivernes utsagn kan gi informasjon om hva som synes å være deres forståelser av egne posisjoner knyttet til mulighetene for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn?
- Hva ser ut til å påvirke deres posisjonering i henhold til å yte sosialfaglig ivaretagelse?

- Hva ved rådgivernes forståelser utfordrer fordommer, virker forvirrende sett i sammenheng med forskningsspørsmålene, teori og tidligere forskning på feltet som oppgaven befinner seg innenfor?
- Hva er det som skiller seg ut eller overrasker?

For å få klarhet i disse spørsmålene måtte jeg veksle mellom å samle inn empirisk materiale (fokusgruppeintervjuene), analysere dette, og så samle inn mer forskningsmateriale som kunne belyse det jeg ikke klarte å finne ut i første omgang. Jeg gjennomførte derfor et fokusgruppeintervju ved første barnehus, gjennomgikk materialet derfra, før neste fokusgruppeintervju ved det andre barnehuset ble gjennomført. Slik fikk jeg anledning til å være ytterligere oppmerksom på utsagn fra det første intervjuet som jeg synes hadde behov for å bli supplert, avklart eller justert i det neste intervjuet. Jeg kodet hele materialet på tvers, både for ikke å miste verdifull informasjon og for å få oversikt over hvilke intervju som var representert under de ulike kodene. Relevante sitat fra de ulike intervjuene ble kopiert inn i et eget dokument og plassert i egnet kode. Slik ble det lettere for meg å se hvor mange sitater som var registrert under hver kode. Mange av kodene gjentok seg, og flere fellesnevner ved materialet passet inn i mange ulike koder.

Etter at jeg hadde lest og organisert materialet flere ganger kunne jeg i analysens fase 3 begynne å avklare systematikken i mønstrene jeg kom frem til og lete etter mer overordnede tema (Malterud, 2012). Forskningsspørsmålene mine ble brukt til å avgrense og identifisere gjentakende og fremtredende temaer i materialet (Braun og Clarke, 2006). Jeg identifiserte gjentakende elementer, bestående av sitater og beskrivelser av temaer, som jeg deretter sorterte i tre hovedkategorier:

1: Muligheter i rådgivernes posisjon

2: Begrensinger i rådgivernes posisjon

3: Barnets posisjon

I fase 4 foretok jeg en kritisk gjennomgang av temaene. Tekst tilhørende hvert enkelt tema ble gjennomgått for å kvalitetssikre om teksten samstemte med hovedtemaene. Jeg satt også igjen med noe tekst jeg ikke fant relevant, denne plasserte jeg inn i «uidentifiserte temaer»-kategorien. Deretter re-kodet jeg materialet på nytt for å sikre at tekst tilhørende

hvert tema ikke hadde blitt utelatt i en tidligere fase. Avslutningsvis i denne fasen hadde jeg klart for meg både de overordnede temaene og undertemaene.

Da jeg hadde sortert temaene kunne jeg gå i gang med identifiseringsprosessen av temaene som fase 5 legger opp til. For å kunne gi presise, treffende og gode navn til de ulike temaene var det viktig at jeg identifiserte hva som var det enkelte temaets «historie» (Braun & Clarke, 2006, s. 92). Her ble det tydeligere for meg hva med dataene som var interessant, blant annet at rådgivernes posisjon og mulighet for sosialfaglig ivaretagelse preges av motstridende forhold.

Undertemaer til hvert tema ble identifisert i henhold til Braun og Clarkes (2006, s. 92) oppfatning av at undertemaer i hovedsak er temaer innenfor et tema. De navngitte temaene ga meg en bedre forståelse og struktur av det enkelte temaets innhold. Gjennom å se på temaene kunne jeg avdekke maktstrukturer og lag med mening, og slik sett få øye på hvordan en virkelighetsoppfatning utviklet og spredde seg blant rådgiverne.

I siste fase noterte jeg meg lengre sitater og diskusjoner mellom rådgiverne til utformingen av en egen rapport, som utgjør mine tematiske funn fra fokusgruppeintervjuene. Det er avgjørende at teamene fremstilles troverdig, presist, sammenhengende, logisk og ikke-repetitivt (Braun & Clarke, 2006, s. 93). Jeg har derfor vektlagt å tydeliggjøre hvor mine fortolkninger av temaer uttrykkes. Jeg har fokusert både på det som ble sagt og det som ikke ble sagt og forsøkt å forstå hvorfor for tydeligere å bringe frem en større mening, se likhet, ulikhet, fange opp en spennvidde og mulig rom for uenigheter.

I selve rapporten gjorde jeg også et redigeringsarbeid av sitatene. Språklige feil ble tatt vekk og for lange sitater ble kuttet.

Jeg vil presentere mine tematiske funn med utgangspunkt i Kvale og Brinkmann (2015) sine tre fortolkningskontekster for å få frem meningsinnholdet i det empiriske materialet:

- selvforståelse
- kritisk forståelse basert på sunn fornuft
- teoretisk forståelse

Fortolkningskontekstene kan differensieres og overlappes. De er ikke tilfeldige eller subjektive ved at ulike spørsmål blir stilt til teksten, samtidig som de gir meg anledning til å komme frem til ulike fortolknings av teksten.

Innenfor fortolkningskonteksten *selvforståelse* formulerte jeg det den enkelte rådgiver oppfattet som meningen med sine uttalelser, slik jeg forstod dem. Disse er vist ved sitater eller sammenfatninger av det rådgiveren(e) formidlet.

Kritisk forståelse basert på sunn fornuft har søkelys på rådgiverens selvopplevelse og meninger om et emne, men tilbyr en bredere forståelsesramme enn rådgiverens egen. Her ble det viktig å inneha et kritisk blikk på hva som blir sagt ved å fokusere enten på uttalelsenes innhold eller personen som står bak. Hva jeg forstod og hva rådgiveren(e) understreket ble avgjørende.

I siste analysenivå benyttet jeg meg av en teoretisk ramme for fortolkningen av en uttalelse. Rådgivernes utsagn ble her drøftet i lys av teori og empiri (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 240 - 243).

3.8 Forskningsetiske hensyn og vurderinger

Forskningsetikk omfatter etiske aspekter ved forskerrollen og utøvelsen av forskningsarbeidet. Det handler om å være redelig, uavhengig, og ivareta forskningsdeltaker med verdighet og integritet. Disse retningslinjene er ideelle krav som skal sikre moralsk forsvarlig vitenskapelig virksomhet (De nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora, NESH, 2021).

Studien ble meldt inn til Norsk senter for forskningsdata, NSD, 17.06. 21 og fikk tildelt prosjektnummer 669832 (vedlegg nr.3). Den 20.07.21 fikk jeg tilbakemelding med kommentarer til meldeskjemaet før det kunne ferdigstilles. Dette handlet om behandling og vern av tredjepersonsopplysninger. Siden rådgiverne har taushetsplikt og studien ikke skulle samle inn identifiserende opplysninger om mistenkte barn, kunne jeg velge "Nei" på siden "Tredjepersoner". Jeg ble likevel påminnet om at jeg som intervjuer og informantene sammen hadde et ansvar for at taushetsplikten ble opprettholdt under intervjuene. Jeg har et etisk ansvar for å ivareta rådgiverne, men det ble også særlig avgjørende å ta hensyn til tredjepart, de mistenkte barna. Gjennom fokusgruppeintervjuet fikk jeg indirekte

informasjon om barn som ikke har gitt sine direkte samtykker. Her har jeg som forsker et ansvar for å sikre personvernet til de som direkte eller indirekte er berørt av forskningsprosjektet og det var derfor viktig at jeg var klar til å stoppe rådgiverne tidsnok om de gikk for langt inn i historiebeskrivelsene sine (NESH, 2021). Dette var noe vi drøftet innledningsvis og jeg oppfattet at rådgiverne hadde forståelse for dette. Det ble ikke gitt detaljerte beskrivelse av enkeltsaker som kunne identifisere det enkelte barn eller familie. Endelig godkjenning ble gitt 27.07.21.

NSDs innspill samsvarer med de tre sentrale kravene som gjelder ved forskning på mennesker; informert samtykke, konfidensialitet og varsomhet knyttet til personopplysninger (Lid & Rugseth, 2019). Alle rådgiverne mottok informasjonsskriv om prosjektet i forkant av deltagelsen. Her ble de informert om oppgavens overordnede formål, om hovedtrekkene i forskningsdesignet og hva det ville innebære for den enkelte å delta (Kvale & Brinkmann, 2015). Disse ble ytterligere gitt muntlig innen faktisk gjennomføring av fokusgruppeintervjuet. Rådgiverne fikk beskjed om at deltakelse i studien var frivillig, og at de har lov til å trekke seg underveis. Rådgiverne signerte samtykke til deltagelse, etter både å ha fått skriftlig og muntlig informasjon om vilkår ved deltagelse i prosjektet. Når det gjelder konfidensialitet så skal den informasjon som er samlet inn kun være tilgjengelig for meg som forsker. Jeg må forsikre konfidensialitet ovenfor informantene, noe som er helt avgjørende ved forskning på sårbare grupper, som igjen danner grunnlag for en hel del etiske spørsmål (Lid & Rugseth, 2019). Informantenes anonymitet er sikret i oppgaven ved at jeg følger standard retningslinjer (NESH, 2021) og ikke vil gjengi informasjon som direkte peker tilbake på og gjenkjenner den enkelte rådgiver. Jeg har aidentifisert personlige opplysninger, samt anonymisert forskningsmateriale som skal publiseres (NESH, 2021). Det brukes ikke stedsnavn på barnehusene eller rådgiverne, og de identifiseres ikke med kjønn eller alder.

Når dette er sagt, kan en ikke garantere at taushetsplikten blir overholdt i fokusgruppen. Dette presiserte jeg i forkant av intervjuene. Samtidig kan det være lett å glemme når man blir "revet med" i en fokusgruppe slik at det blir viktig at jeg minner deltagerne på dette underveis. Man kan her stille seg spørsmålet om dette påvirker hva slags informasjon som ble delt, og hvordan. Jeg tror likevel ikke at de mest utfordrende etiske avveielsene knyttet til dette masterprosjektet handler om anonymitet, men heller det som Klevan (2017)

påpeker; hvordan informantenes, her rådgivernes, historier kan beskrives, fortolkes og analyseres på en respektfull måte overfor dem. Til tross for at intervjuene hadde en dialogisk form, var det viktig for meg å være bevisst at det var en samtale mellom to parter i ulike posisjoner (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jeg var opptatt av å gi informantene grundig informasjon om alt jeg foretok meg. Jeg oppsummerte intervjuene avslutningsvis for begge gruppene, og ga dem anledning til å korrigere informasjonen i intervjusettingen. Jeg kunne valgt å kontakte dem i etterkant, eventuelt oversende transkriberingene, men jeg ønsket å forholde meg til rå-data, altså rådgivernes umiddelbare refleksjoner og utsagn om de fenomener de ble presentert der og da. Ved å gå tilbake til dem på et senere tidspunkt kunne de bearbeidet informasjonen som kunne ledet til nye konstruksjoner utfra ulike hensyn. Alle rådgiverne fikk beskjed om at jeg ikke kom til å konsultere dem igjen etter oppsummeringen, men at de gjerne kunne ta kontakt med meg om det var flere ting de kom på av betydning for oppgaven.

Rådgiverne kan oppleve mitt perspektiv som problematisk dersom det avviker fra den forståelse de har av sine egne forestillinger. Min mulighet til fortolkning av deres fortellinger kan oppleves som et tillitsbrudd i forhold til det samarbeidet som ble etablert under fokusgruppeintervjuene. Det samtykket som ble gitt til å delta i prosjektet, omfatter ikke mine fortolkninger. Det er heller ikke mulig for meg ved oppstart av prosjektet å redegjøre for den forståelsen jeg utvikler i løpet av prosjektperioden (Thagaard, 2013). Når det er sagt, deltok jeg aktivt lyttende og ga bekræftende lyder som mmm, ja...for å vise at jeg var interessert i fortellingene deres. Jeg oppsummerte det jeg hadde hørt og stilte også oppfølgingsspørsmål for å sikre rett forståelse, oppklare misforståelser, og for å gi rådgiverne muligheten for å utdype fortellingene sine der det var ønskelig. På denne måten fikk jeg sjekket ut min egen forståelse av rådgivernes fortellinger (Gamst, 2013).

Med disse perspektivene som bakgrunn fremstiller jeg i det følgende analysens tematiske funn.

4 Fremstilling av temaer

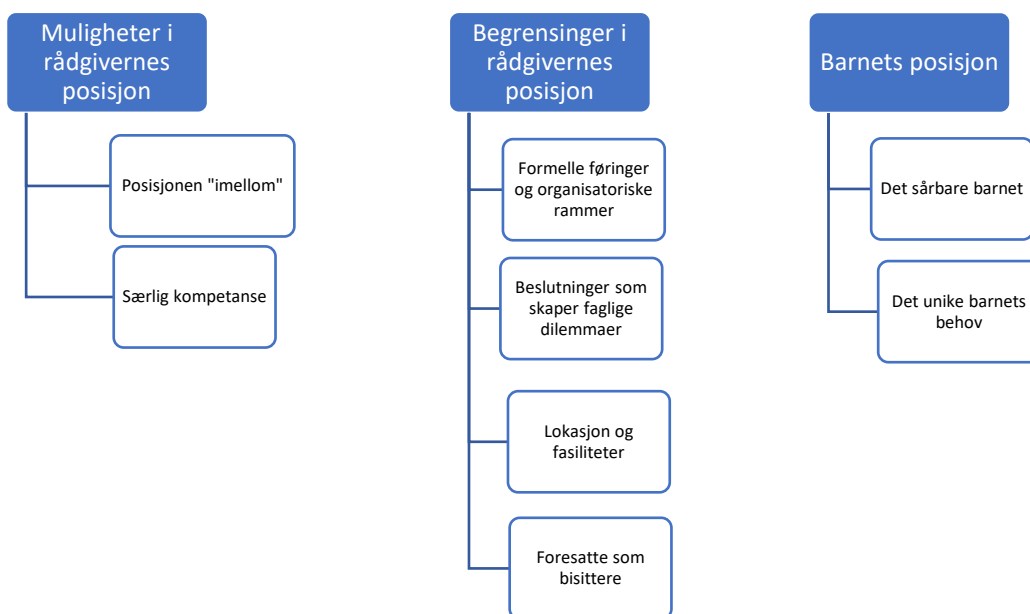
I dette kapitlet redegjør jeg for de tre hovedtemaene med underordnede undertemaer som jeg utviklet gjennom analysen, som skal gi svar på masteroppgavens problemstilling:

«Hvordan forstår sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus sine muligheter og begrensinger for ivaretagelse av mistenkte barn?»

Forskningsspørsmålene strukturerer presentasjon av funnene:

1. Hvordan forstår rådgiverne sin egen posisjon i møter med mistenkte barn, og barnas posisjon i møte med dem?
2. Hvordan påvirkes barnets posisjon av rådgivernes posisjon, slik rådgiverne ser det?

Hovedtemaene med tilhørende undertemaer illustreres i figur 1.0 nedenfor:

Jeg referer ikke direkte til hvem av rådgiverne som sa hva for å bevare deres anonymitet.

(...) viser til at noe av utsagnet er kuttet og tegnet ... henviser til pauser i utsagnet, hvor hver prikk indikerer et sekund.

4.1 Muligheter i rådgivernes posisjon

Det første funnet jeg vil presentere sier noe om mulighetene rådgiverne ga uttrykk for i sin praksis knyttet til sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Funnet kan deles inn i to undertemaer; posisjonen «imellom» og «særlig kompetanse».

4.1.1 Posisjonen «imellom»

Felles for rådgiverne var beskrivelsen av egen posisjon som kunne oppfattes som noe «imellom». Slik jeg forstod dem hadde de en opplevelse av at denne «imellom» posisjonen handlet om hvordan de balanserte mellom egen posisjon, barnets posisjon og politiets posisjon. Rådgiverne trer her inn i en posisjon hvor de gis muligheter for ivaretagelse på en annen måte enn politiet eller andre barnet er i kontakt med kan. Rådgivernes muligheter for ivaretagelse inneholder en posisjon som formes av en kortvarig relasjon, en ivaretagelse her-og-nå, hvor det er det enkelte barnet som er i rådgivernes oppmerksomhet. Dette illustreres gjennom følgende utsagn:

«(...)politiet har jo på en måte straffesakssporet ikke sant, og de er avhengig av bevis, det strenge beviskravet i en straffesak for eksempel da som de er «ute etter», enten å få bekreftet eller avkreftet da ikke sant..., mens vi opplever jeg å ha en annen rolle... det er ikke så viktig om, hva.. altså om det er det ene eller andre, men her er dette barnet som vi skal ta vare på».

Rådgiverne vektla her, slik jeg forstår dem, barnets behov for særlig ivaretagelse, ro og anerkjennelse når de skulle omtale forståelsen av egen posisjon. Posisjonen «imellom» kan forstås som å omhandle ivaretagelse av noe i henhold til andres posisjoner eller interesser, uten å gå for langt inn i eller overta andres posisjoner:

«(...)skal vi gjøre oppgaver som er et mellomromsarbeid og være katalysator, være flinke til å passe på at andre tar tak i ting, men vi skal ikke gjøre.., ta over jobben til noen».

Et par av rådgiverne satte dette i sammenheng med få detaljerte føringer i retningslinjene vedrørende deres posisjon på barnehuset, sammenliknet med andre aktører. Dette kan oppfattes til å gi noen muligheter for rådgiverne. Et annet bilde på det som kan forstås som posisjonen «imellom», var saker hvor rådgiverne fylte et tomrom blant annet på vegne av spesialisthelsetjenesten. De tilbyr samtaler og oppfølging for et barn i påvente av egnet tilbud hos BUP. Rådgiverne trådte her inn i en posisjon som handlet om å fylle et

mellomrom på systemnivå. En annen posisjon som ivaretar noe «imellom» er der hvor rådgiveren omtalte at barnet hadde et behov som ikke ble dekket av andre aktører, eller det mangler egnet tiltak og rådgiverne «trer inn» og dekker opp atter en mangel på systemnivå:

«(...)gjør et stykke mellomromsarbeid da..., og så må du slippe ham, og så slipper jeg ham til spesialisthelsetjenesten..og hvor mye arbeid tror du de gjør?..Tre samtaler! Mens jeg, jeg har hatt flere samtaler her..Rykk tilbake til start sier jeg...».

Rådgiverne kan her forstås som at de har en oppfatning om at overganger mellom ulike hjelpere ikke alltid nødvendigvis går helt smertefritt. En måte å forstå dette på baserer seg på rådgivernes posisjon «imellom», som noe udefinerbart. Slik jeg forstår det, representerer utsagnet også en fremsnakking av egen posisjon som særlig betydningsfull, rådgiverne innehar en posisjon som tilbyr noe mer, noe annet enn øvrigheten for de mistenkte barna. Dette gir rådgiverne en posisjon som innbyr til muligheter for sosialfaglig ivaretagelse.

En annen rådgiver pekte på det jeg tolker som et sentralt dilemma de omgir seg med til enhver tid; forskjeller og likheter ved egen posisjon kontra politiets posisjon i møter med de mistenkte barna. Rådgiverne stilte spørsmål ved hvilken posisjon de skulle innta når det kom til ivaretagelse innenfor en kontekst hvor politianmeldelse lå til grunn, og satte søkelys forholdet mellom hjelp og kontroll. De var her opptatt av å formidle at de noen ganger kunne lure på hvem og hva man er mest opptatt av å ivareta, og hvordan de skulle posisjonere seg «imellom» barnets interesser og politiets interesser. De var her opptatt av å understreke at de ikke skulle gå inn i politiets rolle. I forlengelsen av dette ga rådgiverne samtidig uttrykk for at straffesaken, de prosessuelle hensynene der og politiets posisjon blir tillagt større betydning enn det å ivareta barnets posisjon utfra et sosialfaglig perspektiv. Hvordan rådgiverne selv posisjonerte seg i forhold til dette var noe de var opptatt av og noe de omtalte med utgangspunkt i barnets sårbarhet. De trakk også frem sin særlige kompetanse i denne sammenheng for å beskrive hvordan den sosialfaglige posisjonen var noe annet enn den politifaglige. Legger man dette til grunn kan rådgiverne forstås i en posisjon hvor de til tross for posisjonen «imellom», likevel vektlegger sine sosialfaglige overbevisninger størst betydning når mistenkte barn skal ivaretas. Dette leder meg over til presentasjon av mitt neste tematiske funn, nemlig rådgivernes særlige kompetanse.

4.1.2 Særlig kompetanse

En annen mulighet rådgiverne mente de hadde for sosialfaglig ivaretagelse i møter med mistenkte barn var deres særlige kompetanse og hvordan denne skilte seg ut fra hva politiet tar seg av eller har å tilby barnet. Dette mente de kunne komme mistenkte barn til gode:

«..for vi tenker jo at det som vi bidrar spesifikt med det er jo det at for det første gir vi den som er avhører vår kompetanse på det barnefaglige...politiet slapper litt mer av når vi er der, da vet de at vi tar oss av det barnefaglige liksom...»

Rådgiverne fremsnakket egen posisjon som verdifull både ovenfor politiet og andre aktører. De kan se ut til å opptre med en forståelse av å inneha en kompetanse som kan betraktes som uunnværlig inn i det strafferettslige arbeidet.

En rådgiver uttrykte dette på denne måten:

«Vi gir oss sjæl littegranne kred, vi er vant til å prate om sex..vi er jo det ikke sant, og vi gjør det med naturlighet og det ser vi jo med mange av de, både med mistenkte som har utsatt andre, men også dem som har vært fornærma, at det er godt å snakke med oss, for det blir ikke så stort...»

Her opplevde jeg at rådgiverne satte ord på verdien av egen kompetanse, at de har en særlig posisjon når det kommer til å både snakke om og forstå seg på ellers tabubelagte temaer. Dette ga dem noen muligheter som andre aktører ikke hadde. Rådgiverne viste her til at de med deres kompetanse naturlig kan ta imot barnas fortellinger, uten at dette blir dramatisert eller fordømt. Rådgiverne satte også ord på at når de først blir involvert i drøftinger av hvorvidt et mistenkt barn skal til barnehuset, så opplever de sjeldent/nesten aldri at påtalemyndigheten beslutter noe annet enn det rådgiverne har anbefalt. De forklarte at de i sin posisjon basert på deres fagbakgrunn kan stille andre typer spørsmål til påtalemyndigheten/beslutningstaker. Rådgiverne viste til at dette kan skape grunnlag for ny refleksjon og endrede avgjørelser hos påtalemyndigheten. Slik jeg forstod rådgiverne hadde de en posisjon ovenfor politiet som står sterkt når beslutninger skulle tas. De kan forstås i en posisjon hvor deres faglighet veide tungt. Dette bringer meg videre til mitt neste funn; begrensninger i rådgivernes posisjon, hvor formelle føringer og organisatoriske rammer utgjør undertemaet.

4.2 Begrensinger i rådgivernes posisjon

Rådgiverne opplevde også begrensinger knyttet til sin posisjon. Dette handlet særlig om formelle føringer og organisatoriske rammer som styrende for barnehusets virke.

4.2.1 Formelle føringer og organisatoriske rammer

Rådgiverne omtalte at barnehusets formelle føringer og organisatoriske rammer påvirket deres posisjon i møter med mistenkte barn. De beskrev at mangel på tydelighet bidro til uklare eller udefinerte posisjoner. Flere av rådgiverne viste til barnehusets mandat som hemmende for sosialfaglig ivaretagelse, og en av dem uttrykte det på følgende måte:

«...det blir, det er jo litt sånn det blir da på grunn av de formelle mandatene, hvis ikke de hadde vært der så hadde, så burde det ikke vært noen forskjell da...».

Rådgiveren viste her til forskjeller mellom fornærmede barn og mistenkte barn i måten de blir ivaretatt av barnehusene.

Rådgiverne fremstod samstemte i at mistenkte barn trenger å være på barnehus, men at de i flere perioder har vært presset på kapasitet. Da mente de å ha en forpliktelse til å prioritere de sakene som omhandler de barna som er fornærmede og vitner:

«(...) i forhold til det formelle på en måte, og vi .... opplever da, at vi er veldig enig i at de mistenkte også trenger å være på barnehus, men at ... vi har jo i flere perioder vært veldig sånn pressa på kapasitet ehh og da vet vi på en måte at vi har en forpliktelse i forhold til å prioritere de fornærma og vitnene for de mistenkte (...))»

Rådgiverne viste her til innstramminger fra «oven», som de ikke forstod bakgrunnen for. De mente de har ventet i lang tid på tydeligere føringer for romsligere rammer når det gjelder ivaretagelsen av mistenkte barn, en prosess de omtalte å være på overtid.

Mangel på formelle rammer som sier at mistenkte barn skal ha de samme rettighetene som fornærmede barn ble også trukket frem som vesentlig for forståelsen av den sosialfaglige ivaretagelsen:

« (...) selvom vi kan ha en holdning ikke sant så kan vi ikke, vi kan ikke bruke det til ehh.. å argumentere for mere ressurser på samme måte.. når det ikke står skrevet noe sted at vi skal gjøre det».

Her satte rådgiverne ord på noe jeg tolker som en opplevelse av at egen posisjon er vanskelig fordi de følte seg fanget av et system som pålegger dem å handle som de gjør, og som tidvis skapte en utydelig posisjon. Dette kan bidra til å skape usikkerhet hos rådgiverne knyttet til hva de kan og ikke kan for å ivareta de mistenkte barna. Rådgiverne sa:

«Det er det lovverket som gjør at, det er jo ikke noe, vi får ikke til det samme, samarbeidet skilr jo ikke naturlig...vi står stadig i sånne dilemmaer vi...».

De beskrev videre at de hele tiden møtte på dilemmaer i samarbeid med andre instanser grunnet manglende formelle rammer. Dette begrunnet de med kravet til samtykke om å kunne samhandle, noe de mente må formaliseres i større grad gjennom tydeligere rammer og innlemmes i lovverket som regulerer deres praksis.

Gjennomgående tolker jeg at rådgiverne savnet bedre rammeforutsetninger, som kan bidra til tydeligere å definere deres posisjoner i møter med mistenkte barn.

4.2.2 Beslutninger som skaper faglige dilemmaer

Flere av rådgiverne satte ord på hvordan de kunne oppleve at beslutninger tatt av påtalemyndigheten som gjelder de mistenkte barna kunne skape faglige dilemmaer for dem, og slik også påvirket deres muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av barna. Praksisen med å ivareta mistenkte barn ved barnehuset ble begrunnet med at «barn er jo barn», og at mistenkte barn er særlig sårbare på lik linje med øvrig målgruppe ved Barnehusene. Samtidig ga rådgiverne uttrykk for at utvelgelsen av hvilke mistenkte barn som kommer til barnehuset baserte seg på tilfeldigheter. Videre ga rådgiverne uttrykk for at deres holdninger og barnesyn ikke alltid var det avgjørende i diskusjonen om hvilke mistenkte barn som skal få komme til Barnehuset eller ikke. Dette ble trukket frem som en begrensning i deres posisjon. I lys av denne begrensningen stilte de blant annet spørsmål ved hvem som skal beslutte om mistenkte barn og hvilke av dem eventuelt som skal til barnehuset og ikke:

«(...) det kan jo handle om en viss type kriminalitet som kan havne på jurister som har med miljøspørsmål å gjøre og de har jo hvert fall ikke peiling på, har nok kanskje knapt hørt om et barnehus eller?»

Videre reflekterte rådgiverne rundt hvilke beslutninger som ligger til grunn for deres ulike posisjoner. Blant annet stilte de spørsmål ved hva slags type oppfølging de skal gi i den enkelte situasjon, og pekte på at dette kan oppleves som uklart, i og med at det ikke er lovfestet noe sted. Rådgiverne beskrev her at deres posisjon i møte med det mistenkte barnet derfor kan bli begrenset, skal de drive med oppfølging eller skal de ikke, og hva ligger bak den ene eller andre beslutningen. Samtidig som at forhold rundt dem kan virke uklare, så fremstod rådgiverne samlet både som faggruppe og i sitt syn på hva de mistenkte barna trenger:

«Ja, jeg opplever likevel at vi er ganske sånn som gruppe enige i at selv om disse formelle tingene er forskjellig så er behovene for tiltak tilsvarende i ehh.. mistenktgruppa også, både for ivaretagelsen av dem selv, selvfølgelig ...men også i et sånn forebyggende perspektiv.»

Rådgiverne var her både opptatt av barnets behov for noe «her og nå», men også på lengre sikt, og at dette er av betydning for rådgiverne når beslutninger skal tas. Det kan se ut til at rådgiverne også inntar et forebyggende perspektiv i forståelsen av hva barnet trenger.

Når beslutningen om at barnehuset skal gjøres tilgjengelig for et mistenkt barn beskrev rådgiverne dette som fordelaktig for barnet. Som en rådgiver sa:

«Jeg tenker at det som kanskje var avgjørende for han, at han kunne ehh...han greide i hvertfall å fortelle sin historie, eller hvordan han hadde opplevd eller havnet i dette her, alt dette greiene her, ehh..dånn ærlig liksom».

På den andre siden omtalte rådgiverne en nedgang i antallet mistenkte barn under 15 år ved barnehuset. De fortalte om innstramminger som de som ikke klarte å skjønne bakgrunnen for, men var tydelige på at dette handlet om beslutninger som ble tatt og styrt over dem. I beslutningssammenheng var rådgiverne opptatt av at de har lite handlingsrom, de kan ikke si ja eller nei til en beslutning gjort av påtalemyndigheten, men de kan stille andre spørsmål som påtalemyndigheten ikke reflekterer over:

«...men hør her: vi er et barnehus, sånn og slik, er det, og er det til de andres, er det til alles beste da at den faktisk kommer hit? og så ser vi at går dem noen runder (...)».

Dette tematiske funnet belyser rådgivernes forståelser av hvordan beslutninger tas utenfor deres område, som bidrar til å styre deres posisjoner. Funnet kan forstås på en måte hvor

rådgiveren trekker frem at beslutningsmyndigheten som ligger hos påtalejuristen som en begrensning for rådgivernes posisjonering ovenfor mistenkte barn. Dette fremstod som faglig utfordrende for dem.

Andre sider ved begrensinger knyttet til rådgivernes posisjonering ovenfor mistenkte barn var rådgivernes omtale av hvordan formelle føringer knyttet til lokasjon og fasiliteter påvirker deres praksis. Betydning av lokasjon og fasiliteter er dermed det neste undertemaet jeg vil presentere.

4.2.3 Lokasjon og fasiliteter

Flere av rådgiverne var opptatt av å sette søkelys på hvordan lokasjon og fasiliteter påvirket deres posisjonering ovenfor mistenkte barn, og opplevelsen av ivaretagelse hos barnet.

«(...)og jeg vet at de sa når de gikk også; takk og lov for at vi fikk være her at ikke vi var på et politihus..., for det er noe med rammene, eh..rommene, og hvordan man blir ivaretatt (...)»

Rådgiveren som kom med dette utsagnet, viste til en sak hvor barnets foresatte hadde uttalt i ettertid at de var takknemlige for at barnet var blitt ivaretatt på barnehuset og ikke på den lokale politistasjonen. Dette viste seg å være avgjørende for barnets opplevde ivaretagelse.

En av rådgiverne fortalte om et mistenkt barn som hadde vært veldig stresset før ankomst til barnehuset, men som hadde roet seg veldig etter hvert i de omgivelsene barnehusene representerer i motsetning til et politihus. Rådgiveren ga en deskriptiv beskrivelse av dette: *«(...)så går du inn i et politibygg og det første du må sitte i en foajé, og der sitter du, der kan det jo komme alle mulige mennesker...og der sitter jo, der skal du sitte og vente da, kanskje sammen med bistandsadvokaten sin utti der, og du får ikke noe rom, og når vi har vært der og fulgt dem og skal liksom, for du ønsker jo at de skal være med inn og bisitte, du har jo så lite handlingsrom..du står, det er ikke noe sted å gjøre av seg, du må kanskje..nei, det er ikke.... de fysiske fasilitetene tenker jeg er kjempeviktig(...)»*

En annen rådgiver sa:

«Det blir så sjukt formelt, du kommer til svære politiskilter, det kan jo skremme livskiten ut av hvem som helst...Det er jo, apropos tilbake til det vi startet med - det er jo barn, skal barn bli møtt av det der?»

Slik jeg forstår rådgiverne her har både lokasjon og fasiliteter som styres av formelle rammer betydning for muligheten for sosialfaglig ivaretagelse. Det siste undertema jeg vil presentere knyttet til begrensinger i rådgivernes posisjon er foresatte som bisittere.

4.2.4 Foresatte som bisittere

Foresatte som bisittere er et tema som kan belyses fra ulike vinklinger. I denne oppgaven velger jeg å se deres rolle som bisittere som en del av begrensingene i rådgivernes posisjon, innunder tematikk som omhandler formelle føringer og organisatoriske rammer. I saker hvor barn er mistenkt tildeles foresatte som regel en avgjørende posisjon, i kraft av de formelle føringer som regulerer deres posisjon når eget barn er mistenkt i en straffesak. Det er gjerne foresatte som opptrer som barnets verge under et avhør. Rådgiverne satte ord på at foresattes posisjon i disse sakene skiller seg ut fra foresattes posisjon i saker hvor barn er fornærmede, og jeg opplevde at rådgiverne først posisjonerte seg positivt i denne sammenheng:

«(...) fordelene i disse sakene her er at foreldrene mange ganger er med i mistenkt-sakene ikke sant...,så vi får, vi får tilgang til foreldrene raskt»

Som en motsetning til dette hadde fokusgruppen en diskusjon omkring mulige dilemmaer som også kan være forbundet med foresattes posisjon. Rådgiverne beskrev utfordringer knyttet til dette på følgende måte:

«Og det er det som er noe av problemstillingen, det hadde vært bedre å gjøre aksjonssak, men aksjonssak er vanskelig å gjøre i mistenkte saker for da skal politiet gjøre det litt sånn diskre og ta noen ut av klasserommet, du skal ha et samarbeid på skolen og en lærer som er villig til å lokke eleven sin inn på rektors kontor»

En rådgiver uttalte at det likevel må være bedre enn at foresatte instruerer i forkant av et avhør, og viste i denne sammenheng til en foresatt som ønsket å dysse ned situasjonen og barnets forklaring. Rådgiveren satte ord på en bekymring for videreutviklingen til det mistenkte barnet i denne saken, også fordi det viste seg vanskelig å få den foresatte «på banen», og bli med på en henvisning av barnet til spesialisthelsetjenesten for videre oppfølging/behandling.

En annen rådgiver fortalte om at foresatte avhengig av barnets status også gjerne inntar ulike posisjoner i håndteringen av situasjonen:

«(...)også var jo det en utfordring selvfølgelig å sitte i fellesrom med hvert fall to av de foresatte..hvor ehm det var foresatt til mistenkte og foresatt til fornærmede ikke sant fordi da satt de i samme rom og hadde jo eh ulike opplevelser, den ene foresatte dysset det ned men (...)det var på en måte bagatellisert noe i forhold til både hendelsen og det som faktisk hadde blitt fortalt at hadde skjedd da».

Rådgiverne satte her ord på det jeg forstår som motstridende posisjoner hos foreldre som har ulik status i sin kontakt med barnehusene. Videre i denne diskusjonen ble det også stilt spørsmålstegn ved på hvilken måte gis barnet mulighet til å snakke fritt om det som har skjedd, sett i lys av at barnet selv kan ha vært utsatt for krenkelser, muligens til og med av egne foresatte. Rådgiverne reflektere rundt hvordan dette kan bidra som en forståelsesramme for dagens atferd hos barnet. Dette danner et godt bakteppe for presentasjon av mitt neste funn; barnets posisjon slik rådgivernes forstår den.

4.3 Barnets posisjon

Dette siste temaet knytter seg til hvordan rådgiverne forstod barnets posisjon, deres egen posisjon ovenfor barnet og hvordan denne påvirker barnets posisjon.

4.3.1 Det sårbare barnet

Rådgiverne fremsnakket sine posisjon i møte med barnet og barnets posisjon i møte med dem. De beskrev her hvordan de inntok en ikke-dømmende posisjon ovenfor barnet. Flere av rådgiverne trakk frem at de ved å innta en beskyttende posisjon ovenfor barnet med utgangspunkt i barnets perspektiv, fikk til god og hensiktsfull ivaretagelse av barnet. Dette omtalte de når de trakk frem eksempler på saker hvor de hadde fått til god ivaretagelse:

«Vi er opptatt av ivaretagelse uansett om dem er mistenkt eller vitner, eller hva dem er. Vi er rolige og ivaretagende uansett..,det er jo barn, barn er barn...med sine sårbarheter...så selvom du har status som mistenkt, så skal du liksom bli møtt på en annen måte? Det er jo et barn som sitter der...».

En annen rådgiver sa:

«(...) den gruppa her sånn, den litt stigmatiserte gruppa, som driver og gjør skadelig seksualisert atferd, at det kanskje hadde vært lettere å komme hit da, og kanskje fått jobba med den problemstillingen».

Rådgiverne kan her oppfattes til å være særlig opptatt av hvilken posisjon de inntar i møte med barnet. De posisjonerer seg på en måte som kan gjøre det lettere og tryggere for barnet å komme til dem, gjennom å se barnet i en posisjon med behov for beskyttelse. De hevdet at måten å beskytte barnet på var å sørge for barnets rett til hensynsfull behandling og ivaretagelse. Hva barnet har opplevd eller ikke har ikke rådgiverne noen formening om, deres oppmerksomhet er rettet mot at barnet skal ivaretas på en trygg og god måte.

I forlengelsen av fortolkning av barnets posisjon ble rådgiverne også opptatt av å omtale utvelgelsen av hvilke mistenkte barn som skal komme til barnehuset:

«Det er helt tilfeldig, og det kan være forebyggende på .... politistasjon som plutselig kom på at det var noe som het barnehuset, og nevnte det for en eller annen...så, så tilfeldig tror jeg det er».

Utsagnet representerer en form for utvalg av hvilke mistenkte barn som gis adgang til Barnehusene. Barnets posisjon omtales annerledes når rådgiverne gjorde en ytterligere refleksjon rundt hvilke mistenkte barn som faktisk kommer til barnehuset. De korrigerer her egen historie fra først å mene at mistenkte barn er fra de samme familiene som barn som utsettes for vold og seksuallovbrudd, til senere å mene at de mistenkte barna som kommer til barnehuset er de med mer ressurssterke foresatte. Altså ikke fra de mer «typisk» marginaliserte familiene:

«(...) Men så ser jeg også dem som kommer hit som har litt sånn sterke ressurser i foreldre som vil gjerne komme hit, de har ringt til politiet, og det blir anmeldelse(...)».

Eksempelet henviser til at det ikke nødvendigvis kun er de «klassiske» sårbare og utsatte familiene som opplever mistenkt-status hos barna sine.

En annen rådgiver tematiserte en motsetning i barnets posisjon når det kom til innrømmelse versus fornektelse av forholdet barnet er mistenkt for, og hvordan dette påvirker mulighetene for sosialfaglig ivaretagelse:

«Det som er vanskelig i forhold til oppfølging noen ganger med mistenkte er hvis de sier at det ikke har skjedd .... det en ting som kan vanskeliggjøre vårt oppfølgingsarbeid i forhold til mistenkte.... hvordan skal man si at.. eller hva er liksom grunnen til oppfølging hvis det ikke har skjedd, så det, det gjør det jo .. litt verre.. og hvordan man skal sko seg da»

Rådgiverne viste gjennom sine utsagn at barnets posisjon kan endre seg i takt med hvilket perspektiv rådgiverne inntar. Når det er sagt viste de tegn til å forstå barnet som unik, med sine unike behov, uavhengig av handling. Dette leder meg over til siste punkt under hovedtemaet «barnets posisjon».

4.3.2 Det unike barnets behov

Rådgiverne så i liten grad ut til å skille på barnet som sårbart på den ene siden og kriminelt på den andre siden. De posisjonerte seg på en måte som kan fortolkes i henhold til ivaretagelse av det unike barnets behov:

«(...)det jo ikke noe forskjell.. i .. hva slags tilbud eller behov de .. ja bør få tilbud om da på e måte eller ja, ...assa det er jo sånn skille på selve avhøret og etterpå på en måte, at det er jo når vi snakker om oppfølging ... man kan tenke likt rundt det og liksom ramma rundt i selve avhøret skal det være noen forskjeller (...)»

Rådgiverne kan her forstås som opptatt av at alle barn skulle få det samme tilbudet, og at de ikke kunne finne forhold ved barnet som skapte et skille, men heller at det kunne være skiller ved selve avhørsmetodikken.

Rådgiverne var også opptatt av å få involvere barnet med tanke på tilrettelegging av selve avhørsdagen:

«(...) da snakket vi litt sånn i forhold til det med ivaretagelse, sosialfaglig i forkant, så snakka vi litt om hva trenger dem nå da for at det skal bli så godt som mulig før dem kommer hit og da er det viktig å være tydelig.. hva kan dem forvente av dagen for at det skulle bli så forutsigbart som overhodet mulig da(...)»

Samtidig hevdet et par av rådgiverne at det ikke er like enkelt som bare å si at alle mistenkte barn må ivaretas og avhøres på barnehuset, noe som igjen setter barna i ulike posisjoner.

Som en rådgiver uttalte det:

«Jeg tenker kanskje at kanskje noen barn ikke skal komme som er mistenkt til barnehuset, eller i hvert fall sånn som det er organisert nå fordi noen har jo faktisk en alvorlig problematikk, det, altså det er jo nettopp det vi sier, vi har ikke, det er ikke noen som skanner folk med kniver i lomma(...)

Slik jeg oppfatter dette utsagnet, tok denne rådgiveren til motmæle ovenfor resten av fokusgruppen, men også ovenfor systemet. Fra en felles enighet om at også mistenkte barn bør ha tilgang på de samme fasilitetene som fornærmede barn, beveget denne rådgiveren seg over i motsetningsposisjon i møte med fenomenet:

(...) Vi har ikke folk som står i full mundur, tvert imot, vi skal ikke ha folk i uniform her, og det er ikke sikkert, selv om vi har mye fokus på sikkerhet, vi har likevel ikke de tinga tilrådelig, eller til.., som man har på et politikontor, så det er klart er det ungdommer med, det er ungdommer som dreper...»

Jeg tolker rådgiverne slik at de opplever å mangle formelle rammer for å ivareta de barna som trenger særlige sikkerhetshensyn. Hvis disse rammene ikke er til stede, hvordan blir det da med den sosialfaglige ivaretagelsen av de barna som også har behov for å bli beskyttet mot seg selv?

Jeg har nå presentert mine tematiske funn identifisert gjennom mitt analysearbeid, basert på oppgavens problemstilling. Funnene vil nå bli utdypet og drøftet opp mot aktuell teori og forskning i lys av problemstillingen min i neste kapittel.

5 Drøfting av funn

I dette kapitlet diskuteres hvordan de ovennevnte tematiske funnene kan forstås i lys av teorier om posisjonering og anerkjennelse, samt i lys av oppgavens presenterte forskning og empiri. Perspektivene vil bli løftet inn i en felles diskusjon av hvordan rådgiverne forstår muligheter og begrensninger i ivaretagelsen av mistenkte barn, i et forsøk på å besvare oppgavens problemstilling:

«Hvordan forstår sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus sine muligheter og begrensninger for ivaretagelse av mistenkte barn?»

5.1 Rådgivernes forståelse av egen posisjon som å balansere ulike hensyn

Det første funnet jeg vil drøfte omhandler rådgiverne forståelse av å balansere mellom ulike posisjoner og imellom ulike posisjoner. Dette kan forstås som både selvvalgte og tildelte eller påtvungne posisjoner (Harré & Langenhove, 1998). Den valgte posisjonen ser ut til å bidra til å skape muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Rådgiverne omtalte de oppfattede motsetningsfylte posisjonene som preget av balansering og håndtering av motsetninger og motstridende interesser hos seg selv, barnet og politiet. Motsetningene i posisjonen kan forstås som ytterpunkter mellom to posisjoner de står i. På den ene siden fremstår de på en måte hvor de forsøker å balansere egen posisjon opp mot en avgrensing hvor langt de skal gå inn i noe og ikke. Eksempelvis, hvis de faller for mye inn i politirollen, eller straffesakens posisjon ovenfor barnet, hva skjer da med barnets posisjon? Og på den andre siden; dersom de går for langt inn i den anerkjennende og ivaretagende posisjon, vil de da miste av syne det forhold barnet er hos barnehuset for?

Balanseringen av de ulike posisjonene mellom rådgiverne, politiet og barnet, som nettopp bidrar til rådgivernes forståelse av en posisjon «imellom» kan forstås som noe som skjer innenfor rammene av institusjonelt definerte maktrelasjoner (Levin, 2006; Solheim & Øvreid, 2001). Det kan se ut til at balanseringen mellom hjelp og kontroll er viktige forhold å belyse når posisjoner knyttet til rådgivernes profesjonelle praksis skal forstås. Her vil både individuelle og eksterne faktorer ved rådgivernes praksis spille en rolle. Dette kan utdypes i lys av ulikheter i maktrelasjonen mellom rådgiverne, barnet og politiet som er en del av den diskursive praksisen, og som igjen definerer hvilke posisjoner som er tilgjengelige for

partene (Tunestveit et al., 2021). Når rådgiverne omtaler sin egen posisjon satt i sammenheng med påtalemyndighetens posisjon kan dette forstås som en interaktiv posisjonering. Denne oppstår når rådgiverne tilpasser seg sin egen posisjon i møter med påtalemyndighetens posisjon, som igjen fører til at rådgiverne posisjonerer påtalemyndigheten eller avhører som enerådende når det kommer til straffesakssporet (Davies & Harré, 1990).

Ifølge Toverud (1997) er det ved å plassere seg selv inn i kulturelt tilgjengelige diskurser at en skaper sin posisjon som subjekt i en sosial verden. Slike posisjoneringer pågår kontinuerlig og vil til enhver tid være avhengig både av den aktuelle situasjonens diskursive potensial, og av personens samlede erfaringer som posisjonerende subjekt (Gulbrandsen, 1998, s.33).

Legger man til grunn at rådgiverne må balansere mellom en posisjon som kontrollør i strafferettslig forstand og i politiets interesse på den ene siden, og hjelper av hensyn til barnets interesser og utfra rådgivernes sosialfaglige overbevisninger på den andre siden, kan dette forstås som en utfordring av posisjonen. Hjelp og kontroll er vevd inn i hverandre og kan oppleves krevende for profesjonsutøveren, både faglig og personlig (Skau, 2005). For rådgivernes del kan dette handle om at de både skal forvalte støtte, ivaretagelse og oppfølging, og legge til rette for at bevis i en straffesak skal kunne avdekkes. Skal rådgiverne hjelpe og ivareta kan det virke som en motsetning å skulle bidra inn i et landskap som handler om straff og kontroll. Dette kan minne om et av de spenningsfeltene Levin (2006) skisserer i det motsetningsfylte forholdet mellom hjelp og kontroll. De ytre rammene spiller inn som eksterne faktorer ved rådgivernes praksis her. Rådgiverne oppfattes til å ha en viss frihet til å utforme sin posisjon, samtidig utgjør det å ha flere posisjoner et krysspress. Dette krysspresset kan relateres til spenningsfeltet hjelp og straff/kontroll, som gir rådgiverne den motsetningsfylte posisjonen. Levin (2006) hevder at fagfeltet ikke entydig kan relateres til en dimensjon, synliggjort gjennom dette spenningsfeltet. Å fjerne den strukturelle makten som ligger innebygget i relasjonen mellom rådgiveren og det mistenkte barnet er ikke mulig, men maktforholdene kan bli tilslørt og usynlige hvis rådgiveren ikke er seg bevisst spenningsfeltet da det kan bli enklere å gjøre seksuallovbruddet om til egenskaper ved barnet istedenfor å synliggjøre prosessene. Dette kan medføre at barnets kontekst og nåværende situasjon mistes av syne (Levin, 2006; Kokkin, 2005). Dette kan bety at måten

balanseringen mellom hjelper og kontrollør-posisjonen utføres på, får innvirkning på barnets opplevelse av rådgiverens posisjon i møte med barnet. Rådgiverens posisjon kan forstås i lys av rettighetsanerkjennelsen (Honneth, 2008), gjennom rådgiverens ønske om at barnets rett til å bli respektert som et likeverdig subjekt og rettighetshaver i samfunnet skal ivaretas. Dette kan også tolkes i retning av at rådgiveren trer inn i en «hjelpesposisjon», med ønske om at barnet skal få tilgang til barnehuset. Når rådgiverne opplever å møte en påtalemyndighet som vil dette annerledes, kan deres posisjon betraktes som å stå i et avhengighetsforhold til andre aktører som gir rådgiverne muligheter og begrensninger til å posisjonere seg ivaretagende overfor mistenkte barn (Hollway, 1984; Harré & Langenhove, 1998). Rådgivernes posisjonering av seg selv, innebærer alltid en posisjonering av den andre, gjennom deltagelse i det sosiale fellesskap (Bullough & Draper, 2004 i Söderström, 2020). For å sikre at barna tilbys en koordinert og konsistent tilnærming som anerkjenner både barnas behov og den risiko de kan utgjøre for seg selv og andre, kreves det samarbeid på tvers av fag og instanser (NKVTS, 2017, s. 12). Dette støttes av Vizard (2013) som fastslår at en systematisk og tverrfaglig tilnærming er nødvendig av sikkerhetsmessige årsaker, og for å håndtere avdekking av eventuelle nye overgrep som regelmessig oppstår med denne klientgruppen.

En annen viktig dimensjon knyttet til rådgivernes forståelse av egen posisjon som å balansere ulike hensyn fremkommer også av Barnehus-evalueringen av 2021. Her løftes balanseringen av forholdet mellom barnets behov og hensyn til straffesaken. Rådgiverne var opptatt av dette når det ble snakk om balanseringen av egen posisjon i forhold til straffesakens posisjon. På lik linje med funn i evalueringen, er rådgiverne i min studie bekymret og frustrert over ikke å få gitt et godt nok helhetlig tilbud til barna, i tillegg til at straffesaken gis forrang.

Mitt inntrykk er at det råder en enighet blant rådgiverne om at mistenkte barn trenger barnehusene, men at rådgiverne er prisgitt vurderinger og beslutninger fra påtalemyndigheten, som ikke har barnefaglig/sosialfaglig bakgrunn. Rådgiverne blir her stilt ovenfor balansering av ulike hensyn; barnevennlige hensyn og straffesakshensyn.

Et sentralt aspekt i denne sammenheng handler om rådgivernes særlige kompetanse, som er det neste funnet i oppgaven jeg vil prestere som en del av rådgivernes muligheter for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn.

5.2 Rådgivernes forståelse av egen posisjon som en særlig kompetanse

Min empiri viser at rådgiverne mente de hadde en særlig kompetanse som kunne komme mistenkte barn til gode. Dette kan forstås utfra deres posisjon hvor et særlig blikk for og evnen til å innta barnets perspektiv var fremtredende. Rådgiverne satte ord på dette når de henviste til sin posisjon som noe «imellom» og fremhevet sin særlige kompetanse. De skal ikke overta andres roller eller oppgaver, men heller posisjonere seg som noe i tillegg, et faglig sterkt supplement til andre aktørers posisjoner i møter med mistenkte barn.

Rådgiverne skal inneha særlig kompetanse om seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner (Politidirektoratet, 2016). Vizard (2013) hevder at gjerningspersoner innenfor SSA-spekteret byr på utfordringer for profesjonell intervensjon. Kompleksiteten knyttet til deres behov krever at barna ivaretas av høyt utdannede hjelpere (2013). Dette samsvarer med hva Jensen et al., (2020) fant i sin studie; tematikken og utfordringsbildet til disse barna var krevende for klinikere og andre fagutøvere som blir avhengige av et bredt vurderings- og intervensjonsfokus. NKVTS (2017) påpeker også at flere i hjelpeapparatet beskriver tematikken barn som utfører seksuelle overgrep som utfordrende å arbeide med. Mange opplever å være mindre komfortable med å spørre om overgrepsatferd enn utsatthet. Rådgiverne beskrev dette helt annerledes. De ga tydelig uttrykk for at de var vant til og har god kompetanse til både å snakke om og forholde seg til avvikende seksualitet og overgrepsatferd hos barn. Dette bidrar til forståelsen av at rådgiverne ser ut til å befinne seg i en særlig posisjon på området, og er dermed et interessant funn i min oppgave. Legger man dette til grunn kan rådgiverne ved barnehusene forstås med en særlig kompetanse som danner et solid grunnlag i deres muligheter for å yte sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn.

På bakgrunn av ovennevnte blir det legitimt å stille spørsmål ved mulige konsekvenser for de barna som opplever fravær av barnehus-rådgivere. Her ligger det et potensiale for at rådgivernes posisjon blir «kneblet» av mangel på formelle rammer som tilsier at mistenkte barn skal ha de samme rettighetene som fornærmede barn. Dette kan igjen forstås i lys av Honneths (2008) rettighetsanerkjennelse. I de tilfellene hvor rådgiverne argumenterer for ivaretagelse av et mistenkt barn ved barnehuset og påtalemyndigheten vurderer dette annerledes, kan det oppstå en situasjon hvor rådgivernes anerkjennende posisjon ovenfor barnet blir neglisjert.

Økt oppmerksomhet rettet mot barns kompetanser og legitime stemmer, konkurrerer med barnehusenes mandat. Rådgivernes omtale av at barn er barn og som hovedregel i behov av de samme tiltakene uavhengig av status i en straffesak, bygger opp under denne konkurrerende diskursen. Gjennom rådgivernes posisjonering kan det legges til rette for at mistenkte barn blir forstått og deres følelsetilstander anerkjent slik at barna får muligheten til å skille egne tilstander og behov fra straffesakens interesser. Barnas erfaringer og synspunkter kan bli lyttet til og tatt hensyn til hvis rådgiverne får tre inn i en posisjon hvor de kan gi råd og veiledning i straffeprosessen om hvordan barna bør ivaretas for å sikre deres særlige behov og rettigheter som barn. På denne måten tas en anerkjennelse med utgangspunkt i solidaritet med barnet form, hvor barnet gis sosial verdsetting (Honneth, 2008).

For barnehusenes arbeid med å identifisere egen posisjon i interaksjon med mistenkte barn kan et nyttig analytisk redskap være å ta i bruk de fenomennære og refleksive faktorene ved posisjoneringsteorien som Tunestveit (et al., 2021) beskriver. Dette kan ifølge Tunestveit (et al., 2021) invitere til en relasjonell praksis. Relasjonen og den dialogiske prosessen mellom hjelper og klient er viktig for å muliggjøre endringer (Schibbye, 2009). Det er her rådgivernes særlige kompetanse gjør seg gjeldende igjen. Deres unike blikk for det relasjonelle aspektet i møtet med barnet, basert på en anerkjennende og ikke-dømmende holdning hvor barneperspektivet står sentralt. Ifølge Tunestveit (et al., 2021) påkaller posisjoneringsperspektivet en oppmerksomhet og refleksjon over hvordan ulike aktører posisjonerer seg. Dette kan overføres til posisjonen mellom rådgiverne og det mistenkte barnet. Gjennom å innta et analytisk blikk med økt forståelse for den gjensidige posisjoneringen som skjer mellom barnet og rådgiverne, åpner det seg muligheter til å forhandle frem alternative og mer ivaretagende posisjoner med utgangspunkt i en relasjonell holdning. Tunestveit (et al., 2021) hevder at dette kan inspirere til mer vellykkede ivaretagelsesposisjoner. Dette gir mistenkte barn muligheten til å bli møtt på måter hvor sosialfaglige prinsipper og hensyn gis større plass i barnehusenes praksis.

I dette delkapittelet har jeg belyst at rådgiverne ved barnehuset innehar ulike, men samtidig sentrale posisjoner når det gjelder sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Dette baserer seg på deres faglige bakgrunn og perspektiver, deres særlige kompetanse og deres syn på barnet. Rådgiverne uttaler at det jo er barn de har med å gjøre med særlig trykk på at barn

er barn. Legger man til grunn en slik forståelse av de mistenkte barna, vil man kunne argumentere for å øke mistenkte barns tilgang til barnehusene. I forlengelsen av dette bør det stilles spørsmål ved mulige konsekvenser for de mistenkte barna som opplever fravær av barnehus-rådgiverne. Dette bringer meg over til neste funn som omhandler begrensninger i rådgivernes posisjon.

5.3 Rådgivernes forståelse av egen og barnets posisjon som styrt av formelle rammer

Rådgivernes posisjon preges av føringer, kultur og forventinger, både innad i egen organisasjon og fra samarbeidsaktører på utsiden og fremstår på mange måter som begrensende for rådgivernes posisjon i møte med mistenkte barn. Forventingene består i hvordan rådgiverne skal handle og deres praksis blir avgrenset av summen føringer og forventinger setter knyttet til en bestemt oppgave. Forventingene kommer til uttrykk gjennom de lover, reguleringer og forskrifter som styrer rådgivernes praksis. I tillegg fremstår rådgivernes posisjon som uformell og bestående av sosiale trykk blant annet gjennom andre aktørers forventinger (Aubert, 1979, s. 49, 81, 99, 100 & 101). Solheim og Øvrelid (2001) omtaler hvordan maktforhold og maktutøvelse mellom ulike aktører kan forløpe og forstås som noe som foregår i det skjulte uten at noen stiller spørsmålstegn ved det i det daglige. Slik kan også posisjonen mellom påtalemyndighetens og rådgivernes maktforhold og maktutøvelse ved barnehuset forstås. Det kan se ut til at en viktig del av denne maktkampen kan gå ut på å komme i posisjon til å definere hva som skal være tema for diskusjon, og hva som ikke skal være det. De ulike posisjoner forskjellige fagprofesjoner inntar knyttet til egen kunnskap om barn og barns behov virker også å være styrende for rådgivernes muligheter til å posisjonere seg ivaretagende ovenfor mistenkte barn. Rådgiverne havner i en posisjon hvor kamp med andre parter for å få gjennomslag for sine barnefaglige overbevisninger eller sin situasjonsforståelse blir gjeldende. Solheim og Øvrelid (2001) viser til at i tråd med slik diskusjon blir det relevant å stille spørsmål ved hvem som skal ha enerett til å definere hva som er den beste løsningen i en gitt situasjon. For rådgivernes del blir spørsmålet om hvem som skal ha enerett til å definere hva som er til det enkelte mistenkte barnets beste styrende for deres posisjon. Dersom rådgiverne med deres sosialfaglige kompetanse settes til side til fordel for de politifaglige med særlig kompetanse på straffelovgivning vil dette begrense rådgiverens posisjon i møter med mistenkte barn.

I sammenheng med det ovennevnte så det ut til at rådgivernes klare standpunkt var at disse beslutningene må ha sitt utgangspunkt i hva det enkelte barn er i behov av, utover det som er nødvendig informasjon i straffesaken. Jeg tolket rådgiverne som fortvilte over rammene, de ga uttrykk for et ønske om mer frihet til å velge egen posisjon ovenfor de mistenkte barna. Dette i likhet med hva barnehusevalueringen av 2021 påpeker, at de ansatte er frustrerte og bekymret over utviklingen knyttet til mangelfull ivaretagelse av mistenkte barn.

Rådgivernes uttalelser om at egen posisjon i møter med påtalemyndigheten ikke alltid var lett grunnet motstridende roller og forventinger. Rådgiverne så ut til å vurdere og endre faglige overbevisninger i møte med en virkelighet som stilte andre krav og ytret andre ønsker og behov. Slik endret de også sin posisjon. Dette kom til syne når de omtalte motsetninger i hva de tenkte og ønsket å gjøre, basert på sine barnefaglige overbevisninger og hva de faktisk får gjort.

Rådgiverne kunne altså komme til å oppleve at det ikke er de som sitter med makten over egen praksisutøvelse, men strukturene rundt de eller overordnede rammer som de ikke hadde innvirkning på. Disse perspektivene kan også forstås i lys av en indirekte utøvd makt, eller «makt i det stille» som Solheim og Øvrelid (2010) kaller det. Den blir ofte etablert og utøvd uten diskusjon eller åpen maktkamp, men som et resultat av eksisterende normer og rutiner. Rådgiverne omtaler ulike former for strukturer. Den fysiske eller materielle strukturen når de omtaler lokalitetene til et politihus. Denne fysiske rammen kan være et middel til å bryte ned grenser eller skape barrierer for kommunikasjon. Dette førsteinntrykket det mistenkte barnet møter forteller noe om hva slags type samhandling eller ivaretagelse det blir invitert til (Solheim & Øvrelid, 2019). Strukturmakten rådgiverne til enhver tid står ovenfor er det Thomassen (2006) omtaler som institusjonell diskurs (s. 185). Innenfor barnehusene kan dette forstås som de rammer og føringer som ligger til grunn for barnehusenes virke, og som påvirker rådgivernes muligheter for å yte sosialfaglig ivaretagelse. Etter min vurdering er det nettopp disse strukturelle forholdene som bidrar til å utelukke og marginalisere de mistenkte barna. Rådgivernes maktesløshet settes i spill, og motsetningene i posisjonene oppstår. Rådgiverne får en posisjon preget av avmakt. Den avmektige posisjonen oppstår i det rådgiverne opplever at de ikke kan påvirke eller handle omkring egen situasjon, og sånn sett er prisgitt det påtalemyndigheten har besluttet.

Vi kan her snakke om det Harré og Langenhove (1991) omtaler som en påtvungen posisjon. Påtvungne posisjoner grunnet mandatets rammer og påtvungne posisjoner knyttet til påtalemyndighetens ulike forståelser av, og syn på barnet som avgjørende for barnets posisjon ved barnehuset. Rådgiverne må forholde seg til hva som besluttes av påtalemyndigheten når det gjelder tilgang på barna, samtidig som de har sin oppmerksomhet på barnet og den særlige tilretteleggingen dersom barnet faktisk kommer til barnehuset. Motsetningene kan forstås som en måte rådgiverne uttrykker sine forestillinger om sosialfaglig ivaretagelse i lys av allerede definerte strukturer. NKVTS (2018) påpeker også, i likhet med mine funn, at det bør klargjøres hvilket ansvar rådgiverne ved barnehusene skal ha for oppfølging og behandling av barn som begår straffbare seksuelle handlinger.

De formelle føringene som styrer foresattes posisjon ved barnehusene når eget barn er mistenkt i en straffesak ble også tematisert som en mulig begrensning for ivaretagelsen, sett fra rådgivernes ståsted. I tillegg kan foresattes tilstedeværelse og bistand under avhør av barn innebære både muligheter og begrensninger for barnets egen deltagelse. Noen barn kan oppleve trygghet, mens for andre barn kan foreldres tilstedeværelse begrense eller til og med hindre barnets anledning til å uttale seg fritt. Å få snakke fritt, betyr også at barnet ikke skal manipuleres eller utsettes for unødvendig påvirkning eller press. Voksne barnet er utrygge på, kan derfor ikke være i rommet når barnet skal uttrykke seg. Retten til å uttale seg ikke er knyttet til samtykke fra foreldre eller andre. I kommentarer til FNs barnekonvensjon beskrives det en plikt til:

å legge forholdene slik til rette at de tar hensyn til barnets individuelle og sosiale situasjon, slik at alle barn kan gi uttrykk for sine synspunkter, og de skal sørge for et miljø der han/hun føler seg respektert og trygg når han/hun fritt gir uttrykk for disse synspunktene.

Jensens et al., forskning (2020) viste at foresatte ofte kan være vanskelig å få med på tiltak og behandling, og at de ikke tar inn over seg barnets behov for ivaretagelse og oppfølging. Det kan i lys av disse samlede faktorene se ut til at det er et behov for at barnehusene inntar en mer nyansert holdning til denne praksisen dersom det kan føre til nyanser i barnets posisjon man tidligere ikke har vært oppmerksom på. Dette leder meg over til mitt neste hovedfunn i oppgaven; barnets posisjon.

5.4 Rådgivernes forståelse av barnets posisjon som at barn er barn uavhengig av sine handlinger

Dette funnet handler om hvordan rådgiverne fremsnakket egen posisjon i møter med barna og barnas posisjon i møter med dem, samt deres forståelse av at barn er barn, uavhengig av sine handlinger. Anerkjennelse og relasjoner er helt sentralt for menneskets utvikling (Aamodt, 2004). Dette perspektivet kommer til uttrykk når rådgiverne forteller om sine erfaringer og fortellinger om møter med mistenkte barn, og hvordan deres syn på barna påvirker barnas posisjoner i møte med rådgiverne.

Måten barn blir behandlet på, avhenger av materielle og strukturelle forhold, økonomiske ressurser og prioriteringer, konsekvenser, ofte utilsiktede, av samfunnsendringer og politiske beslutninger veier like tungt, om ikke tyngre (Ericsson, 2009, s. 10). Praksis styres også, bevisst eller ubevisst, av de forståelsene av barn og barndom som til enhver tid er rådende. Rådgiverne ser ut til i stor grad å være styrt av faglige overbevisninger om at mistenkte barn er sårbare barn som trenger ivaretagelse preget av særlig varsomhet og anerkjennelse. Å utvise solidaritet ovenfor barnet betyr å rette oppmerksomheten mot barnet som deltager, og tale på vegne av barnet gjennom barnets egen stemme (Gamst, 2013, s. 28). Når barnet blir sett på som kompetent og betydningsfull vil det kunne bli mindre sårbart ved at dets egne opplevelser og synspunkter kommer frem. Når kunnskap om barnet kommer frem som resultat av barnets egen fortolkning av sin situasjon, ivaretas et profesjonelt og etisk ansvar (s. 29). Hvilke posisjoner barnet kan innta innenfor en viss kontekst bestemmes av kontekstens gjeldende diskurs (Willig, 2001). Når det gjelder barnets posisjon som rettssubjekt, trekker Kjørholt (2004 i Tingstad, 2019, s. 105) frem at FN's barnekonvensjon er et effektivt og nødvendig redskap for å bedre barns livsbetingelser og sikre deres fundamentale rettigheter. Samtidig løfter Kjørholt frem grunnleggende spørsmål knyttet til internasjonale diskurser om barns rettigheter når det gjelder hvordan en forstår og begrepsfester barn som subjekter og begrepet frihet. Kjørholt hevder at universelle diskurser om barns rettigheter ser ut til å mangle begreper og tilnærminger som tar hensyn til barns avhengighet av den kulturelle og politiske konteksten de er del av. Min forståelse av dette innebærer en posisjonering av barnet som en aktør, et helt avgjørende anliggende sett i forhold til oppgavens problemstilling. Honneth (2008) poengterer at respekt for det mistenkte barnet kan forstås som respekt for det mistenkte barnets

rettigheter i praksis. Mangel på rettslig anerkjennelse fører til at en blir fraskrevet sin rettsstatus og rettigheter, og slik ikke blir respektert som en likeverdig borger. Dette kan skade den enkeltes selvrespekt og respekt for andre i samfunnet (Lysaker, 2011).

Respekt for barnets rettigheter medfører en anerkjennelse bestående av en universell likebehandling (Honneth, 2008, s. 117-119; Høilund og Juul, 2015, s. 27; Skjefstad, 2012). Universell likebehandling kan forstås som noe rådgiverne også var opptatt av. De ga klart uttrykk for at mistenkte barn er i behov av flere av de samme tiltakene som de barna som er fornærmet i straffesak. De så dermed ikke ut til å skille i noen særlig grad mellom barn som ofre og barn som utøvere. Dette kan sees i lys av hva NKVTS (2017) påpeker; det er nødvendig med en bred kartlegging av barnets behov, som inkluderer barnets psykologiske fungering, det som ligger til grunn for handlingen, barnets livssituasjon, ressurser, sterke sider og beskyttende faktorer.

Gjennom en sosialkonstruksjonistisk forankring ansees sosiale problemer som skapt av mennesker i en interaktiv prosess, virkeligheten er sosialt konstruert gjennom språket (Thomassen, 2006; Jensen, 2011). Denne tankegangen tilsier at rådgiverne ikke kan møte et mistenkt barn uten å samtidig ta i betraktning den konteksten de omgir seg med.

Rådgiverne må ta inn over seg at egen tilstedeværelse påvirker hva de ser og derav også deres oppfatninger av barnet. Barnet kan altså ikke forstås uten at rådgiverne tar i betraktning den påvirkningen rådgiveren gir barnet med sitt nærvær. Slik er rådgiverne med på å skape barnet de skal forstå. Dette skjer også andre veien. Rådgiverne er ikke upåvirket av det mistenkte barnets påvirkning. Dermed er også barnet medskaper av den sosialfaglige ivaretagelsen som tilbys (Aamodt, 2004). Dette i likhet med Schibbyes (2009) forståelse av barn; barn kan ikke forstås uavhengig av sin sammenheng. Heller ikke de mistenkte barna. Dette er sammenfallende med det NKVTS (2017) påpeker; barn med skadelig seksuell atferd må sees i sammenheng med barnets alder, utvikling, fungering og konteksten den opptrer i.

Ericsson (2009) mener måten barn blir behandlet på, avhenger av materielle og strukturelle forhold, økonomiske ressurser og prioriteringer. Praksis styres også, bevisst eller ubevisst, av de forståelsene av barn og barndom som til enhver tid er rådende. Rådgiverne forstår barnet som sårbar og avhengig. Her fremtrer barnets posisjon, gjennom rådgivernes tilnærming til dem. Det er som om rådgiverne posisjonerer mistenkte barn som enda mer

sårbarere enn de allerede sårbare barna som de er mer vant til å møte, slik også Buseth (2020) og Folkehelseinstituttet (2020) påpeker i sine studier.

Barna blir posisjonert i tråd med tanken om å se og respektere dem som selvstendige individer (Skjefstad, 2012). Folkehelseinstituttet (2020) viser til at det er svært sårbart for et barn å være mistenkt i en straffesak. Disse barna har gjerne andre sårbarheter ved seg i utgangspunktet som gjør dem mer sårbare enn andre allerede sårbare barn. Dette er sammenfallende med hva Nørregaard (2016) også hevder; å være mistenkt for en straffbar handling kan få store konsekvenser for et barn. Barnet må settes i stand til å forstå hva som foregår hos politiet slik at det kan ivareta sitt forsvar i tilstrekkelig omfang. Det må sikres at barnet forstår hva som skjer og hva det kan risikere. I tillegg kan avhørssituasjonen virke skremmende for barnet, hvor det kan oppleve å bli utsatt for press bare fordi barnets og den voksnes posisjon ikke er likeverdig. Dette kan i noen tilfeller føre til at barnet oppfører seg på en måte som gjør at det oppleves som skyldig (Gooch & von Berg, 2019; Larsen, 2016). Her blir den anerkjennende tilnærmingen i møte med det mistenkte barnet igjen aktualisert. Det er nemlig først når anerkjennelsen oppleves at selvtilliten som grunnlag for å handle, kommunisere og ta del i felleskapet kan oppstå (Høilund & Juul, 2015, s. 27).

I det påtalemyndigheten beslutter at barnet i sin sårbare posisjon ikke skal avhøres ved Barnehuset tildeles barnet en annen posisjon. Aamodt (2004) understreker betydningen av en holdning der respekten for menneskets opplevelse er grunnleggende. Mistenkte barn kan ha et særlig behov for å bli møtt med en særskilt kompetanse på dette området. De mistenkte barna har sine utfordringer som gjerne kommer til uttrykk gjennom lav selvtillit og følelse av ikke å ha verdi som person. Dette er et interessant tema, eller rettere sagt er det et spørsmål som ligger under her; hva er det som påvirker påtalemyndighetens syn på barnet når beslutningen skal tas? Er det tilfeldig, er det stigma, er det "klasseforskjeller", er det ikke "nok" å være mistenkt etter straffeloven, må barnet i realiteten også være "verdige" nok for barnehuset? Uansett, når vi snakker om "barnets posisjon", så er det verdt å være oppmerksom på at noen barn kanskje først og fremst blir oppfattet som et kriminelt eller et mistenkt barn. I alle tilfelle er dette noe rådgiverne er oppmerksomme på, som de selv påpeker; dette er først og fremst barn i en sårbar posisjon. Hensynet til barnets beste når det gjelder barn som fornærmede eller vitner vies langt mer oppmerksomhet enn hos de mistenkte barna. Dette påpeker rådgiverne som uheldig, og

trekker paralleller til både nasjonal og internasjonal lovgivning som legger føringer for noe annet. Slik som studien til Buseth (2020) også viser; regelverket i Norge lever ikke opp til internasjonale lover, og regelverket er heller ikke tilpasset mistenkte barn. Ivaretagelsen av mistenkte barn må tilrettelegges på en måte hvor barnet ikke utsettes for tilnærminger som fører til tvunget eller upålitelige tilståelser eller forklaringer (Rachlew, 2021).

Lansdown (1995) hevder at det ikke nødvendigvis alltid bare er en fordel for barn å legge barnets beste til grunn. Prinsippet kan være et kraftfullt verktøy i voksnes hender, som kan bli brukt for å rettferdiggjøre enhver handling og til å overprøve barns ønsker og følelser. I følge Lansdown kan det være vanskelig for voksne å vite hva som faktisk er til det beste for et barn. Dette understreker den kompleksitet som er forbundet med ivaretagelsen av de mistenkte barna, samtidig som det også underbygger betydning av å faktisk la barna bli delaktige i sin egen mistenkte-sak, slik at man i samråd med barna kan definere hva som er til deres beste. Dette kan sees i lys av hva Rachlew (2021) hevder; måten barnet blir møtt på kan få avgjørende betydning for barnets senere holdninger til myndighetene og samfunnet det lever i. Når barnet anerkjennes for hvem det er som individ, hvilke opplevelser det har med seg, samt får hjelp til å se hva som er feil uten å fordømme, kan man arbeide med barnets erkjennelse for hva det har gjort (Nørregaard, 2016). Schibbye (2009) hevder at anerkjennelsesbegrepet innebærer verdsetting av den andre, og en evne til å ta den andres perspektiv, sette seg inn i den andres subjektive opplevelse. Dette kan omsettes til slik som også rådgiverne ønsker å posisjonere seg ovenfor mistenkte barn, som de anerkjennende og ikke-dømmende. Slik kan anerkjennelsen fungere som et bindeledd mellom rådgiveren og det mistenkte barnet. Dette fordi det forutsetter at barnet deltar på linje med rådgiveren. Anerkjennelsen forutsetter barnets selv samtidig som selvet blir til i og med anerkjennelsen. Her blir barnet posisjonert med en identitet som kan skape økt selvbevissthet. Gjennom anerkjennelsen skapes erkjennelse og ny refleksjon som igjen åpner opp for anerkjennelse av den andre. I rådgiverens og barnets anerkjennelse av hverandre er de, med sine opprinnelig ulike posisjoner, deltakere i et felles «sam- skapningsprosjekt» som i seg selv er myndiggjørende for begge parter (Aamodt, 2004, s. 158). Det er først etter en erkjennelse, man er kognitivt i stand til å arbeide med endring. Denne prosessen kan være lang. For å oppnå erkjennelse må barnet være i stand til å påta seg et ansvar for egen delaktighet i en krenkende situasjon. Dette krever at barnet har en

stor trygghet i den voksne som snakker med barnet om situasjonen, og at denne voksne formidler anerkjennelse for de følelser og tanker barnet har for den gitte situasjonen (Nørgaard, 2005). Sagt på en annen måte; posisjonen mistenkte barn tildeles i samfunnet, basert på hvilket syn man har på dem, er av betydning for hvordan de tillegger seg selv mening og betydning i forhold til øvrigheten. Mangel på anerkjennelse i kraft av å være barn kan manifestere seg i form av bevissthetsforstyrrelser som viser det moderne samfunns skrøpeligheit, og peker på den samfunnsmessige ubalansen mellom individuell frihet og sosial anerkjennelse, i henhold til Honneth (2008). Det er forskjell på voksnes og barns erfaringer, deres forståelser av virkeligheten og muligheter til å ta inn over seg sakens alvor og konsekvenser. De samme prinsippene fremkommer også av FHIs rapport (2020) som påpeker at disse barna er de særlige sårbare. I tillegg er anerkjennelseperspektivet særlig relevant når det kommer til det forebyggende aspektet, slik både studien til McKibbin et al., (2017) viser til, og rådgiverne også selv påpeker det.

Et syn på barn som selvstendige individer stiller krav til økt vektlegging av barns rettigheter både i nasjonal og internasjonal lovgivning, samtidig som dette også kan betraktes fra en annen synsvinkel. Brannen og O'Brien (1995) var kritiske til en for ensidig fremheving av barns rettigheter. Dette i likhet med hva Kjørholt (2010) mener om at med rettigheter følger ansvar, og at ansvaret kan bli for stort for det enkelte barn. Barnet må ikke tillegges ansvar som det ikke er modent nok til å håndtere. Ideen om at barnekonvensjonen gir en reell rett til barn som samfunnsborgere problematiseres også av Kjørholt (2010). I konvensjonen blir det lagt vekt på barns medvirkning og deltakelse, samtidig som barn ikke har noen politiske rettigheter. Ifølge Kjørholt (2010) bør en grunnholdning være at man tenker på barn som likeverdige og kompetente, samtidig som man tar hensyn til barnets modenhet og alder. Innenfor en slik diskurs mener jeg at behovet for ivaretagelse og tilrettelegging for barn mistenkt for seksuallovbrudd utmerker seg. Diskursen om barns rett til deltakelse og barns rett til beskyttelse kan forstås som et dilemma rådgiverne til stadighet beskjeftiget seg med. Barnet er i behov av en anerkjennende tilnærming som blir tilpasset det enkelte barnets særlige behov, og her må det tas høyde for hva barnet faktisk er i stand til å forstå. Funnene i Buseths (2020, s.3) studie viste at mange av barna ga inntrykk av at de forsto rettighetene som mistenkt i mye større grad enn det som viste seg å være tilfelle.

Rådgivernes barneperspektiv var særlig fremtredende i deres oppmerksomhet rettet mot å ivareta barnets beste. En vurdering av barnets beste må sees i lys av barnets eget perspektiv og i et barneperspektiv (Brottveit, 2003). Et barneperspektiv inkluderer rådgivernes egen fortolkning av barnets livsverden (Gamst, 2013). I saker hvor barn er mistenkt kan det synes vanskeligere å inkludere barnets eget perspektiv da barnet befinner seg i en posisjon hvor det har begrenset anledning til å påvirke sin posisjon grunnet status i en straffesak. Ut fra min fortolkning har rådgiverne behov for inngående informasjon om barnet og barnets tålegrense for å kunne tilrettelegge for god ivaretagelse. Det fremstår derfor som et paradoks at det i saker som omhandler mistenkte barn er de sakene hvor rådgiverne vet minst om barna. Nilsen (2002 i Sandbæk, 2004, s. 107) har påpekt at barns kompetanse kan skjules og kontrolleres eller anerkjennes og uttrykkes. utfordringen, både for praksis og forskning, er å legge til rette slik at barn kan bli anerkjent for sin kompetanse, samtidig som deres sårbarhet og behov for omsorg ivaretas.

For å beskrive den «tilfeldige» praksisen når det kommer til ivaretagelse av mistenkte barn ved barnehusene, henviste rådgiverne til diskusjoner og tradisjoner internt. Forklaringene, til forskjell fra de faglige begrunnelsene, handlet om manglende tradisjoner ved barnehusene for å inkludere mistenkte barn i arbeidet og praktiske hindringer som mangel på tid og tilgjengelighet samt egnede lokaler. Rådgiverne satte ord på at flere av de mistenkte barna er i behov av særlige sikkerhetstiltak under besøket på Barnehuset, og at dette er ikke barnehusene nødvendigvis rigget for. Samtidig som det altså forekommer avvik fra denne posisjoneringen både i verbale utsagn og praksisformer. Denne variasjonen i utsagn, forståelser og praksis matcher godt med det sosialkonstruksjonistiske perspektivet om at det alltid er flere måter å forstå og tilnærme seg et hvert fenomen og situasjon (Kopperud, 2007).

5.5 Oppsummering

Jeg har nå drøftet mine tematiske funn i tilknytning til hvordan sosialfaglige rådgivere ved Statens barnehus forstår sine muligheter for ivaretagelse av mistenkte barn, i lys av posisjoneringsteori og teori om anerkjennelse.

Drøftingen baserer seg i stor grad på å belyse hvordan rådgiverne styres av ulike posisjoner som er konstruert i form av flere motstridende og ikke-motstridende stillinger (Jørgensen &

Phillips 1999). Jeg har vist at dette kan handle om rådgivernes særlige fagintegritet på den ene siden og påtalemyndighetens på den andre siden. Disse stillingene kan føre til konflikt mellom rådgiverens posisjoner, som reiser dilemmaer i deres yrkesutøvelse og som setter den sosialfaglige ivaretagelsen av barna på prøve. Videre har jeg stilt spørsmålsteget ved ulike måter å definere mistenkte barn på som grunnlag for beslutninger som tas knyttet til barna og hvordan de formelle rammene og føringene kan forstås.

Jeg vil nå gå over til å presentere implikasjoner for praksis basert på den forståelse jeg har av mine tematiske funn.

5.6 Implikasjoner for praksis

Funn fra denne studien støtter at mistenkte barn har krav på å bli behandlet på lik linje med andre barn i samfunnet. Det blir derfor viktig i tiden fremover å tillegge mistenkte barns posisjon større vekt i prosesser som omhandler dem, slik at barnevennlige prosesser som ivaretar det enkelte barnets grunnleggende rettigheter sikres. Først og fremst vil dette kreve at mistenkte barn anerkjennes på lik linje med fornærmede barn, hvor de betraktes som særlig sårbare med rett til beskyttelse, omsorg og deltakelse. Utfra en slik forståelse og i henhold til nasjonal og internasjonal lovgivning bør mistenkte barn innlemmes i barnehusenes retningslinjer.

Et annet relevant område som bør påpekes er betydningen av rådgivernes posisjon ovenfor de mistenkte barna. Deres forståelse av og holdning om at også disse barna skal bli møtt med anerkjennelse og i tråd med hva som er det enkelte barns beste skaper argumenter for at rådgiverne bør tillegges en mer sentral posisjon når det kommer til beslutninger om hvorvidt mistenkte barn skal til barnehuset eller ikke. Rådgiverne kan tilby mistenkte barn en mulighet til å bli lyttet til av kvalifiserte sosialarbeidere med særlig kompetanse til å ivareta barneperspektivet. I tillegg styres rådgivernes posisjon av forhold som omhandler hjelp og korrigerende, uten moralisering. Gjennom å bringe mistenkte barn til barnehusene for tilrettelagt ivaretagelse kan en annen tilgang til barnas verden sikres enn om de kun er symbolsk til stede, eller avhøres utenfor de trygge rammer som barnehusene kan tilby. Dette kan igjen føre til en anerkjennelse av barna slik rådgiverne representerer den, som kan være av avgjørende betydning for barnets selvtillit, selvaktelse og egenverdi. I et samfunnsøkonomisk perspektiv bør dette være i alles interesse. Barnets posisjon som barn

bør veie tyngre enn posisjonen som mistenkt når spørsmål om ivaretagelse ved barnehusene aktualiseres.

I tillegg bør det tas nærmere stilling til foresattes roller når mistenkte barn skal til et barnehus. Hvordan foresattes tilstedeværelse og involvering knyttet til barnets møte med barnehusene påvirker barnets posisjon og mulighet til å uttale seg fritt om både egne utførte handlinger og eventuelle egen-opplevde krenkelser bør debatteres i større grad enn i dag.

Ovennevnte implikasjoner vil trolig innebære økt tids- og ressursbruk, behov for kompetanseutvikling, ressurstilgang, (om) prioritering av oppgaver, eller til og med tilføyelse av nye oppgaver og videreutvikling av gode samarbeidsrelasjoner med andre instanser som har ansvar for de samme barna. Skal man sikre ivaretagelse både av barnas særlige behov og eventuelle sikkerhetshensyn, vil dette også kreve en fysisk ominnredning av deler av barnehusene.

6 Oppsummering og avslutning

Mitt utgangspunkt for denne undersøkelsen var en hypotese om at sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn ved barnehusene i Norge baseres på tilfeldigheter. Sentralt her står faktum om at ivaretagelse av mistenkte barn ikke er en del av barnehusenes mandat.

Jeg ønsket derfor å undersøke nærmere hvordan barnehusene, gjennom sine rådgivere møter mistenkte barn med særlig oppmerksomhet på barneperspektivet.

Rådgivernes fortellinger handlet om hvordan de forstod sine posisjoner i møte med mistenkte barn på egen arbeidsplass og ellers i egen organisasjon. Min forståelse av hvordan temaene gjorde seg gjeldende, og hva slags betydning de så ut til å ha for rådgivernes praksiser er blitt presentert i hvert sitt delkapittel med følgende titler:

1. Muligheter i rådgivernes posisjon
2. Begrensninger i rådgivernes posisjon
3. Barnets posisjon

Disse tematiske funnene er presentert og deretter drøftet i lys av anerkjennelsesteori og posisjoneringsteori, samt teori og forskning relevant for oppgavens problemstilling. Slik er også oppgavens problemstilling forsøkt besvart.

På lik linje med de fleste studier har også denne studien svakheter ved seg som jeg nå vil vie særlig oppmerksomhet, før jeg avslutter:

6.1 Svakheter ved studien

Jeg har valgt et kvalitativt design for oppgaven og en sosialkonstruksjonistisk vitenskapsteoretisk forankring som gir et bilde av noen få rådgiveres forståelser av oppgavens tema. Da mitt formål har vært å innhente dybdekunnskap om oppgavens tematikk, anså jeg kvalitativ metode som særlig egnet, noe jeg argumenterte videre for i metodekapittelet mitt. Gjennom å samle rådgivere som har erfaringer med det sosiale fenomenet jeg ville studere ble kunnskap skapt i møtet mellom rådgiverne, i tråd med en sosialkonstruksjonistisk forståelsesramme. Her vil det ikke være en sannhet, men flere sannheter side om side, slik de er erfart av rådgiverne selv i deres naturlige kontekst. Den

enkelte rådgiver som har bidratt med empiri til oppgaven har ulike erfaringer med barnegruppen, og barnehusene samlet sett har også ulike erfaringer. Dette innebærer at den «virkelighet» som er lagt til grunn i oppgaven er lokal, basert på ulike oppfatninger hos ulike rådgivere av det samme fenomenet. Slike studier gir verken løsninger eller entydige svar som praksisfeltet ofte ønsker, men tvert om kompliserer og tegner et bilde av praksis som komplekst. Likevel har jeg dristet meg til å komme med noen indikasjoner eller implikasjoner til praksisfeltet. Utvalget er lite og kan selvsagt ikke generaliseres. Det er mulig at andre barnehus ville sagt noe annet, basert på andre erfaringer, forståelser og perspektiver, som kunne gitt meg andre funn. Rådgiverne og deres handlinger sees likevel i lys av å inngå i en større helhet, og av den konteksten de er en del av. I forskerrollen har jeg derfor forsøkt å fortolke rådgiverne på en måte som virker mest mulig treffende. Samtidig tenker jeg at funnene i denne oppgaven kan gi noen indikasjoner på hvordan et utvalg barnehus-rådgivere i Norge forstår masteroppgavens tematikk og fenomen som sådan.

Jeg har valgt ikke å inkludere mistenkte barn direkte inn i studien. Å inkludere dem som informanter ville trolig gitt en annen forståelse av rådgivernes posisjoner i møte med dem, enn slik rådgiverne selv forstår dette. Samtidig har oppgaven slått fast at mistenkte barn både er mindreårige og særlige sårbare. Å innlemme dem i oppgaven ville dermed båret med seg utfordringer og implikasjoner av både faglig og etisk karakter. Når det er sagt betyr ikke det at deres stemme er viktig i denne sammenheng, og er definitivt noe fremtidig forskning bør rette sin oppmerksomhet mot.

Etterord

Gjennom arbeidet med masteroppgaven har jeg blitt ytterligere oppmerksom på hvordan praksisen rundt mistenkte barn kan være både komplisert og kompleks.

Jeg sitter samtidig igjen med en del spørsmål etter å ha gjennomført denne oppgaven. Et spørsmål er i hvilken grad barns posisjon som kompetente og legitime deltakere i eget liv og deres rettigheter etter å ha begått lovbrudd, har vunnet innpass i barnehusenes holdninger. Og hvordan hensynet til barnets beste vektes i de beslutninger som tas når barn mistenkes for seksuallovbrudd.

Til mitt neste spørsmål, som kanskje er det viktigste:

Hva ville de mistenkte barna selv ha sagt - hvis de fikk bestemme egen ivaretagelse?

Dette mener jeg fremtidig forskning bør sette søkelys på, eventuelt underordnet; hvordan oppleves barnehusenes ivaretagelse av mistenkte barn på kort og lang sikt, basert på barnas egne erfaringer. Allerede ivarettatte mistenkte barn kan bidra til å identifisere belastninger og ressurser av betydning for deres videre utvikling, med overføringsverdi til ivaretagelse av andre mistenkte barns situasjon.

Litteraturliste

- Amundsen, H.M. (2003). Det sosialt konstruerte barnet. I S. Sagberg & K. Steinholt (Red.), *Konstruksjoner av barn og barndom* (s. 44-63). Universitetsforlaget.
- Andersen, L. C. (2019). Mellomromsarbeid: om barnehusrådgiveres arbeidspraksiser. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt & S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak* (s. 178-193). Universitetsforlaget.
- Andersen, T. (2006). Reflekterende samtaler; min versjon. I H. Eliassen & J. Seikkula (Red.), *Reflekterende prosesser i praksis. Klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning* (s.33-51). Universitetsforlaget.
- Andenæs, A. (2000). Generalisering: Om ringvirkninger og gjenbruk av resultater fra en kvalitativ undersøkelse. I H. Haavind (Red.), *Kjønn og fortolkende metode: metodiske muligheter i kvalitativ forskning* (s.287-321). Gyldendal Akademisk.
- Aakvaag, H., F., Thoresen, S., & Øverlien, C. (2016). Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering. I C. Øverlien, M. I Hauge, & J-H., Schultz (Red.), *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 265-280). Universitetsforlaget.
- Aubert, V. (1979). *Sosiologi 1: Sosialt samspill* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Bakketeig, E., Berg, M., Myklebust, T. & Stefansen, K. (2012). *Barnehusevalueringen 2012. Barnehusmodellens implikasjoner for politiets arbeid med fokus på dommeravhør og rettsmedisinsk undersøkelse*. (PHS Forskning 2012:6).
- Bakketeig, E., Stefansen, K., Andersen, L.C. & Gundersen, T. (2021). *Evaluering av Statens barnehus 2021* (NOVA Rapport 12/21). Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, OsloMet (oda.oslomet.no).
- Barnekonvensjonen. (1991). *FNs Barnekonvensjon*
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/sok?q=barnevernloven>

- Bendiksby, O.H. (2008). Å forstå unge overgripere: Tilknytningsstrategier og utviklingshistorie. *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 45(6), 735-738.
- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books.
- BLD. (2014). *Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)*. Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/strategi_overgrep_m.bokmerker_revidert.pdf
- Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M. & Robson, K. (2001). *Focus Groups in Social Research*. Sage.
- Brannen, J. & O'Brien, M. (1995). Childhood and the sociological gaze: Paradigms and Paradoxes. *Sociology*, 29(4), 729-737.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bremnes, T. (2009). *Seksuelle overgrep fra kvinner*. [Masteravhandling i kriminologi]. Institutt for kriminologi og rettssosiologi. Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22585/97026.pdf?sequence=1>
- Brottveit, G. (2013). Barnets beste: En fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst. *Fontene Forskning*, 13(1), 18-31.
- Bruner, J. (1987). Life as narrative. *Social Research*, 54(1), 11-32.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4. utg.). Oxford University Press.
- Burr, V. (2003). *Social Constructionism* (2.utg.). Routledge.
- Buseth, S. (2020). *En studie av 15 år gamle barn og deres forståelse av mistenktes rettigheter i politiavhør* [Masteroppgave, Politihøgskolen]. PIA – Politihøgskolens institusjonelle arkiv. <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2684018>

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. utg.). Los Angeles: SAGE.

Davies, B. & Harré, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), 43-63.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Ericsson, K. (2009). *Samfunnets stebarn*. Universitetsforlaget.

Eriksen, R. E. (2007). *Hverdagen som langtids sosialklient: Mestring i et (bruker)medvirkningsperspektiv* [Doktorgradsavhandling, NTNU]. NTNU Open.

<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2479535>

Finkelhor, D. (2009). The prevention of childhood sexual abuse. *The future of Children*, 19(2), 169-194.

Flack, J. (2019). Oppfølging av og ansvar for barn med problematisk eller skadelig seksuell atferd. [Masteroppgave, Nord Universitet]. Nord Open Research Archive.

<https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/handle/11250/2645177>

FO (2019). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleier og velferdsvitere. <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Folkehelseinstituttet. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering* (Rapport 2020). FHI.

<https://www.fhi.no/contentassets/9edd82a6bff54e488870e612131bb242/barn-unge-og-kriminalitet-2020.pdf>

Forandringsfabrikken (2020). *SINT UTENPÅ VONDT INNI til politikere politi skole barnevern BUP*. Forandringsfabrikken. <https://forandringsfabrikken.no/rapport-sint-utenpa-vondt-inni-2020/>

- Forandringsfabrikken (2021). *Ikke slem - det handler om noe*. Forandringsfabrikken.
<https://forandringsfabrikken.no/rapport-ikke-slem-det-handler-om-noe/>
- Fornes, I. (2014). Barn på tiltalebenken. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 12(1) 1-4. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-9553-2014-01-01>
- Forskrift om tilrettelagte avhør (2015). *Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør)* (FOR-2015-09-24-1098) Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>
- Foucault, M. (1999). *Diskursens orden*. (1.utg.). Spartacus forlag A/S.
- Gamst, K. (2013). *Profesjonelle barnesamtaler - å ta barn på alvor* (2.opplag). Universitetsforlaget.
- Garsjø, O. (2003). *Sosiologisk tenkemåte – en introduksjon for helse- og sosialarbeidere* (2.utg 2001, 3.opplag). Universitetsforlaget.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Anchor Books.
- Gooch, K. & von Berg, P. (2019). What Happens in the Beginning, Matters in the End: Achieving Best Evidence with Child Suspects in the Police Station. *Youth Justice*, 19(2), 85-101.
- Gulbrandsen, L.M. (1998). *Barns dagligliv. En kulturpsykologisk studie av jenter og gutters utvikling*. Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, L.M. (2016). Kulturpsykologiske tilnærminger til barns utvikling. I L.M. Gulbrandsen (Red.), 2016 *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver* (2.utg., s. 259-284) Universitetsforlaget.
- Hackett, S. (2014) Children and Young People with Harmful Sexual behaviours. I Hackett, S (Red.), *Children Behaving Badly?: Peer Violence between Children and Young People* (s. 121-135). Durham University.
- Haliker, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Halvorsen, K. (1989). *Å forske på samfunnet*. Bedriftsøkonomenes forlag.

Harré, R. & Langenhove, I.v. (1991). Varieties of positioning. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 21(4), 393-407.

Harré, R. & Langenhove, I. v. (1998). Positioning theory. Blackwell.

Harré, R. & Langenhove, I.v. (1999). The dynamics of social episodes. I R. T. Harré & L.van Langenhove (red.), *Positioning theory. Moral contexts of intentional action* (s. 1-13). Blackwell.

Harré, R., Moghaddam, F.M., Cairnie, T.P., Rothbart, D. & Sabat, S.R. (2009). Recent Advances in Positioning Theory. *Theory & Psychology*, 19(1), 5-31.

Holt, T., Nilsen, L.G., Moen, L.H & Askeland, I.R. (2016). *Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep. En nasjonal kartleggingsundersøkelse.* (Rapport 6/2016). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

<https://www.nkvts.no/rapport/behandlingstilbudet-til-barn-som-er-utsatt-for-og-som-utover-vold-og-seksuelle-overgrep-en-nasjonal-kartleggingsundersokelse/>

Hollway, W. (1984). Gender Difference and the Production of Subjectivity. I J. Henriques, W. Hollway, C. Urwin, L.Venn & V. Walkerdine (Red.), *Changing the Subject: Psychology, Social Regulation and Subjectivity*. Methuen.

Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse*. Pax forlag A/S.

Høilund, P. og Juul, S. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. (2.utg., 2.opplag). Hans Reitzels forlag.

Ingues, E.K., & Kleive, H (2011). *I møte med unge overgripere*. Gyldendal akademisk.

James, A. & James, A.L. (2004). *Constructing Childhood; Theory, Policy and Social Practice*.

James, A. & Prout, A. (1997). *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*. Psychology Press.

Jensen, M., Garbo, E., Kleive, H., Grov, Ø. & Hysing, M. (2016). Gutter som utøver skadelig seksuell atferd i Norge. En deskriptiv studie fra klinikken. *Tidsskrift for Norsk psykologiforening*, 53 (5) 366-375.

Jensen, M., Smid, S.C, & Bøe, T. (2020) Characteristics of adolescent boys who have displayed harmful sexual behaviour (HSB) against children of younger or equal age. *al. BMC Psychology*, 2020 (8), 121 (2020) <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00490-6>

Johannessen, A., & Tufte, P.A. (2002). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.

Jørgensen, M. W & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Samfundslitteratur, Roskilde Universitetsforlag.

Kjellgren, C. (2009). *Adolescent Sexual Offending: prevalence, risk factors and outcome*. [Doktorgradsavhandling, Lund University]. Research Portal Lund University. <https://portal.research.lu.se/en/publications/adolescent-sexual-offending-prevalence-risk-factors-and-outcome>

Kleive, H. (2016). Barn som forgriper seg på barn. *Tidsskrift for Norsk psykologiforening*. 53 (11) 912-918.

Kleive, H. & Garbo, E. (2015). *Barn og unge med upassende seksuell atferd eller som har begått seksuelle overgrep. Telefonkonsultasjoner med behandlingsapparatet: V27s erfaringer gjennom 9 år (V27 Rapport)*. Hospitalet Betanien. <https://betaniensykehus.no/Documents/V27/v27-rapport-telefonkonsultasjoner.pdf>

Klevan, T. (2017) *The importance of helpful help in mental health crises: Experiences, stories, and contexts – A qualitative exploration* [Doktorgradsavhandling, University of South-Eastern Norway]. USN Open Archive <https://hdl.handle.net/11250/2436527>

Kripos (2017). *Mindreårige anmeldt for voldtekt i 2016*. https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/mindrearige-anmeldt-for-voldtekt-i-2016_web.pdf

Kruse, A. E. (2011). *Unge som begår seksuelle overgrep*. (NKVTS Rapport) Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/Unge-som-begaar-seksuelle-overgrep2011.pdf>

Kokkinn, J. (2005). *Profesjonelt sosialt arbeid* (2. utg.). Universitetsforlaget.

- Kopperud, E. (2007). Barn på familiekontor...? Om familieterapeuters håndtering av barneperspektivet når foreldre ber om hjelp etter samlivsbrudd. [Masteroppgave, VID Vitenskapelige høyskole]. VID: Open. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98151>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvale, S. (1996). *Inter Views. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Sage.
- Lamb, M. & Sim, M. (2013). Developmental Factors Affecting Children in Legal Contexts. *Youth Justice*, 13(2), 131-144.
- Larsen, M. Y. (2016). Rettigheter for barn i konflikt med loven. I E. S. Kjørholt, N. Høstmælingen & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen Barns rettigheter i Norge* (3. utg., s. 146-164). Universitetsforlaget.
- Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2015). *En bok om oppvekst: samfunnsfag for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.
- Levin, Irene (2006). *Hva er sosialt arbeid*. (2.opplag). Universitetsforlaget.
- Lid, I.M., & Rugseth, G. (2019) Samproduksjon av kunnskap i forskning: noen forskningsetiske refleksjoner. I Askheim, O.P., Lid, I. M., og Østensjø, S. (Red.), *Samproduksjon i forskning. Forskning med nye aktører* (s. 163-195). Universitetsforlaget.
- Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme. Teorier og tradisjoner*. (1.utg.). Fagbokforlaget.
- Lov om endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner) (2015) (LOV-2015-09-04-87) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2015-09-04-87>
- Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. (2.utg.). Universitetsforlaget.
- McKibbin, G., Humphreys, C. & Hamilton, B. (2017). «Talking about child sexual abuse would have helped me». Young people who sexually abused reflect on preventing harmful sexual behavior. *Child Abuse & Neglect* 70, 210- 221.

Medalen, S.G. (2017, 16.september). Når et barn blir mistenkt for voldtekt, er det ingen krav til politiet om hvordan det skal avhøres. Kripos frykter det kan få alvorlige konsekvenser.

Dagbladet. <https://www.dagbladet.no/nyheter/nar-et-barn-blir-mistenkt-for-voldtekt-er-det-ingen-krav-til-politiet-om-hvordan-det-skal-avhores-kripos-frykter-det-kan-fa-alvorlige-konsekvenser/68699327>

Morgan, D.L & Hoffman, K. (2018). *Focus groups* I U. Flick (Red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection* (s. 250 - 263). SAGE Publications Ltd.

Mossige, S., & Stefansen, K. (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporderingsstudie blant avgangselever i videregående skole*. (NOVA Rapport 5/16). Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5104>

Myhre, J.E. (2003). *Hva mener vi når vi snakker om barn?: kategorier og metaforer*. I E. Benum (Red.), 2003. *Den mangfoldige velferden; festskrift til Anne-Lise Seip*. Gyldendal Akademisk.

Myhre, M., Thoresen, S. & Hjemdal O.K (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten. En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer*. (NKVTS Rapport 1/2015). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-voldtekt-i-oppveksten-en-nasjonal-intervjuundersokelse-av-16-og-17-aringer/>

NESH (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. www.etikkom.no

NICE (2016). *Harmful sexual behaviour among children and young people*. NICE Guideline. <https://nice.org.uk/guidance/ng55>

NOVA. (2021, 15.september). *Hvorfor øker ungdomsvolden*. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/hvorfor-oket-ungdomsvolden>

Nørregaard, M. (2016). *Børnevenlig rettspleje. Børns menneskerettigheter i rettsplejen* (1.utg.). Karnov Group.

NKVTS (2017). *Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd – kunnskap og erfaringer fra de nordiske landene og Storbritannia – forslag til en*

landsdekkende struktur (Rapport nr 1/2017).

https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/03/NKVTS_Rapport_1_2017.pdf

NKVTS (2018) *Også disse barna beste. Kommunalt barneverns arbeid med barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd* (Notat nr.1/2018).

https://www.nkvts.no/content/uploads/2018/09/NKVTS_Notat_1-18.pdf

Nørsgaard, B. (2005). Axel Honneth og en teori om anerkendelse. *Tidsskrift for Socialpædagogik* (16), 63-70.

O'Mahony, B. & Smith, K. (2018). Vulnerability and criminal investigations. I A. Griffiths & R. Milne (Red.), *The psychology of criminal investigation* (s. 91-113). Routledge.

Politidirektoratet, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet & Helsedirektoratet (2016). Felles retningslinjer for Statens barnehus. <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/medisinske-undersokelser-i-statens-barnehus/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf/> /attachment/inline/ccd68658-83ee-4cb3-9de2-8b176d180276:fd523332b09f0cf76d7b991e57dcf8da6a8c1d24/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf

Politidirektoratet (2019). *Statens barnehus Årsrapport 2018*. Politidirektoratet.

<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/statens-barnehus/statens-barnehus---arsrapport-2018.pdf>

Potter, J. (1996). *Representing reality: Discourse, rhetoric and social construction*. Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781446222119>

Prout, A. (2008). Culture-Nature and the Construction of the Child. I K. Drotner & S. Livingstone (Red.), *International handbook of children, media and culture* (s. 21-35). Sage.

Rachlew, A. (2021). *Avhør av mistenkte barn: Silje-saken – en kritisk analyse PIA*: Politihøgskolens institusjonelle arkiv. <https://hdl.handle.net/11250/2833034>

Prop.12S. (2016-2017). *Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-12-s-20162017/id2517407/>

- Rich, P. (2011). Understanding, assessing, and rehabilitating juvenile sexual offenders, (2.utg.). Wiley.
- Rasborg, K. (2013). Sosialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I K. Rasborg, L. Fuglsang & P.B. Olsen (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskabene: På tværs af fagkulturer og paradigmer* (3.utg., s.403-438). Samfundslitteratur.
- Ryan, G., Myoshi, T.J, Metzner, J.L, Krugman, R.D., Fryer, G.E. (1996). Trends in a national sample of sexually abusive youths. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 1996. 35(01) 17-25
- Sagatun, S. (2005). *Vanlig og uvanlig. Miljøarbeid hjemme med 14-18 åringer*. [Doktorgradsavhandling, NTNU] NTNU Open. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267632>
- Sandbæk, M. (2004). Barn i hjelpeapparatet – kompetente og sårbare aktører. *Nordisk sosialt arbeid*,2(24) 98-109.
- Schibbye, A.L.L. (2009). *Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Skau, G.M. (2005). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. (3.utg.). Cappelen Akademisk Forlag.
- Skjefstad, N. (2012). Brukermedvirkning sett i et anerkjennelsesteoretisk perspektiv. I A.G. Janssen & I.M. Tronvoll (Red.), *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (1.utg., s. 54-67). Universitetsforlaget.
- Skevik, A. (2004). The New Family's Vulnerable Vanguard: Child Maintenance Reform in Norway. *Social Policy and Society*, 3(01), 11-19. DOI:[10.1017/S1474746403001453](https://doi.org/10.1017/S1474746403001453)
- Solheim, S. (2017, 13.april) *Barneombudet: – Sikta barn er også sårbare, og må avhøyrast på barnehus*. Nr.no. [https://www.nrk.no/norge/barneombudet - -sikta-barn-er-ogsaa-sarbare -og-ma-avhovrast-pa-barnehus-1.13473261](https://www.nrk.no/norge/barneombudet--sikta-barn-er-ogsaa-sarbare-og-ma-avhovrast-pa-barnehus-1.13473261)
- Solheim, L.J. & Øvrelid, B. (2001). Makt og medverknad. I L.J. Solheim, Liv Janne & B. Øvrelid (Red.), *Samhandling i velferdsyrke* (1.utg., s. 131-155). Vigmostad & Bjørke AS.

- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforlaget.
- Steinholdt, K. & Øksnes, M. (2003) «Stop making sense!» Perspektiver på barn og barndom. I S. Sagberg & S. Steinholt (2003). *Konstruksjoner av barn og barndom*. (s. 19-44). Universitetsforlaget
- Straffeprosessloven (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (2015) LOV-1981-05-22-25. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=Straffeprosessloven>
- Storhaug, A.S. (2015). *Barnevernets forståelse av farskap*. [Doktorgradsavhandling, NTNU]. NTNU Open <http://hdl.handle.net/11250/282443>
- Syrstad, E. (2020). «Å forstå det uforståelige» *Møtet mellom foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn, familievernet og barnevernet*. [Doktorgradsavhandling, VID Vitenskapelige høyskole]. VID Brage Unit <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2727063/Syrstad%2bavhandling.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Söderström, K. (2020). Bekymring for det ufødte liv og omsorgsovertakelse ved fødsel. Posisjoner, verdikonflikter og spenninger i tverrfaglig arbeid. I H. Nordby & A. Halså (Red.), *Verdier i barnevern* (Kap 7, s.131-151). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.103.ch7>
- Sølvberg, E. (2008). *Politikk og menneskerettigheter*. Fagbokforlaget.
- Sæterstrand, T.M. (2007). Forskningsetiske betraktninger rundt kvalitativt fokusgruppeintervju med sårbare personer. I N. Gilje & S. Ingebrigtsen (Red.), *Vitenskapsteoretiske essays i tilknytning til forskningsprosjekter*. Handelshøgskolen i Bodø. S. 1-16.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4.utg.). Fagbokforlaget.
- Thrana, H.M. (2015). *Kjærlighet og sosialt arbeid. En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis*. [Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Innlandet]. INN Høgskolen i Innlandet. <http://hdl.handle.net/11250/282419>

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.

Tiller, P.O. (1991). "Barneperspektivet": om å se og bli sett. *Barn* (01), 72-77.

Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.

Toverud, R., Thorsen, K., Gulbrandsen, L.M., Andenæs, A., Hjort, H., Jensen, T.K., & Ulvik, O.S. (2002): Kulturpsykologi – utgangspunkt, mål og framkomstmidler. I K. Thorsen & R. Toverud (red.), *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp* (s 17-33). Universitetsforlaget.

Tunestveit, M., Mæhle, M., Ulvik, O. S. (2021). Deltaking i barnevernet - ein analyse av ungdomar sine forteljingar i lys av posisjoneringsteori. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98, 4-19. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-02>

Vizard, E. (2013). Practitioner Review; The victims and juvenile perpetrators of child sexual abuse – assessment and intervention. *Journal of child psychology*, 54 (5) 503-515
[10.1111/jcpp.12047](https://doi.org/10.1111/jcpp.12047)

Vorland, N., Selvik, S., Hjorthol, T., Kanten, A. B., & Blix, I. (2018). *Tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd*. (Rapport 3). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/rapport/tverretatlig-samarbeid-om-barn-og-unge-med-problematisk-eller-skadelig-seksuell-atferd/>

Willig, C. (2001). *Qualitative Research in Psychology. Adventures in theory and method*. Open University Press.

Vedlegg

Invitasjon til deltagelse i prosjektet (Vedlegg 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet:

Når mistenkte barn også er krenkede barn –om muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn ved de statlige barnehusene i Norge.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan barnehusenes mandat fremmer og hemmer god sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål:

Formålet med masteroppgaven er å undersøke muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn ved norske barnehus. Forskningsprosjektet er en masteroppgave, og bakgrunnen for at mistenkte barn ikke er omfavnet av Barnehusenes mandat vil stå sentralt. Ditt bidrag til prosjektet kan føre til økt kunnskap i saker som omhandler mistenkte barn. Spørsmål som vil bli stilt er blant annet hvordan den sosialfaglige ivaretagelsen beskrives med utgangspunkt i barnehusets mandat, og hvilke forestillinger barnehusansatte har rundt praktiseringen av mandatet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Førsteamanuensis Ellen Syrstad ved VID er veileder og prosjektansvarlig.

Jeg, Maria Machholm, er masterstudent ved master i sosialt arbeid ved VID. Dette er mitt masterprosjekt. Jeg er barnevernspedagog og jobber som fagleder i Frogn barneverntjeneste. For øyeblikket er jeg frikjøpt av Bufdir for å bidra til utviklingen av Barnevernsfaglig kvalitetssystem som en del av den større satsingen Digibarnevern. Jeg har tidligere jobbet som saksbehandler i barneverntjenesten og har erfaring fra saker i samarbeid med Barnehus hva gjelder barn som ofre og vitner.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om deltagelse fordi du er ansatt ved et av de statlige barnehusene i Norge. Jeg er interessert i å få tak i hvilke forestillinger barnehusansatte har om ivaretagelsen av mistenkte barn i en norsk barnehus-kontekst, og jeg ser på deg som en sentral informant i studien på bakgrunn av den erfaringskompetanse du besitter. Jeg ønsker å gjennomføre fokusgruppeintervju bestående av 6-8 ansatte ved din arbeidsplass.

Denne invitasjonen om å delta i prosjektet blir sendt til et utvalg av Barnehusledere, med forespørsel om å videreformidle invitasjonen til aktuelle deltakere i studien.

Hva innebærer det for deg å delta?

Fokusgruppeintervju er et gruppeintervju, som har en spesifikk hensikt, setting, størrelse og prosedyre. Fokusgrupper brukes hovedsakelig til å forstå meninger, motivasjoner, holdninger og tanker bak handlinger basert på et sosialt objekt eller hendelse. Hensikten med fokusgrupper i dette prosjektet er å klargjøre hva som fungerer godt for mistenkte barn i en barnehuskontekst, hva som eventuelt mangler og må endres for at den sosialfaglige ivaretagelsen av disse barna også skal bli god. Fokusgruppen kan bidra til utveksling av mange forskjellige synspunkter, perspektiver og erfaringer.

Fokusgruppeintervjuet kan ta ca. 1-2 timer. Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at intervjuet vil bli tatt opp og transkribert. Lydopptakene blir så slettet. Sted for intervju avtales i forhold til hva som passer best for dere.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Etter endt prosjekt vil informasjon om informanter bli anonymisert.

Studien er meldt til NSD – Norsk senter for forskningsdata som har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31.12.2022. Til orientering kan de samme anonymiserte opplysningene bli brukt i fremtidig forskning.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent Maria Machholm enten via e-post (maria.machholm@bufdir.no) eller telefon: +47 93 87 36 37
- VID ved prosjektansvarlig Ellen Syrstad, førsteamanuensis via epost: ellen.syrstad@vid.no
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu. Mail: nancy.yue.lie@diakonhjemmet.no. Tlf: 93856277

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ellen Syrstad
(Prosjektansvarlig)

Maria Machholm
(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Når mistenkte barn også er krenkede barn - om muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn ved de statlige barnehusene i Norge», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i fokusgruppeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide til fokusgruppe (Vedlegg 2)

Innledende fase:

Navn, bakgrunnen for at dere arbeider ved Barnehuset, hvor lang erfaring dere har fra Barnehuset generelt, og med saker som omhandler mistenkte barn spesielt.

Intervjuspørsmål:

➤ **Spørsmål om saker med mistenkte barn:**

Hvilke tanker har dere om barn som ofre og barn som mistenkte?

Skiller dere mellom barn som ofre og barn som mistenkte? Hvordan? Og hva betyr skillet?

Hvordan vurderer dere mistenkte barns behov for ivaretagelse?

Hva tenker dere er god sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn?

Med utgangspunkt i en sak hvor dere opplevde god sosialfaglig ivaretagelse av et mistenkt barn, fortell om erfaringene dere gjorde dere?

➤ **Formelle føringer og organisatoriske rammer:**

Hva er deres tanker om gjeldende lovverk, retningslinjer og barnehusets mandat i forbindelse med saker som omhandler mistenkte barn?

Hvilke muligheter og begrensninger finnes det for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn slik dere ser det?

➤ **Beslutninger:**

Kan dere si noe om hva dere tenker spiller inn knyttet til beslutningsprosesser ovenfor de mistenkte barna? Hvordan opplever dere selv å stå i dette?

Hva kan dere som rådgivere gjøre og hva kan Barnehuset ellers, ev andre gjøre for å sikre god sosialfaglig ivaretagelse av disse barna?

Hva tenker dere er viktig innad i Barnehusene for å kunne skape god sosialfaglig ivaretagelse av disse barna? Hva tenker dere er viktig utenfor Barnehuset for å sikre det samme?

➤ **Relasjon og samarbeid:**

Hva tror dere er særlig viktig for det mistenkte barnet, omsorgspersoner, ev andre når det skal tas stilling til og ev gjennomføres avhør og oppfølging ved Barnehuset?

➤ **Barnet:**

Hva slags støtte antar dere er viktig at det mistenkte barnet får fra dere som rådgivere og fra Barnehuset forøvrig i denne typen saker?

Hvordan erfarer dere ivaretagelsen av barnets beste i disse sakene sett i lys av barnehusets nåværende mandat?

Hva slags faktorer hos barnet kan være viktig for å sikre god sosialfaglig ivaretagelse ved barnehuset?

Hvordan kan dere skape trygghet for barnet den tid det er i kontakt med barnehuset?

➤ **Barnets omsorgspersoner:**

Hvordan inkluderer dere omsorgspersonene i ivaretagelsen av deres mistenkte barn? Hva slags støtte og oppfølging er viktig for omsorgspersonene i disse sakene?

➤ **Oppsummering av fokusgruppeintervjuet:**

Er det noe dere vil tilføye eller ønsker å si?

Kort oppsummering

Har dere fått gitt uttrykk for det de synes er riktig å ta med?

Diskutere gjennomføringen og fortelle om inntrykk man fikk.

Avslutte og takke for oppmøte

Meldeskjema til NSD med godkjenning (Vedlegg 3)

4/19/22, 12:17 PM

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Meldeskjema

Referansenummer

669832

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer
- Gps eller andre lokaliseringsdata (elektroniske spor)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Andre opplysninger som vil kunne identifisere en fysisk person

Type opplysninger

Du har svart ja til at du skal behandle bakgrunnsopplysninger, beskriv hvilke

Informasjon fra barnehusansatte ved et landets Barnehus, delt i fokusgruppeintervju.

Du har svart ja til at du behandler andre opplysninger som vil kunne identifisere en person, beskriv hvilke

Jeg vil innhente data fra ansatte ved et av landets statlige barnehus. Her er det et begrenset antall ansatte som kan lede til at opplysningene kan identifisere hvilket av Barnehusene jeg har data fra og derav også hvilke personer.

Skal du behandle særlige kategorier personopplysninger eller personopplysninger om straffedommer eller lovovertridelser?

Nei

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

1/7

4/19/22, 12:17 PM

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Prosjektinformasjon

Prosjekttittel

Masteroppgave

Prosjektbeskrivelse

Arbeidstitel: "Når mistenkte barn også er krenkede barn - en kvalitativ studie om muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte mindreårige ved de statlige barnehusene i Norge". Jeg diskuterer hvordan barnehusenes mandat fremmer og hemmer god sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn. Videre vil jeg undersøke hvilke forestillinger barnehusansatte har om ivaretagelsen av mistenkte barn i en norsk barnehus-kontekst. Disse to informasjonskildene vil så bli belyst i forhold til hverandre. Dette for å utvide kunnskapsgrunnlaget og forståelsen rundt hva disse barna faktisk trenger av sosialfaglig ivaretagelse, en kompetanse som barnehusene i særlig grad representerer. Formålet er å frembringe nye perspektiver på de begrensninger og muligheter som ligger i barnehusenes mandat når det gjelder den sosialfaglige ivaretagelsen av mistenkte barns behov, i en kontekst hvor mulig straffefølgelse foreligger.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

De begrensede personopplysningene vil være avgjørende for relevant og nødvendig datainnsamling i tråd med prosjektets problemstilling. Et sentralt spørsmål er å få belyst bakgrunnen for at mistenkte barn ikke er omfavnet av Barnehusenes dagsaktuelle mandat. Jeg har på bakgrunn av dette valgt følgende problemstilling:

«Hvordan forstå muligheter og begrensninger for sosialfaglig ivaretagelse av mistenkte barn ved de statlige barnehusene i Norge».

To forskningsspørsmål er videre formulert for å utdype problemstillingen. Disse har også blitt brukt som ramme i utarbeidelsen av intervjuguiden.

1. Hvordan beskrives den sosialfaglige ivaretagelsen ved Barnehuset når det gjelder mistenkte barn, med utgangspunkt i Barnehusets mandat?
2. Hvilke refleksjoner har barnehusansatte praktiseringen av mandatet?

Ekstern finansiering

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Maria Machholm, maria.machholm@bufdir.no, tlf: +4793873637

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

2/7

Behandlingsansvar**Behandlingsansvarlig institusjon**

VID vitenskapelige hogskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ellen Syrstad, ellen.syrstad@vid.no, tlf: +4722451842

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1**Beskriv utvalget**

Barnehusansatte ved ett av landets statlige barnehus

Rekruttering eller trekking av utvalget

Jeg rekrutterer selv utvalget ved å henvende meg til Barnehus i Oslo og omliggende område.

Alder

30 - 60

Inngår det voksne (18 år +) i utvalget som ikke kan samtykke selv?

Nei

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

3/7

- Lydopptak av personer
- Gps eller andre lokaliseringsdata (elektroniske spor)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Andre opplysninger som vil kunne identifisere en fysisk person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?**Gruppeintervju****Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger**

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 1**Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?**

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Tredjepersoner**Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?**

Nei

Dokumentasjon**Hvordan dokumenteres samtykkene?**

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

4/7

- Manuelt (papir)

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Informant kan trekke tilbake samtykke ved å ta kontakt med meg, muntlig eller skriftlig.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv?

Informantene får innsyn i de opplysninger som er delt direkte i fokusgruppeintervjuet ved en gjennomgang av det som er notert av meg som forsker. Videre vil de når som helst kunne ta kontakt med meg for gjennomlesing av informasjonen de har gitt som blir benyttet i studien.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Behandling**Hvor behandles opplysningene?**

- Ekstern tjeneste eller nettverk (databehandler)

Hvem behandler/har tilgang til opplysningene?

- Prosjektansvarlig
- Student (studentprosjekt)
- Databehandler

Hvilken databehandler har tilgang til opplysningene?

Det vil kun være prosjektansvarlig og student som vil ha tilgang til opplysningene og behandle disse.

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

5/7

Tilgjengeliggjøres opplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet**Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?**

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Opplysningene anonymiseres fortløpende
- Adgangsløgg

Varighet**Prosjektperiode**

02.08.2021 - 31.12.2022

Skal data med personopplysninger oppbevares utover prosjektperioden?

Nei, data vil bli oppbevart uten personopplysninger (anonymisering)

Hvilke anonymiseringstiltak vil bli foretatt?

- Lyd- eller bildeopptak slettes
- Personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Nei

<https://meldeskjema.nsd.no/eksport/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

6/7

Vurdering

Referansenummer

669832

Prosjekttittel

Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høgskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektperiode

02.08.2021 - 31.12.2022

[Meldeskjema](#)

Dato	Type
27.07.2021	Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 27.07.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere enkelte barn.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta (lastet opp på siden "Tilleggsopplysninger") oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å
oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, anbefaler vi deg å lese om hvilke tynge endringer det er nødvendig å
melde: <https://www.nsd.no/vurdering/60cafb0b-a009-44f2-91da-00125a0e292d>

11:32 AM

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Oppdater meldeskjemaet før du melder inn en endring, oppdater meg så jeg kan lese om hvilke tynge endringer det er nødvendig å

melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!